

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1946.

Andra kammaren.

Nr 13.

Lördagen den 23 mars.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice tal-
mannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande mars.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Riksdagsman *Carl Lindmark*, Drängsmark, är på grund av sjukdom (sepsis) helt oförmögen till arbete från nedanstående datum preliminärt en månad fram-
åt. Vilket på heder och samvete intygas.

Skellefteå den 19 mars 1946.

Einar Franke,
leg. läk.

Kammaren, som den 16 mars beviljat herr Lindmark ledighet från riksdags-
görömaålen fr. o. m. den 12 t. o. m. den 21 i samma månad, beviljade honom nu
fortsatt ledighet tills vidare.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, med
förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Föredrogos var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och
remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 421 och 422 av herr *Lindberg*;

nr 423 av herr *Hagberg* i Malmö *m. fl.*;

nr 424 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Utbult*;

nr 425 av herr *Skoglund* i Doverstorp *m. fl.*;

nr 426 av herrar *Kempe* och *Persson* i Landafors;

nr 427 av herr *Andersson* i Mölndal *m. fl.*;

nr 428 av herr *Nilson* i Spånstad *m. fl.*;

nr 429 av herrar *Pettersson* i Dahl och *Hansson* i Skegrie;

nr 430 av fröken *Nygren m. fl.*;

nr 431 av herr *Malmborg* i Skövde *m. fl.*; och

nr 432 av herr *Kyling m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1946. Nr 13.

till behandling av lagutskott motionerna:
 nr 433 av herr *Fagerholm m. fl.*; och
 nr 434 av herr *Svensson i Vä m. fl.*; samt
 till jordbruksutskottet motionerna nr 435 och 436 av herr *Persson i Landafors*.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1946/47; och

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47;

bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1945;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl.; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.; och

nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragförordning, dels ock i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckt motion;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion angående sänkning av räntan å byggnadsförskott ur kyrkofonden;

nr 5, i anledning av väckt motion om en översyn av riksheraldikerämbetets former för organisation och finansiering; och

nr 6, i anledning av väckt motion angående främjande av tillkomsten av upplysningsfilmer för spridande av kunskap om samhällets sociala hjälpverksamhet; samt

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, över motion om beredande av bättre försörjningsmöjligheter åt änkor;

nr 7, över motion angående utredning rörande behovet av nya bestämmelser i 2 kap. hälsovårdsstadgan;

nr 8, över motion om utredning och förslag till föreskrifter rörande minderårigas användande för vissa riskfyllda arbetsuppgifter; och

nr 9, över motion om undanröjande av rättsliga hinder mot en kommunalisering av stuverirörelsen.

§ 6.

Avlämnades följande motioner, nämligen av

herr *Håstad* och fru *Johansson*, nr 437, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 120, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1946/47;

herr *Ohlin*, nr 438, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 183, angående anslag till stipendier åt lärjungar vid högre läroanstalter m. m.;

herr *Persson* i Landafors, nr 439, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, angående vissa anslag till skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.;

herrarna *Lövgren* och *Gavelin*, nr 440, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 207, angående disposition av fonden för vissa stödåtgärder inom malmkommunerna; samt

fru *Ewerlöf m. fl.*, nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 156, med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 juni 1938 (nr 318) om avbrytande av havandeskap, m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till iståndsättande av vissa beskickningsfastigheter;

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa kostnader i samband med sprängningsolycka vid Göteborgs örlogsvärv;

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av byråchefsbefattningen i försvarets fabriksstyrelse å ordinarie stat; och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av fastigheter, som förvaltas av försvarets bostadsanskaffningsnämnd, m. m.;

från bankoutskottet:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 under fjortonde huvudtiteln till tillfälligt lönetillägg;

från första lagutskottet:

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av 20 § femte stycket lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg; och

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; samt

från jordbruksutskottet:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 9 § 1 och 4 mom. samt 10 § 1 och 5 mom. förordningen den 22 juni 1934 (nr 320) angående grunder för förvaltningen av viss kronoegendom; och

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppplåtelse i vissa fall av mark å renbetesfjällen i Jämtlands län m. m. jämte i ämnet väckt motion.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.05 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 26 mars.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande mars.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Nilsson**, som anförde: Herr talman! Kammarens ledamot herr Adolfsson har till mig riktat ett par frågor i anslutning till handläggningen inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av ärenden rörande utvidgning och förbättring av statens fiskehamnar.

Interpellanten erinrar om att arbeten med förbättring av fiskehamnen i Nogersund i Blekinge påbörjades i juni förra året samt uppger, att fiskarens organisation i skrivelse till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 18 juni samma år begärt ändringar i den fastställda arbetsplanen. Denna skrivelse och gjorda telefonförfrågningar skulle ha besvarats först den 19 december. Interpellanten frågar nu, om jag inte anser det oriktigt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i över sex månader underlåtit att besvara framställningarna.

Jag har tagit del av den återopade skrivelsen. Den har ingivits av en person på uppdrag av ett antal vid sammanträde i Nogersund närvarande fiskare. I skrivelsen anhålles, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen ville överväga vissa förslag till utvidgning av de beslutade hamnarbetena. Beträffande dessa beslutade arbeten, för vilka arbetsplan fastställdes av Kungl. Maj:t, uttalas följande:

Svar på interpellation. (Forts.)

»Fiskarebefolkningen i Nogersund har tagit del av hamnförbättringsplanen, och har det uttalats stor tillfredsställelse över att ett länge förefintligt behov av hamnförbättring nu kan bli tillgodosett. Samtidigt vill man uttala sitt tack till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för ett enligt befolkningens mening väl utarbetat byggnadsförslag ur såväl trafik- som skyddssynpunkt.»

Några anmärkningar, vilka skulle kunnat föranleda ändring av arbetsplanen, framställdes sålunda icke. Frågan om behovet av ytterligare förbättringsarbeten i hamnen har däremot varit föremål för prövning såväl av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen som av 1944 års fiskehamnsutredning, varvid även förslag till sådana arbeten upprättats. Detta förslag överensstämmer i allt väsentligt med de önskemål, som fiskarna i den åberopade framställningen framförde. Frågan huruvida och vid vilken tid dessa arbeten böra komma till utförande torde bli beroende av Kungl. Maj:ts prövning, sedan fiskehamnsutredningen i sinom tid framlagt resultaten av sitt arbete.

Då sålunda frågan om ytterligare förbättring av Nogersunds fiskehamn alltjämt är under prövning, finner jag det knappast anmärkningsvärt, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke meddelat något beslut i ärendet, ehuru besked om att så icke kunde ske måhända skriftligen bort lämnas. Ett eventuellt svar på framställningen från fiskarna skulle emellertid endast kunnat innehålla meddelande om att önskemålen voro under prövning inom fiskehamnsutredningen. Härom torde fiskarna dock icke ha varit omedvetna, då utredningsmännen besökt platsen och därvid enligt uppgift sammanträffat med tillkallade representanter för fiskarna.

Av vad jag nu anfört torde framgå, att fiskarna vid arbetenas påbörjande icke haft några farhågor av det slag, som interpellanten uppgiver, nämligen att arbetsplanens genomförande skulle komma att öka vågrörelserna i hamnen. Inte heller framlades då något sådant ändringsförslag, som av interpellanten beskrives. Detta har, såvitt av inhämtade upplysningar framgår, framlagts först vid ett sammanträde på platsen, som ägde rum den 18 januari i år, sedan fiskarna anhållit därom i skrivelse till fiskehamnsutredningen den 3 december 1945.

Fiskarens förslag till ändring av planen för de beslutade och pågående arbetena är icke sådant, att den tekniska sakkunskapen kunnat godtaga det. Däremot hävdas, att de ökade vågrörelser, som av fiskarna iakttagits i hamnen under nu pågående arbeten, föranledas av de provisoriska anordningar, som erfordras under byggnadstiden.

Jag anser därför, att det icke föreligger någon anledning befara att de beslutade arbetena icke äro ändamålsenliga eller icke kunna förväntas komma till avsedd nytta, allra helst som den tekniska sakkunskapen förklarar sig villig att även under arbetets gång taga hänsyn till och pröva de synpunkter, som fiskarna erfarenhetsmässigt kommit fram till.

På interpellantens andra fråga, huruvida jag icke anser att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bör på utlysta allmänna möten med fiskarna diskutera hamnbyggnadsplaner, av vilka fiskarna beröras, vill jag först svara, att någon formell skyldighet för styrelsen att ordna dylika möten icke föreligger. Emellertid har styrelsen uppgivit, att den alltid bereder fiskarna tillfälle att taga del av förslagen. Så har ju skett även i det åberopade fallet; fiskarens granskning av förslaget föranledde dem ju att i särskild skrivelse uttala sin tillfredsställelse med förslaget utformning.

Givetvis kan och bör fiskarens erfarenhet av förhållandena på platsen alltid beaktas vid hamnbyggnadsplanernas fastställande. Huruvida detta skall ske genom anordnande av offentliga möten eller, såsom hittills, genom att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen under hand bereder fiskarna tillfälle taga del av planerna och meddela sina synpunkter på dem, torde det bli tillfälle att pröva,

Svar på interpellation. (Forts.)

sedan fiskehamnsutredningen inom en nära framtid framlagt resultaten av sitt arbete. Dessa torde nämligen även komma att innefatta förslag till vissa ändringar av nu gällande bestämmelser om handläggningen av fiskehamnsärenden.

Vidare yttrade:

Herr Adolfsson: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet Nilsson för det svar på min interpellation som han har avgivit. Jag måste dock fortfarande hävda, att vederbörande myndigheter underlåtit att förhöra sig om fiskarens erfarenheter och vilja, när det gällde att planlägga hamnutvidningen i Nogersund. Jag anför som ett exempel härpå, att när statens fiskenämnd förra sommaren besökte Nogersund, ingen som helst kontakt upptogs med de närmast berörda, nämligen fiskarna. Därmed vill jag dock inte ha sagt, att inte besök hos andra personer i samhället kunde ha skett vid detta tillfälle. Där finnas verkligen ett par tre personer som inte äro fiskare.

I interpellationen citeras ett brev från, som det heter, en person. Enligt detta brev har hamnbyggnadsplanen i stort sett godkänts. Jag vill passa på att framhålla, att detta brev inte uttrycker fiskarbefolkningens redan då kungjord vilja. Det har skrivits av en enskild medlem av organisationen, vars namn jag inte behöver nämna, åtminstone inte för ögonblicket, och fiskarna hävda fortfarande enstämmigt, att de vid detta sammanträde hos hamnmästaren framhållit ungefär samma synpunkter som senare framförts, bland annat vid det sammanträde som förekom den 18 januari i år. En annan sak är, att de vid sammanträdet hos hamnmästaren ännu inte hunnit vinna någon fullständig bekräftelse på sina farhågor beträffande planerna för hamnens utbyggnad, en bekräftelse som de fingo först i och med att fördämningen fördes upp tvärs över hamnen.

Det citerade brevet — om vars ordalydelse fiskarna inte haft någon kännedom — kan naturligtvis ha misslett väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i fråga om fiskarens inställning till denna fråga. Men detta kan knappast ursäktas, att flera senare framställningar inte besvarats. Det har varit omöjligt för fiskarna att få besked i dessa frågor, och de ha ända tills min interpellation framställts fått sväva i okunnighet om huruvida någon ändring i planerna vore påtänkt eller om planerna voro definitivt fastställda. Det är väl rätt rimligt att begära, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skall kosta på sig åtminstone mödan att skriva ett svarsbrev, så att fiskarna kunna få veta någonting om vad de i framtiden ha att rätta sig efter.

Vad själva fiskehamnsanläggningens struktur beträffar — om jag får säga några ord om den — vill jag hoppas, att en ändring skall kunna komma till stånd. Jag vet, att meningarna äro mycket delade mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och möjligen också dess hamnbyrå å ena sidan samt fiskarna å den andra. Men jag vill säga, att visserligen tillgodoser hamnen önskemålen hos platsens fiskgrossister — det betvivlar jag inte ett enda ögonblick — men varenda fiskare på platsen önskar en sådan omläggning, att kajen eller vågbrytaren får en annan sträckning, nämligen i öster och väster. Vågrörelserna och strömmarna i hamnen ha framför allt varit svåra vid sydlig vind, och många fiskebåtar på infart ha helt enkelt kastats ut igen genom hamninloppet på grund av dessa vågrörelser. När denna fördämning nu lagts upp vid arbetenas utförande, har man fått bekräftat, att vågrörelserna och strömmarna komma att bli mycket svåra även i fortsättningen, därest väg- och vattenbyggnadsstyrelsens planer realiseras. Jag kan nämna som ett exempel, att det är icke många veckor sedan som en fiskebåt på infart vändes helt om av vågrörelserna och kastades ut genom inloppet igen. Lyckligtvis hamnade den icke

Svar på interpellation. (Forts.)

på stenskyddet, men detta kunde ju också ha hänt då inloppet är så smalt som det är.

Den hamnstruktur, som fiskarena föreslå, förekommer litet varstans, bl. a. i Danmark, och enligt fiskarens utsago fungera dessa hamnar synnerligen bra. Jag kan alltså icke förstå, varför icke samma hamnstruktur skulle kunna prövas även här, och jag förstår i vart fall icke, att icke väg- och vattenbyggnadsstyrelsen skulle kunna vara villig att ytterligare diskutera hithörande frågor med de berörda fiskarena. Om väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag genomföres exakt sådant det föreligger, skulle detta ytterligare innebära bl. a., att hamnen så att säga flyttas bort från fiskarena. Flertalet fiskare får dubbel så lång väg att transportera sina redskap, om myndigheternas planer komma att förverkligas.

Av det svar statsrådet nyss gav framgår, att förändringar i planen kunna övervägas, dock icke i den utsträckning, som fiskarena föreslagit och önska. Jag hoppas emellertid, att ett allvarligt övervägande kommer att äga rum och att kontinuerlig kontakt upprätthålles med fiskarena i dessa frågor.

Så några få ord också om den mera allmängiltiga eller låt mig säga mera principiella delen av frågan, nämligen spörsmålet om formerna för information och beslut rörande fiskehamnsbyggen. Jag utgår ifrån att fiskehamnsbyggena under de närmaste åren bli talrikare än hittills varit fallet, och under sådana förhållanden kan det ha sin stora betydelse att det klarlägges, på vilket sätt myndigheterna skola förfara när det gäller kontakten med de närmast berörda, nämligen fiskarena. Vi böra väl nu ha kommit så långt här i landet, att det arbetande folket icke ställes åt sidan vid avgöranden, som intimt beröra det arbetande folket självt.

Jag finner av interpellationssvaret, att statsrådet är gynnsamt inställt till frågan om att låta fiskarens praktiska erfarenhet komma till uttryck vid fiskehamnarnas planering. För min del anser jag, att sammankomster mellan vederbörande myndigheter och fiskarkåren, eventuellt andra närmare intresserade, alltid böra äga rum, innan planritningar för sådana byggen göras upp. Detta borde ske — det framgår delvis av min interpellation — i form av allmänna möten, där saken kunde fritt diskuteras. Sedan dessa allmänna möten hållits, borde kontinuerlig kontakt mellan vederbörande myndigheter och den praktiska erfarenhetens män uppehållas under hela den tid planläggningsarbetet närmare utformas och innan det slutjusteras. I Nordersund, som det nu närmast rör sig om, förekom ett sådant möte först nära sju månader efter det att arbetet slutplanerats, och då först efter det att en mycket stark opinion en längre tid gjort sig hörd.

Herr talman! Jag vill bara uttala den förhoppningen, att fiskehamnsutredningen skall anse tiden mogen att föreslå en anordning, som så mycket som möjligt liknar den jag nu har antytt.

Herr Hällgren: Herr talman! Det är inte så mycket om själva frågorna i interpellationen som jag tänkt yttra mig utan om vad som har anförts i interpellationens motivering.

Nordersunds fiskehamn ligger på öppen kust vid Hanöbukten. Det är en gammal hamn. Den förbättrades under åren 1916—1921. Man förstärkte då vägbrytaren och ordnade kajer m. m. Stormar från sydost och sydsydost äro de mest besvärliga för Nordersunds fiskehamn, men vid övriga vindar är området i hamnen relativt skyddat. Hade hamnen nybyggts nu, hade den antagligen fått en annan konstruktion än den har. Men skulle den nuvarande hamnen kasseras och en helt ny byggas, skulle detta komma att draga stora kostnader i för-

Svar på interpellation. (Forts.)

hållande till de statsanslag som riksdagen beviljar för sådana ändamål, vilka äro ganska blygsamma.

Jag var med när det förekom en diskussion mellan väg- och vattenbyggnadsstyrelsens experter och en fiskare, ledamot av denna kammare, angående hamnbyggnadens konstruktion. Denne fiskare anförde som exempel en dansk hamn på öppen kust, som det gick bra att angöra under alla väder, och han sade, att så skulle andra hamnar byggas. Chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå, som var närvarande, sade; det är klart, den hamnen har kostat 24 miljoner kronor, och få vi sådana anslag till att bygga en hamn, så kunna vi också bygga en bra hamn. Jag vill erinra om att under flera år ha riksdagens anslag till olika slags fiskehamnar i hela landet rört sig om ett par eller tre hundra tusen kronor.

Det har emellertid vid de vindar som jag nämnde varit svårt att angöra Nogersunds hamn, ty hamninloppet ligger för nära land, så att båtarna, då de skola gå in i hamnen, besväras av grundbrotten. Jag har själv under en månads tid så gott som dagligen färdats ut och in i hamnen. Svårigheterna i Nogersunds hamn äro inte nya utan ha funnits sedan äldre tider. En gång när en fiskare skulle löpa in i hamnen vid en svår storm, måste han göra på det sättet, att han styrde båten rakt på land och sedan vadade i land. På det sättet räddade han livet. Jag har velat anföras detta som ett exempel på att det är svårt att angöra hamnen. Hamnen har emellertid förbättrats, som jag sagt, men det har visat sig, att den har blivit för liten. Den har 185 meter kaj för tilläggsplatser. Men det är icke bara samhällets egna båtar utan även båtar från Hanö som landa där med sin fisk, och till följd därav har det blivit stora svårigheter att få rum med båtarna.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen far givetvis inte omkring och säger, att här skall det byggas en hamn eller här skall hamnen byggas om, utan när ett behov gjort sig gällande, har detta förts fram till vederbörande, och så lär också ha skett i detta fall. Man har begärt att få en ändring av hamnen, så att man skulle få bättre plats med båtarna. Givetvis har bakom denna framställning även legat önskemålet, att man skulle kunna åstadkomma en förbättrad insegling. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har gjort upp ett förslag, där man först tagit sikte på att söka skaffa större utrymme i hamnen. Förslaget innebär åstadkommande av en lugn innerbassäng i nordöstra delen av hamnen. Man skulle dela upp hamnområdet så, att man skapade en innerhamn och man skulle få 585 meter kaj. Innerbassängen skulle vinnas genom att tvenne vågbrytare, åtskilda av ett hamninlopp, uppdelade hamnen i två bassänger. Den sydvästliga delen skulle bli ytterbassäng och den andra delen innerbassäng. Jag framställde, när jag först såg detta förslag, farhågor för att det skulle bli oroligare i yttre hamnbassängen. Man ville inte bestrida, att det kanske skulle bli det, men detta skulle man komma ifrån genom att förse utsidan av vågbrytarna för innerhamnen med långa slänter av naturlig sten, som skulle bryta sönderna vågorna och eliminera vågrörelserna, och vidare genom att förlänga den större östra vågbrytaren och på det sättet även få en lugn och bättre insegling.

Emellertid säger interpellanten, att statens fiskenämnd i våras besökte platsen utan att söka kontakt med fiskarena. Statens fiskenämnd avskaffades emellertid 1942, och jag antar, att interpellanten åsyftar 1944 års fiskehamnsutredning. Vi besökte platsen den 6 juni på färd till Hanö. Då var ombyggnaden av Nogersunds hamn beslutad. Vi besågo hamnen och sökte höra efter vilka önskemål som funnos i Nogersund. Nu ha vi också klandrats för att det inte utlysts något sammanträde. Hamnutredningen har emellertid införskaffat uppgifter från hushållningssällskap och länsstyrelser om önskemålen beträffande hamnar. Man

Svar på interpellation. (Forts.)

ansåg dock, att det vore värdefullt, om hamnutredningen gjorde ett besök på platserna i fråga. Nu är det icke så, att hamnutredningens huvuduppgift är att göra upp förslag i fråga om hur hamnar skola byggas och att dessa förslag ovillkorligen skola följas. Hamnutredningens uppgift är att försöka få fram en plan för de kostnader som de nödvändiga fiskehamnsarbetena i landet kräva. Det är det väsentliga. Några detaljändringar i planer för arbeten som skola utföras längre fram i tiden kan den nu inte föreslå. Det är inte meningen, att hamnutredningen skall fastslå, att allt ovillkorligen skall utföras precis på det och det sättet.

Att emellertid hålla diskussionsmöten, när denna utredning besökte bortåt 300 platser i landet, det skulle medfört en sådan tidsutdräkt i utredningsarbetet, att det inte ur ekonomisk synpunkt kunnat försvaras att handla på det sättet. Utredningens ledning förför så att det först meddelades respektive landshövding, att utredningen komme att vid den och den tiden besöka de platser som kunde komma i fråga inom länet. Man har vidare anmodat väg- och vattenbyggnadsstyrelsens distriktschefer att vända sig till personer på ifrågakommande plats, som skulle styra om att det utsåges förtroendemän för fiskarena eller sådana som skulle representera fiskarena och som vi skulle kunna tala med och därvid efterhöra deras önskemål. Så har man även gått till väga i fråga om Nogersund. Jag tror inte, att det är, som interpellanten säger, att man gått exempelvis till fiskgrossisterna, även om de hållit sig framme, och bett dem infinna sig. Hamnmästaren i Nogersund är även fiskare och har givetvis även han en fiskares syn på dessa spörsmål. För övrigt voro så gott som samtliga fiskare hemma, och hade de haft anledning att framföra några önskingar till utredningen, hade de givetvis icke dragit sig därför.

Emellertid hade, som jag sade, uppgjorts ett förslag om att skapa en innerbassäng i Nogersunds hamn. Den 18 juni — det är redan framhållet i statsrådets svar — hade fiskarena ett sammanträde och diskuterade hamnbyggnadsplanerna. Från detta sammanträde finns det en skrivelse — om det nu är en person som varit befullmäktigad att uppsätta en sådan eller han själv funnit på det. I denna skrivelse står emellertid, att man uttalade sin tillfredsställelse med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag, och därutöver hade man en del önskemål att framföra, och dessa önskemål ha givetvis kommit under omprövning. När emellertid hamnarbetet skulle utföras, gick man till väga på det sättet, att man slog ned två spontade plankväggar i hamnbassängen och utfyllde området där emellan med pinnmo och annat material. Sedan pumpade man läns ena halvan av hamnen för att kunna torrgräva och utföra andra arbeten, och därefter skulle vattnet släppas på. Det är klart, att när vattenområdet i hamnen inte blir mer än hälften så stort och slutar med en lodrät vägg, de vågrörelser som komma in genom inloppet och slå mot denna vägg, skola åstadkomma reflex och oro i den yttre hamnbassängen. Meningen är emellertid, att utsidorna av fördämningen skola utgöra mittkroppen i vågbrytaren och att plankorna skola sågas av jäms med vattenytan. Sedan skall det göras stora slänter, som skola fyllas med natursten, och de avses skola splittra sönder sjön, enligt teknikernas resonemang. Det är tydligt och klart, att just under hamnbyggnadsarbetena, innan slänterna blivit utfyllda och innan en del av fördämningen sprängts för hamninlopp, det blir oro i den yttre bassängen. Man har emellertid konstaterat, att de slänter, som man håller på med att fylla ut och redan delvis fyllt ut, gjort den verkan, att det blivit lugnare i den yttre bassängen.

Den 3 december förra året ingav ordföranden i Svenska sydkustfiskarnas centralförbund en skrivelse till fiskehamnsutredningen, och jag skrev själv till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen den 5 december. Jag överlämnade båda dessa skrivelser dels i huvudskrift och dels i avskrift till väg- och vattenbyggnadssty-

Svar på interpellation. (Forts.)

relsens hamnbyrå den 5 december och begärde ett sammanträde, där man skulle få diskutera hamnbyggnadsprojektet i Nogersund och eventuella planer på ändringar. Man utlovade ett sammanträde, och jag bad, att landshövdingen i länet skulle vara närvarande. Fiskarena ha givetvis önskat, att så skulle ske. Att sammanträdet skulle hållas, meddelades vederbörande fiskare och dem som gjort denna framställning. Tiden för sammanträdet blev sedermera bestämt till den 18 januari enligt skrivelse som utsändes den 10 januari 1946.

Nu har jag själv som lekman framkastat det förslaget hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnbyrå, att man skulle förlägga två innerbassänger närmast den bebyggda delen av samhället och söka få en ytterbassäng längs östra vågbrytaren. Denna bassäng skulle då bli lång och smal. Man har emellertid från ingenjörshåll uttalat, att förslaget ur tekniska synpunkter icke är lämpligt. Man har hävdad, att om en våg intränger genom ett hamninlopp och vågen skall dämpas för att vattnet i hamnen skall bli lugnare, måste detta ske på det sättet, att vågen får plats att utvidga sig och sjunka, såvida det icke finns något motstånd, som splittrar den i fortsättningen. Om det lägges en smal ytterbassäng längs östra vågbrytaren, menar man, skulle vågen icke dämpas utan skulle fortsätta längs vågbrytaren hela fältet igenom. Trots att jag har sett många fiskehamnar och skisser av danska fiskehamnar, vilka bruka tagas som mönster för de svenska, vågar jag icke alls säga, att jag har rätt. Tvärtom börjar jag luta åt den åsikten, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsens tekniker ha mera rätt än jag.

Emellertid hade vi en sydostlig storm över södra Sverige den 23 februari i år — jag vill minnas att det rapporteras från Hanö, att vindstyrkan var 29 sekundmeter. Då voro en del stenslänter lagda längs fördämningen i Nogersunds fiskehamn. Man förklarade där — jag talade med hamnmästaren — att dessa slänter vid fördämningen verkade lugnande på sjön, medan däremot vid den del av fördämningen, där inga slänter voro anbringade, baksjön var större än på annat håll. Vid det tillfället lågo samtliga Nogersunds båtar i yttre hamnbassängen, men — jag rättar mig fortfarande efter hamnmästaren på platsen — ingen av dem gjorde haveri. Och det blåser ju ändå rätt friskt, när man mäter upp 29 sekundmeter.

Jag har talat med hamnmästaren i Nogersunds fiskehamn om hur det kommer att verka, när hamnen blir utbyggd i enlighet med väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag och de tillägg gjorts, som sedermera ha tillstyrkts av fiskehamnsutredningen men som ännu icke äro beslutade av Kungl. Maj:t, nämligen förlängning av östra vågbrytaren för åstadkommande av en lugnare insegling — en förlängning som skall utföras först efter det de modellförsök väg- och vattenbyggnadsstyrelsen håller på med bli slutförda — och uppmuddring på utsidan av södra vågbrytaren utanför hamninloppet för att minska på grundbrotten. Hamnmästaren gjorde gällande, att det då icke blir värre att lägga båtar i yttre hamnbassängen i Nogersund än det varit förut och att Nogersunds hamn icke kommer att vara någon dödsfälla i större utsträckning än den förut varit. Jag har frågat, om han står fast vid sitt yttrande, och det förklarar han att han gör. Jag har bara velat anföra detta för att framhålla hur saken ses från olika håll.

För att ytterligare åstadkomma skydd i yttre eller södra hamnbassängen har fiskehamnsutredningen tillstyrkt en liten vågbrytare i vinkel med södra vågbrytaren, detta för att skapa ett lugnare hörn därinne. Den skulle icke vara stor — endast 15—17 meter lång. Självt hade jag tänkt framföra ytterligare ett förslag — jag tror icke det skulle vara omöjligt att genomföra och det skulle bli relativt billigt — nämligen åstadkommande av ett avbrott icke direkt parallellt med men i sned riktning längs västra kajen, om jag så får säga,

Svar på interpellation. (Forts.)

och hamninlopp mellan dessa två utbyggnader, som jag senast talat om. Man förklarar nere i Nogersund — åtminstone de jag träffat och de fiskare jag talat med — att om detta blir utfört, kommer man att vara belåten med fiskehamnen i Nogersund.

Ja, detta är den uppfattning jag kommit till efter en helt och hållet opartisk prövning av frågan och med hänsyn endast till önskan att åstadkomma de bästa möjliga förhållanden för fiskarna i Nogersund. Jag kan i förbigående nämna, att jag har två svågrar, som bo i Nogersund, den ene i den ena delen av samhället, den andre i den andra delen, och skulle jag se på släktens intressen, skulle jag ju önska att de finge en skyddad hamn båda. Men jag har ingen annan önskan än att tillgodose samtliga fiskarens intressen i ett av Blekinges livligaste fiskesamhällen, kanske de duktigaste och djärvaste fiskare vi ha i länet. Jag önskar alltså intet annat än åtgärder till deras bästa.

Vad sedan beträffar frågan om vad som brister i kommunikationerna mellan vederbörande och myndigheterna, skall jag med ett par ord gå in på den saken. Vi ha ju ett 30-tal statliga fiskehamnar, däribland fiskehamnen i Nogersund. Staten betalar för dessa fiskehamnar hela hamnbyggnaden och även de fortsatta arbetena för ombyggnad eller förbättring av hamnarna. Så ha vi den andra kategorien, de statsunderstödda fiskehamnarna, till vilka intressenterna få bidra med en viss procent. Vid samtliga dessa hamnbyggnader skall hamnområde ställas till förfogande — det är i regel kommunen som gör detta. När saken första gången är uppe är det givetvis så, att vederbörande få tillfälle att yttra sig beträffande hamnens tillblivelse, allmännyttan o. s. v. Detta står inskrivet i de gamla författningarna. I de nya har det emellertid fallit bort. På något ställe står det, att kommunen skall yttra sig. När det gäller de statsunderstödda fiskehamnarna, skola givetvis intressenterna yttra sig om alla förslag till omändring av hamnarna, eftersom de skola hjälpa till att betala. Men här brister det när det gäller de statliga fiskehamnarna. Departementschefen antydde något om att man skulle kunna tänka sig, att när fiskehamnsutredningen granskar författningarna en förändring härutinnan skulle kunna föreslås i så måtto, att även trafikanterna i de statliga fiskehamnarna, d. v. s. fiskarena, få rätt att yttra sig. En sådan ändring i författningarna måste givetvis anses i hög grad önskvärd.

Herr Adolfsson: Herr talman! Jag har lyssnat på herr Hällgrens långa och omfattande utredning om Nogersunds hamnanläggnings nuvarande och kommande struktur, och jag har sålunda fått en ingående repetition av vad jag tidigare visste. För egen del har jag icke ansett det nödvändigt att upptaga en sådan diskussion, utan jag har endast i mycket korta ordalag angivit, vad fiskarbefolkningen själv anser om dessa spörsmål. Jag avser icke heller att vid detta tillfälle sträcka mig längre. Jag vill inom parentes också säga, att jag vägrar att här diskutera hamnmästarens i Nogersund uppfattning i frågan. Det skulle nämligen vara ett alltför delikat ämne att föra fram till diskussion här i kammaren.

Emellertid observerade jag, att herr Hällgren framför allt önskade redogöra för sakförhållandena när det gäller Nogersunds fiskehamn, medan han icke i större utsträckning gick in på det mera principiella och allmängiltiga i min interpellation. Herr Hällgren erinrade t. ex. om att 1944 års fiskehamnsutredning förra året besökte Nogersund, och han meddelade, att fiskarena vid det tillfället lågo inne i hamnen. Hade de haft några anmärkningar att framföra, borde de, menade han, trätt fram och anfört vad de hade på hjärtat. Jag kan emellertid icke riktigt förstå denna mycket exklusiva ståndpunkt. Jag menar för min del, att en fiskehamnsutredning, i vilken för övrigt arbetare äro re-

Svar på interpellation. (Forts.)

presenterade, borde vid ett sådant tillfälle som detta ha förhört sig hos fiskarena i stället för att låta fiskarena vända sig till fiskehamnsutredningen. Jag vill också i detta sammanhang framhålla, att landshövdingen i Blekinge län likaså har beklagat, att man icke i tid satte sig i förbindelse med den närmast berörda gruppen, nämligen fiskarena, och detta kan kanske ha en viss betydelse.

Vad nu den allmängiltiga delen av frågeställningen angår, vill jag för min del icke säga annat — och det har jag icke heller gjort i min interpellation eller mitt anförande efter statsrådets svar — än att myndigheterna handlat efter instruktion. Men anser man icke, att de av frågan närmast berörda böra höras utan att klar instruktion därom föreligger, är nog tiden inne att man åstadkommer en ny instruktion.

Beträffande den skrivelse som statsrådet omnämnde i sitt interpellationssvar och som herr Hällgren anknutit till vill jag upprepa, att den inte uttrycker fiskarbefolkningens önskemål, men även om den hade gjort det, skulle det inte kunna motivera, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inte besvarade de muntliga framställningar som sedermera gjorts vid talrika tillfällen. Jag diskuterar således inte frågan om de olika skyddsanordningar som herr Hällgren talat om. Beträffande hans uttalande att även vi skulle kunna bygga en mycket bra hamn för 24 miljoner kronor, vill jag bara säga, att Nordersunds fiskare aldrig begärt någon fiskehamn för vare sig 25, 15 eller 10 miljoner kronor. Vad de begära är endast en förändring som inte kommer att kosta staten ett enda öre utöver kostnaderna för de hamnbyggnader som äro planerade. Jag vill bara uttrycka en förhoppning, att man inom väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anordnar ytterligare en diskussion med fiskarena om dessa angelägenheter och att det åstadkommes en sådan instruktion, att fiskarena i mycket god tid kunna få ta del av de planer som föreligga och om möjligt få tillfälle att färga dessa planer genom sina uppfattningar.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Nilsson**: Herr talman! Jag skall inte lägga mig i den diskussion av mera privat slag, som föres mellan herr Hällgren och herr Adolfsson angående hur de anse att fiskehamnsberedningens ledamöter bort förfara vid besöket i Nordersund.

Jag vill emellertid göra herr Adolfsson uppmärksam på att det kan vara ganska svårt att avgöra, huruvida det brev som tillställts väg- och vattenbyggnadsstyrelsen representerar den allmänna meningen bland fiskarena. I brevet står bl. a.: »Samtidigt vill man uttala sitt tack till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för ett enligt befolkningens mening väl utarbetat byggnadsförslag ur såväl trafik- som skyddssynpunkt.» Om man har fått ett brev av denna karaktär, där det å fiskarbefolkningens vägnar givits uttryck åt de åsikter som framkommit vid ett möte, måste man väl dra den slutsatsen, att detta var de åsikter som fiskarena givit uttryck åt.

Vidare har jag inte i mitt svar till herr Adolfsson bestritt önskvärdheten av att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen borde ha besvarat senare framställningar. Svaret skulle emellertid måhända endast kommit att innehålla, att man tänkt låta bl. a. fiskehamnsutredningen pröva de meningar som framförts.

Den tekniska sidan av saken tror jag varken herr Adolfsson eller jag har några större förutsättningar att diskutera. Beträffande herr Adolfssons förhoppning att det skall bli en viss ändring av uppgjorda byggnadsplaner, kan jag bara lämna det svaret, att teknikerna äro beredda att ta del av de synpunkter som fiskarena komma att framlägga, men jag tror inte det är alldeles säkert, att det kommer att leda till att fiskarens synpunkter utan vidare bli beaktade. Det kan ju tänkas, att teknikerna, med de erfarenheter de ha av fiskehamnsbyggande, kunna övertyga fiskarena om lämpligheten av de åt-

Svar på interpellation. (Forts.)

gärder de ha vidtagit. Det är emellertid här fråga om vad som är det ändamålsenligaste. Teknikernas löfte att ta vederbörlig hänsyn till de synpunkter som fiskarena med stöd av sina erfarenheter kunna framlägga utgör enligt min mening en viss garanti för att man kan komma till ett för alla parter önskvärt resultat.

När det sedan gäller den allmänna principen som herr Adolffson varit inne på, vill jag inte alls uttala mig om huruvida man bör anordna folkmöten för att bestämma hur en hamn tekniskt skall utbyggas eller om man bör förfara på något annat sätt. Om jag skulle dra en slutsats av herr Adolffssons omnämnande om det folkmöte som ägt rum, måste den bli att det inte är så önskvärt att man ger någon i uppdrag att vidarebefordra till vederbörande myndighet de åsikter man enats om på ett sådant möte. Det är emellertid som sagt en fråga som jag inte velat slutgiltigt ta ståndpunkt till, eftersom fiskehamnsutredningen också skall behandla den. Med utgångspunkt från de förslag denna utredning kommer till få vi kanske anledning att mer ingående behandla den allmänna principen, huruvida de det närmast berör, den arbetande befolkningen, som herr Adolffson uttryckte sig, skola ha möjlighet att göra sina åsikter gällande. Därom råder det inte delade meningar — det är bara fråga om vilket som är det organisatoriskt mest lämpliga sättet att låta det arbetande folkets mening komma till uttryck.

Herr Hällgren: Herr talman! Jag har icke sagt att Nogersunds hamn behöver kosta några 24 miljoner kronor. Det jag anförde var såsom ett exempel på att det finns saker som tvinga väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i detta fall har att verkställa riksdagens beslut, att inte kassera allt gammalt därför att det kanske inte är lika bra som om det vore nybyggt. Om hamnen skulle ha byggts nu, hade den kanske fått en helt och hållet annan konstruktion, men när det finns en anläggning, gäller det nog att lappa på och företaga förbättringar. När det från fiskarhåll framställts önskemål om hur saken skall ordnas torde genom ett meningsutbyte dessa önskemål också komma att prövas.

Jag har tillrätt en förflyttning från den östra sidan av den av vågbrytarna, som skall dela upp hamnområdet i en inre och en yttre bassäng till södra vågbrytaren. Vederbörande i hamnbyrån har gått med så långt att man skall säga av fördämningen efter vattenytan och låta bygga slänter men ej göra påbyggnaden av cementbetong, så man får se hur de föreslagna åtgärderna verka. Visar det sig att vågbrytaren, som fiskarena påstå, skulle fördärva eller försämra förhållandena i hamnen, får man plocka upp stenarna och kasta dem utanför den östra vågbrytaren för att skydda denna. Härigenom har man ej nedlagt större mängd pengar på experimentet än som är nödvändigt. Man önskar gå fiskarena till mötes så långt som möjligt.

Det talas i interpellationen om, att man skulle få en ganska lång yttre bassäng genom att göra ett brott i den östra vågbrytaren. Då skulle vågorna splittas i stormen och gå in genom det ena hamninloppet från sydsydost och de skulle gå ut genom det andra hamninloppet i öster. Hårtill vill jag säga, att det är intet som hindrar, att det kommer vågor också från östra sidan, och om vågorna brytas mot varandra mitt i hamnen, blir det ganska svårt. Vattenståndet är detsamma på båda sidor. Vi kunna ej diskutera ett sådant förslag på allvar, säga teknikerna. Jag vet inte hur ett sådant experiment skulle utfalla. Man kan naturligtvis göra ett sådant brott, när avståndet mellan vågbrytarna är långt och man vill ha en ström genom hamnbassängen för att hålla vattendjupet, exempelvis där det är drivsand. Jag vet att det finns hamnar, som äro konstruerade på det sättet, men på annat håll har man misslyckats.

Svar på interpellation. (Forts.)

Herr **Adolfsson**: Herr talman! Jag vägrar fortfarande att ge mig in i en diskussion — herr statsrådet betecknade den som en privatdiskussion — med herr Hällgren om tekniska detaljer beträffande Nogersunds fiskeläge. Jag finner att någon egentlig anledning därtill icke föreligger. För icke så särdeles länge sedan förde herr Hällgren själv fram fiskarens förslag till diskussion. När herr Hällgren emellertid nu förklarar, att vad fiskarena nu föreslagit under inga förhållanden kan genomföras, vill jag säga, att han hade ju kunnat resa den där sträckan på 2,5 kilometer från sin hemort Hällevik till Nogersund för att konstatera att fiskarena diskuterat detta förslag och fortfarande diskutera det. Om jag icke tar fel, finns det 98 fiskare i Nogersund. Samtliga ha undertecknat skrivelsen till landshövdingen, där de framlagt detta förslag. Jag vill ej för egen del säga något, men jag vill utan att direkt citera de mera robusta fiskaruttrycken tillägga, att ett hundratal fiskares praktiska erfarenhet väl bör tillmätas större betydelse än ett par fiskegrossisters önsknings.

Till herr statsrådet vill jag uttala min tillfredsställelse över den förklaring han nyss avgivit, varav framgick att teknikerna fortfarande äro beredda att diskutera frågorna om denna hamnanläggning med fiskarena och att ta ståndpunkt till framlagda förslag. Jag har för egen del icke velat hävda, att man vid sådant tillfälle ovillkorligen till hundra procent skall gå med på vad fiskarena föreslå. Jag har endast hävdat, att man bör tillmäta den praktiska sakkunskapen tillbörlig uppmärksamhet, vilket enligt min mening icke varit fallet i denna historia, som är av mycket stor principiell betydelse.

Vad slutligen detta olycksaliga brev angår, har herr statsrådet självfallet rätt i att det är svårt att avgöra, om detta brev representerar fiskarens vilja eller icke. Det måste ha varit svårt för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att avgöra den saken. Jag har sagt tidigare, att bortsett från denna eventuella missuppfattning från väg- och vattenbyggnadsstyrelsens sida, borde man ha givit fiskarena det svar på deras framställning som de begärt få, men som de icke lyckats erhålla. Det är framför allt om detta striden har stått.

Innan jag slutar vill jag också säga, att det ju egentligen är skönt att enighet råder om att den arbetande befolkningen bör höras i frågor som intimt beröra det arbetande folket självt. Jag vill uttala den förhoppningen att det i mycket större utsträckning än hittills varit fallet icke skall komma att bli bara ord utan även gärning.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Nilsson**: Herr talman! När befolkningen i Nogersund tackat, tycker man, att man därav kunde draga den slutsatsen, att det här rörde sig om en allmän mening, och man styrkes häri om man läser det protokoll, som bifogats skrivelsen, där det heter: »Protokoll fört vid sammanträde med fiskarena från Nogersund den 18 juni 1945». Sedan stå där en del paragrafer. I § 3 heter det: »Till att utfärda och underskriva en skrivelse i ärendet befullmäktigades» den och den. Det var också denne som undertecknade denna skrivelse. Han hade uttalat sig å Nogersunds fiskarbefolknings vägnar. Det var fiskare som hade närvarit vid mötet, och detta var naturligtvis anledningen till att man i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen drog den slutsatsen, att allmän belåtenhet rådde hos fiskarena.

Herr **Hällgren**: Herr talman! Jag vill endast gentemot herr Adolfsson ha sagt, att den mening jag framfört i denna sak även delas av fiskare på platsen. Vidare kan jag upplysa om att jag besökte Nogersund senast i söndags.

Interpellanten säger, att han önskar bättre kommunikation mellan de statliga myndigheterna och alla som beröras av deras åtgärder. Ja, jag har givetvis ingenting emot att det ordnas så, men jag skulle vilja förorda att i detta

Svar på interpellation. (Forts.)

fall en sådan praxis inskrives i en författning, så att intet avsteg från ett sådant förfarande behöver riskeras.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Föredrogs och remitterades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 210, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1946.

§ 4.

Föredrogs var efter annan följande på bordet liggande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 437 av herr *Håstad* och fru *Johansson*;

nr 438 av herr *Ohlin*;

nr 439 av herr *Persson* i Landafors; och

nr 440 av herrar *Lövgren* och *Gavelin*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 441 av fru *Ewerlöf m. fl.*

§ 5.

Föredrogs men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 58—62, bevillningsutskottets betänkande nr 18, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 11, 17 och 18, andra lagutskottets utlåtanden nr 16—18, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1, 9 och 10, andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4—6 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 6—9.

§ 6.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta att å morgondagens föredragningslista andra lagutskottets utlåtande nr 18 skall uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden samt övriga ärenden i den ordning de förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Ordet lämnades på begäran till herr **Staxäng**, som anförde: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av Kungl. Maj:ts proposition nr 210 tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för väckande av motioner i anledning av densamma skall utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter tjugo dagar från den dag, då propositionen avlämnats.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Herr *Staxäng* avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 442, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 126, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser m. m.

Denna motion bordlades.

§ 9.

Interpellation.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Kristensson**, som anförde: Herr talman! Från befolkningen i Knäbäck i Ravlunda socken har vid flera tillfällen framkommit klagomål på grund av olägenheter i samband med skjutövningar på Havängs skjutfält. Det uppgives sålunda, att den 20 mars i år kreverade granater i byns närhet och granatsplitter slogo ned i byn, vilken i tre väderstreck gränsar intill skjutfältet. Skjutövningarna medföra även ekonomiska svårigheter för byns invånare, då de lägga hinder i vägen för fiskarena i utövningen av deras näring och vidare leda till att badgästernas antal minskas.

Med anledning av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har statsrådet uppmärksammat ifrågakvarande förhållanden, och är statsrådet villig att vidtaga åtgärder för att rättelse må ske i omtalade missförhållanden?

2. Vilka åtgärder vill statsrådet i så fall vidtaga?

Denna anhållan bordlades.

§ 10.

Interpellation.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **Skoglund** i Doverstorp, som anförde: Herr talman! Den ekonomiska situationen i vårt land företer nu, mera än ett halvt år efter krigstillståndets upphörande ute i världen, en helt annan bild än många kanske hoppats och väntat sig. Ett utmärkande drag är den ytterst kännbara bristen på arbetskraft och material, vilken vållat svårigheter inte minst inom den ur olika synpunkter betydelsefulla byggnadsproduktionen. Av många tecken att döma förefaller det osäkert, när en avveckling verkligen skall kunna ske av den statliga regleringen på nyssnämnda områden, ehuru vissa auktoritativa uttalanden givit anledning till sådant antagande.

Denna statliga reglering bör givetvis icke få fortsätta längre än som är absolut nödvändigt med hänsyn till den rådande bristen på arbetskraft och material. Det är säkerligen icke till fördel för det ekonomiska livet att en sådan viktig företagsamhet som byggnadsproduktionen är underkastad en central kontroll, som hämmar en smidig och naturlig utveckling samt mycket lätt medför misstag och därigenom skador för det ekonomiska livet.

För allmänheten vore det därför av stort värde att få en auktoritativ upplysning hur man inom regeringen bedömer möjligheterna i fråga om regleringarnas upphävande i vad gäller byggnadsverksamheten. Vidare vore det av stort intresse att erhålla kännedom om de nuvarande tillgångarna på arbetskraft och material för byggnadsproduktionen samt om de grunder efter vilka byggnadstillstånden komma att fördelas intill dess att regleringarna upphöra. Det gäller ju här att väga många viktiga krav mot varandra. Bostadsbristen måste hävas. Men samtidigt får inte övrig för produktiv verksamhet nödvändig byggnadsverksamhet hämmas. Den utgör förutsättning inte bara för att nödiga materialier skola kunna tillhandahållas bostadsbyggnadsverksamheten utan också för att vårt land överhuvud taget skall kunna återhämta sig, utnyttja sina ekonomiska utvecklingsmöjligheter samt tillgodonjuta en önskvärd välståndsstegring. De planerade stora industriella investeringarna måste därför ha sin skäliga andel av de knappa tillgångarna. Härtill kommer byggnadsbehoven inom jordbruk, småindustri, hantverk och handel, vilka äro väl så betydelsefulla med hänsyn till dessa näringars vikt inom vårt lands produktiva liv. Slutligen resa givetvis också de statliga affärsverken krav på arbetskraft och material för sina investeringar.

Interpellation. (Forts.)

På grund av vad sålunda anförts och då jag anser det vara synnerligen önskvärt, att riksdagen och alla de ute i landet — kommuner såväl som enskilda — vilka planera byggnadsföretag, få en sammanfattande redogörelse beträffande läget på byggnadsmarknaden, får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet Ericsson framställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för den nuvarande tillgången inom vårt land på arbetskraft samt på materiel för byggnadsproduktion?

2. Vid vilken tidpunkt anser herr statsrådet att nu gällande statliga regleringar av byggnadsproduktionen kunna komma att upphävas?

3. Efter vilka grunder kommer byggnadstillstånd, tills vidare och intill dess regleringarna upphävas, att fördelas med hänsyn till behoven av bostadsbyggande, byggnadsproduktion i och för industri, hantverk, handel och jordbruk m. m. samt statens och kommunernas investeringar?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1946/47 till om- och tillbyggnad av flygtekniska försöksanstaltens verkstadsavdelning;

nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av garnisonssjukvården för Stockholms garnison;

nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till nytt garnisonssjukhus för Stockholms garnison;

nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av täckning för vissa medelsbrister, redovisade såsom propriebalanser i försvarets civilförvaltnings räkenskaper;

nr 95, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta åt Carl Johan Eric Tersmeden m. fl.;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens affärsverksfonder gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1946/47 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under diverse kapitalfonder gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond; och

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1945/46 till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk m. m.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.12 em.

In fidem
Gunnar Britth.

Onsdagen den 27 mars.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 innevarande mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 212, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland träffad överenskommelse rörande det svensk-finska varuutbytet m. m.; och nr 213, angående kreditgivning till Finland.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Möller**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare fru Nordgren har med kammarens tillstånd till mig riktat vissa frågor i anledning av en uppgiven förväxling av två nyfödda gossebarn å sjukstugan i Bureå. I interpellationen framhålles att, om det förhölle sig så att föreskrifter till undvikande av förväxling saknades, det syntes vara i högsta grad angeläget att sådana skyndsammast komme till stånd. Interpellanten frågar i anslutning därtill, om jag uppmärksammat huruvida brister i anförda avseende förefinnas, samt, därest så skulle vara fallet, om jag är beredd att skyndsammast vidtaga sådana åtgärder att största möjlig trygghet skapas för att förväxling av barn, som födas å förlossningsanstalt, icke skall kunna äga rum.

Några föreskrifter i författningsform rörande märkning av nyfödda barn finnas icke. De större förlossningsanstalterna, som tjäna såsom utbildningsanstalter för läkare och barnmorskor, ha emellertid mycket detaljerade föreskrifter för märkning av nyfödda barn, varför såväl läkarna som barnmorskorna måste anses vara väl medvetna om vikten av att sådana åtgärder vidtagas, att förväxling uteslutes. Medicinalstyrelsen har också givit anvisningar om, huru sådan märkning bör ske, i de »Råd och anvisningar rörande planläggning och utrustning av avdelningar för barnsörd och kvinnosjukdomar, granskade och godkända av Kungl. Medicinalstyrelsen», som utgivits av centrala sjukvårdsberedningen år 1945.

Med anledning av vad som förevarit har medicinalstyrelsen för att ytterligare inskräpa vikten av att identifieringsmärken anbringas utarbetat ett cirkulär angående åtgärder för säkerställande av barns identitet. Enligt cirkuläret, som redan utsänts till samtliga förlossningsanstalter, skall å anstalt, där två eller flera barnaföderskor samtidigt vårdas, vid varje förlossning iakttagas att barnet före avnavlingen förses med sådant märke, att dess identitet med full säkerhet kan fastställas. Det skall åligga den för anstalten ansvarige läka-

Svar på interpellation. (Forts.)

ren att tillse att i detta syfte utfärdade föreskrifter finnas tillgängliga på anstalten och noggrant iakttagas.

Jag har även tagit del av de i cirkuläret ingående detaljanvisningarna för märkningen och finner vad medicinalstyrelsen förordat innebära en fullt betryggande ordning.

Vidare yttrade

Fru Nordgren: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för svaret och för den skyndsamhet, varmed han behandlat den av mig påtalade saken.

Av svaret framgår att några föreskrifter i författningsform rörande märkning av barn icke finnas, vilket väl får anses innebära att några enhetliga former för sådan märkning icke existera, utan att en viss praxis härför utbildats. Enligt vad som berättats mig använder man sig också av olika metoder på förlossningsanstalterna, när det gäller nyfödda barns märkning. På en del anstalter har man ett system med nummerbrickor, medan man å andra binder ett nummernmärkt band kring barnets handled. Vid badning exempelvis av flera barn samtidigt, varvid måhända bandet toges av, föreligga naturligtvis vissa risker för att förväxling kan ske med ett dylikt system.

I statsrådets svar framhålles att de större förlossningsanstalterna, vilka tjäna som utbildningsanstalter för läkare och barnmorskor, ha mycket detaljerade föreskrifter för märkning av nyfödda barn, varför vederbörande måste anses vara väl medvetna om vikten av att sådana åtgärder vidtagas, att förväxling uteslutes. Vidare har medicinalstyrelsen givit anvisningar härom i ett av centrala sjukvårdsberedningen i föl utgivet cirkulär.

Jag tror dock att, efter vad som inträffat, behov förelegat att från vederbörande myndigheters sida åtgärder vidtagits för att ytterligare inskräpa vikten av att identifieringsmärken anbringas på sådant sätt, att barnets identitet med full visshet kan fastställas. Jag tror också, att det meddelande härom, som för något mera än en vecka sedan gick genom pressen, har varit ägnat att lugna oroliga blivande mödrar och hos dem skapa den trygghetskänsla i fråga om sina barns identitet, som de ha full rätt att fordra.

Herr statsrådets upplysning, att han personligen tagit del av de nu utfärdade föreskrifterna och funnit vad medicinalstyrelsen förordat innebära en fullt betryggande ordning, är säkerligen ytterligare ägnad att ingiva en sådan trygghetskänsla hos mödrarna.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Hansson i Skediga till mig riktat följande interpellation.

Har statsrådet för avsikt att låta verkställa den utredning, som 1943 års riksdag begärde, om återförande av nyttjanderätten till gruvskogarna i kronans hand?

Är herr statsrådet beredd att låta undersöka möjligheterna att komplettera redan avstyckade eller eljest upplåtna ofullständiga jordbruk, belägna på och intill gruvskogarnas områden, med skog därifrån?

I anledning härav får jag anföra följande.

Frågan om avveckling av de ålderdomliga rättsförhållanden, som bestå med

*Svar på
interpellation.*

Svar på interpellation. (Forts.)

avseende på gruvskogarna i riket, har länge varit föremål för uppmärksamhet. I proposition nr 139 till 1943 års riksdag framlade Kungl. Maj:t ett förslag, som gick ut på att äganderätten till gruvskogarna skulle överlåtas till vederbörande gruvägare, utom i två fall, där kronan skulle inlösa gruvägarnas nyttjanderätt.

Jordbruksutskottet anförde i utlåtande med anledning av propositionen bland annat, att utskottet funne det lämpligare att nyttjanderättshavarnas rätt till viss del av skogarnas avkastning bringades att upphöra och att kronan övertog den odelade rätten till skogarna. Utskottet föreslog därför, att ytterligare utredning i ämnet komme till stånd, varvid utskottet förutsatte bland annat, att förhandlingar komme att upptagas med gruvbolagen rörande statens övertagande av bolagens nyttjanderätt till avkastningen av skogarna. Därest dylika förhandlingar icke skulle leda till resultat, finge det ankomma på Kungl. Maj:t att överväga och utreda, huruvida icke i andra former ett återförande i kronans hand av gruvbolagens nuvarande rätt till avkastningen kunde åstadkommas. Utskottet fann ej anledning att, innan rättsförhållandena mellan kronan och nyttjanderättshavarna slutgiltigt avvecklats, taga ställning till i vissa motioner framställda yrkanden i avseende å gruvskogarnas framtida disposition. Dessa yrkanden inneburo i huvudsak, att utredning borde verkställas om möjligheten att använda gruvskogarna till komplettering av ofullständiga jordbruk på respektive orter.

Utskottet avstyrkte sålunda bifall till propositionen och förordade utredning rörande möjligheterna att i kronans hand återföra vederbörande nyttjanderättshavares rätt till ifrågavarande skogar. Utskottets utlåtande bifölls av riksdagen, vars beslut anmäldes i skrivelse nr 306.

Såsom framgår av det i nyssnämnda proposition återopade statsrådsanförandet är det i vissa avseenden oklart, vilken rätt vederbörande gruvägare ha till gruvskogarnas avkastning. Det i propositionen framlagda förslaget till avveckling torde närmast ha varit att betrakta såsom en förlikning, varigenom rättsförhållandena mellan kronan och gruvägarna avsågos bliva slutgiltigt lösta utan att tvistefrågorna skulle behöva underkastas domstols prövning.

En förutsättning för den av riksdagen begärda fortsatta utredningen synes vara, att gruvägarnas nuvarande rättigheter med avseende på gruvskogarna bliva klarlagda även i de delar där frågan hittills lämnats öppen. Utan att så sker lär er nämligen värdet av kronans respektive gruvägarnas rätt icke kunna närmare bestämmas.

Ett hithörande spörsmål av stor räckvidd är frågan, för vilka ändamål en nyttjanderättshavare äger erhålla utsyning av virke å gruvskog. Den 19 december 1944 har kommerskollegium meddelat utslag i ett antal besvärsmål, där tvisten gällde gruvägarnas rätt att erhålla utsyning av bland annat brännved åt gruvägare eller deras anställda och virke avsett att evalveras i elektrisk kraft. Innebörden av utslagen är att utsyningsrätt medgivits för dessa ändamål. Utslagen ha överklagats av domänstyrelsen och äro för närvarande beroende på prövning av Kungl. Maj:t i regeringsrätten. I dessa mål har vidlyftig utredning förebragts från gruvägarnas sida. Kammarkollegiet har i avgivet utlåtande den 2 februari innevarande år uttalat den uppfattningen att nyttjanderätten till gruvskog icke kunde anses innefatta rätt att använda gagnvirke från gruvskogen till husbehovsved och icke heller att försälja virke från skogen för att i stället inköpa elektrisk kraft.

Om anledning därtill föreligger torde sedermera frågan om gruvägarnas rätt i angivna hänseenden komma att dragas under allmän domstols prövning.

Även i ett annat avseende är innebörden av gruvägarnas nyttjanderätt oklar. Enligt statsmakternas beslut år 1823 angående reglering av gruvskogarnas

Svar på interpellation. (Forts.)

rättsliga ställning skulle skogarna få bibehållas och begagnas för respektive gruvors behov och nytta, så länge samma gruvor bearbetades. Med hänsyn till att en gruvägare numera har möjlighet att under obegränsad tid försvara gruvrätten på annat sätt än genom gruvarbete, synes tvekan kunna råda om hur nämnda villkor numera bör tolkas. Det är att antaga att jämväl denna fråga kommer att göras till föremål för rättegång, eftersom vissa av gruvskogarna äro anslagna till gruvor, som för närvarande icke drivas.

Enligt min mening är sålunda tiden ännu icke inne att företaga den av riksdagen begärda utredningen.

Vad angår interpellantens fråga om möjligheterna att från gruvskogarna förse ofullständiga jordbruk med stödskog vill jag framhålla, att jag förutsätter att vid en framtida rationalisering av landets jordbruk skog kommer att i den mån så finnes lämpligt och möjligt tilldelas ofullständiga jordbruk för att göra dessa bärkraftiga. Härvid avses givetvis att även ifrågavarande skogar oavsett äganderätts- och nyttjanderättsfrågans läge skola få tagas i anspråk för ändamålet.

Härpå yttrade

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Jag skall be att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för svaret och särskilt ett tack för att han icke låter frågan vila utan följer den med vakande öga.

När man funderar litet över den utredning som skett skall man finna, att man icke var så formalistisk, när dessa skogar tillägnades gruvorna. Det står t. ex. i en handling från den 10 augusti 1696, att dåvarande landshövdingen efter nådiga order och med domar terminerat vissa skogstrakter och allmänningar, som bekvämligast kunna underläggas Dannemora gruva för virkesbehov och för malmens brytning. Man kan också förstå, att då gavs det icke samma möjligheter till malmbrytning som det finnes nu. Det var den tiden icke så mycket skog, som låg i de dåvarande gruvägarnas händer, utan kronan måste hålla sin vakande hand över att bergshantering kunde upprätthållas. Å andra sidan tycker man som vanlig lekman, att då samhället skapat andra förutsättningar, varvid man ej får bortse från den stora hjälp, som från statens och det allmännas sida givits för att man i gruvdriften skall kunna använda helt andra metoder, så borde naturligtvis dessa skogar ha återgått till sina forna ägare eller staten. Men det tyckes icke vara så lätt att få någon reda på detta. Man vet särskilt, att i de trakter, där de stora gruvskogarna ligga, är det ett flertal småbrukare, som äro fullständigt utan skog. Man kan, när man studerar dessa förhållanden, också fråga sig, om icke kanske just denna skog som saknas hört till ett litet ställe, vars ägare 1696 fick landshövdingens order, att han skulle lämna skogen, som låg lämpligt till för att tillföras järnbruken för deras hantering och nytta.

Jag vill även tacka statsrådet för att han lovat övervaka, att dessa småbrukare i framtiden komma att få litet stödskog. När man ser på småbruken i dessa trakter, finner man att det är dåliga jordbruk, men å andra sidan är skogen mycket bra. Man kan säga att naturen utvecklats så att där det är dåliga jordbruksförhållanden är det bättre skogar och tvärtom. Därför skulle jag ännu en gång vilja tacka statsrådet för att han utfäst sig att även i fortsättningen hålla ett vakande öga över detta, så att skogarna kunna återföras till sina gamla ägare.

Det är fullständigt avvita, att när man upplåtit skogarna med viss nyttjanderätt för en viss tids behov, man efter ett par hundra år med helt andra

Svar på interpellation. (Forts.)

förhållanden icke låter ägarna tillgodogöra sig dessa värden. De kunna icke utnyttja dem. Enligt vad statsrådet i sitt svar angivit försöka de att på det ena eller andra sättet taga ut litet mera, men de ha fått bakslag. Det skulle vara mycket tacknämligt och på samma gång rättfärdigt, om denna fråga kunde få en sådan lösning, att skogarna återfördes till de gamla ägarna eller, om de tidigare tillhört kronan eller allmänningar, till dessa. Enligt vad man kan finna från Dannemora finns det där troligtvis en del gamla bondskogar som också följt med.

Jag ber ännu en gång att få framföra mitt tack och hoppas, att man en gång skall få erfara att det blir rättvisa på detta område. Det tarvas verkligen, att frågan blir löst på det sätt som rättsmedvetandet kräver. Som jag ser på saken måste dessa bondskogar gå tillbaka till sina ägare.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet den på kammarens bord ligande motionen nr 442 av herr *Staxäng m. fl.*

§ 6.

Föredrogs den av herr *Kristensson* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet, angående vissa olägenheter i samband med skjutövningar på Havängs skjutfält.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Skoglund* i Doverstorp vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet Ericsson, angående tillgången inom vårt land på arbetskraft samt på materiel för byggnadsproduktionen jämte i samband därmed stående frågor rörande de statliga regleringarna av byggnadsverksamheten.

Denna anhållan bifölls.

§ 8.

Förslag till familjebidragsförordning.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 15 februari 1946 dagtecknad proposition, nr 73, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning).

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft fem i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 256 av herr *Gränebo m. fl.* samt

nr 257 av herr *Albertsson m. fl.* ävensom

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

inom andra kammaren

nr 403 av herrar *Persson* i Svensköp och *Johnsson* i Kastanjegården, likalydande med nr 257 i första kammaren,

nr 407 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., likalydande med nr 256 i första kammaren, samt

nr 408 av herrar *Johansson* i Stockholm och *Karlsson* i Stuvsta.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle familjepeningen liksom i gällande krigs- och fredsfamiljebidragsförordningar vara dyrortsgraderad, varvid den enligt lagen om folkpensionering verkställda indelningen i ortsgrupper skulle tillämpas.

I motionerna I: 257 och II: 403 samt, utom annat, i motionerna I: 256 och II: 407 hade yrkats, att dyrortsgraderingen av familjepeningen måtte avskaffas samt att familjepeningen måtte fastställas till de belopp, som i propositionen föreslagits skola utgå i ortsgrupp II.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte med avslag å motionerna I: 257 och II: 403 och med förklaring att riksdagen funnit vissa ändringar böra vidtagas i det genom propositionen framlagda författningsförslaget för sin del antaga ett i utlåtandet intaget, såsom utskottets betecknat förslag till Förordning om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (familjebidragsförordning),

B. att motionerna I: 256, II: 407 och II: 408, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet under A. hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hallagård*, *Carlsson* i Bakeröd och *Jacobsson* i Igelsbo, vilka i anslutning till i motionerna I: 257 och II: 403 samt I: 256 och II: 407 framställda yrkanden om avskaffande av dyrortsgraderingen hemställt, att 6 och 28 §§ i förslaget till familjebidragsförordning måtte erhålla i reservationen angiven lydelse.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Carlsson* i Bakeröd: Herr talman! Vid föreliggande utskottsutlåtande har jag tillsammans med herrar *Hallagård* och *Jacobsson* i Igelsbo fogat en reservation, där vi yrka på att dyrortsgraderingen av familjepeningen skulle avskaffas.

Jag skall icke här taga upp frågan om dyrortsgrupperingens berättigande överhuvud taget. Argumenten för och emot denna dyrortsgradering äro ju kända av alla riksdagens ledamöter, liksom också vår inställning till denna fråga. Alla äro ju också numera överens om att dyrortsgrupperingen i dess nuvarande form icke är tillfredsställande. Men då det gäller att vidtaga praktiska åtgärder för att få en ändring till stånd förefaller det som om viljan icke vore så särdeles stor.

Vi äro ju emellertid alla medvetna om att en utjämning, då det gäller levnadsomkostnaderna på de olika orterna, har skett under senare år. Spänningen har blivit mindre. Den skillnad, som ännu kvarstår, hänför sig ju huvudsakligen till kostnaderna för bostad och bränsle. När man avser att täcka dessa kostnader genom särskilt bostadsbidrag, där såväl bostadskostnaden som kostnaden för bostadens uppvärmning inräknas, finns det enligt min mening knappast någon bärande motivering för bibehållande av dyrortsgraderingen, då det gäller familjepeningen.

Det har inom utskottet framhållits, att familjepeningen skulle vara att anse som kompensation för inkomstbortfall och att man med hänsyn till de olika

Förslag till familjebidragförordning. (Forts.)
inkomsterna på olika orter borde behålla denna dyrortsgradering. Detta kan givetvis vara riktigt. Men ser man saken ur denna synpunkt, torde man få medgiva, att den förändring vi föreslå icke innebär någon större höjning eller sänkning av de värnpliktigas familjepeningning utan endast en utjämning. Den inkomstförlust, som en värnpliktig gör, då han inkallas till militärtjänst, är nog på alla orter så pass stor, att den icke på långt när täckes av den eventuella familjepeningningen, och den tjugufemöring det här gäller spelar nog icke så förfärligt stor roll.

Vi ha i vår reservation föreslagit, att familjepeningningen skulle utgå med de belopp, som föreslås för ortsgrupp II i den kungl. propositionen, alltså med tre kronor för hustru, en krona 65 öre för barn över 16 år och en krona 20 öre för barn under 16 år. Tyvärr ha vi icke lyckats skaffa någon uppgift om hur stora kostnadsvariationer detta skulle medföra för statskassan, men jag föreställer mig, att skillnaden icke komme att bli så stor.

Det har under utskottsbehandlingen av detta lagförslag framkommit exempel på att det finnes en viss benägenhet hos en del värnpliktiga att under eller före tjänstgöringstiden låta familjen flytta från den tidigare bostadsorten till tjänstgöringsorten, och att detta särskilt förekommer om tjänstgöringsorten tillhör en högre dyrortsgrupp än den tidigare bostadsorten. Detta medför givetvis, att vederbörande får en dyrare, kanske också bättre bostad än han tidigare hade. Men det innebär också en massa besvär för såväl den värnpliktige som för tillsynsmyndigheterna, när dessa skola pröva sådana fall. För egen del har jag den uppfattningen, att sådana flyttningar icke bara motiveras av den värnpliktiges önskan att ha familjen så nära som möjligt, utan att även utsikten att få en högre familjepeningning kanske lockar, låt vara att skillnaden ej är så stor. Bostadsbidraget utgår ju endast med ett belopp, som motsvarar den verkliga bostadskostnaden, då däremot familjepeningningen, om man räknar med skillnaden mellan högsta och lägsta dyrort, kanske i någon mån kan locka vederbörande att företa en flyttning.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande över det av arbetsmarknadskommissionen ursprungligen uppgjorda förslaget till familjebidragförordning uttalat följande: »Om också olika landsdelar och ortstyper utvisa vissa differenser i fråga om de utgifter, som i det hela skulle täckas genom familjepeningningen, äro dessa differenser, såvitt man kan döma av tillgängligt material, dock icke mera av den betydelse, att det synes motivera en dyrortsgradering av familjepeningningen.»

Utskottet skriver ju också på s. 14: »Otvivelaktigt tala åtskilliga skäl för avskaffandet av dyrortsgrupperingen beträffande familjepeningningen. Särskilt kan åberopas, att de kostnader i fråga om vilka skillnaden mellan olika dyrorter mest framträder, nämligen utgifter för bostad och bränsle, tillgodoses i särskild ordning, och att familjepeningningen sålunda icke är avsedd att täcka dessa utgifter.» Men man anser sig icke böra tillstyrka motionärernas yrkande, därför att man vill avvakta riksdagens beslut i motsvarande fråga, då det gäller folkpensionerna. Utskottet förutsätter, att denna fråga åter skall tagas upp, då beslut har fattats angående folkpensionerna.

För egen del kan jag icke anse denna motivering vidare övertygande. Jag anser tvärtom, att här är ett område, där man i första hand bör skapa likartade förhållanden. Familjepeningningen berör ju ett förhållandevis litet antal medborgare, men i fråga om de värnpliktiga är det kanske viktigare än eljest att behandlingen är så likformad som möjligt. Varje familjebidragsnämnd ute på landsbygden har säkert erfarenhet om det missnöje, som rått bland de inkallade beredskapsmännen över dyrortsgrupperingen på detta område. Det är säkerligen ej lyckligt att föra in denna missnöjesanledning också bland de värnpliktiga.

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Jag anser alla skäl tala för rättvisan i ett avskaffande av dyrortsgraderingen, då det gäller familjepeningen. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Adolfsson: Herr talman! Det förslag till familjebidragsförordning, som vi här ha att behandla, kan, såsom vi understrukt i den kommunistiska motionen, anses innebära stora förbättringar och administrativa förenklingar. Det finns dock i förslaget detaljer, som vi ej kunna godkänna. Det gäller bland annat gränsdragningen mellan värnpliktiga av olika kategorier.

Innan jag övergår till att säga några ord om denna sak vill jag med anledning av bondeförbundets motioner och herr Carlssons i Bakeröd anförande nyss hava sagt, att jag för min del tycker, att det verkar litet grand tjugigt med dessa ständiga framstötter från ledande bondeförbundshåll om att dyrortsgraderingen skall slopas endast på villkor, att förmånerna i den högsta dyrorten sänkas till mellangruppens. Man ger på detta sätt så gott man kan sitt lilla bidrag till försöken att vidmakthålla eller vidga den konstlade klyftan mellan stad och land, en klyfta som reaktionen skapat i syfte att få tvenne klassgrupper, som i mycket ha gemensamma intressen, att ligga i strid mot varandra. Med anledning av dessa ideliga framstötter från ledande bondeförbundshåll skulle jag vilja fråga, hur länge det egentligen skall dröja, innan man kommer underfund med att lösningen på frågan icke är att sänka realstandarden hos det arbetande folket i städerna, utan att den är att på bekostnad av andras profiter höja realstandarden för det arbetande folket på landsbygden och i tätorterna upp till den nivå, som det arbetande folket i städerna kunnat uppnå. Den, om det tillåtes mig säga primitiva uppfattningen, att städerna äro en enhet, som står mot en annan enhet, som heter landsbygden, borde snarast möjligt avskrivras, eftersom det ju kan observeras, att såväl landsbygden som städerna ha starkt markerade klassgränser. Vi på kommunistiskt håll skulle mycket gärna ha velat vara med om att höja bidraget i lägsta ortgruppen till mellangruppens belopp, som man föreslår på bondeförbundshåll, men vi vilja icke vara med om att införa en princip, enligt vilken en arbetande grupps ställning skulle förbättras genom att en annans ställning försämras. Av denna anledning, som för oss är av principiell betydelse, kunna vi för vår del alltså icke instämma i bondeförbundets och herr Carlssons i Bakeröd givet negativa yrkande.

Vad den kommunistiska motionen beträffar fästa vi i denna bl. a. uppmärksamheten på att kommunerna skola gälda en del av kostnaderna för familjebidragen, och vi ha föreslagit, att denna bestämmelse måtte slopas. Därvidlag ha vi stöd bl. a. i yttranden av Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund. Det förstnämnda förbundet betecknar för sin del de principiella skäl som anförts såsom »en obegriplig fördom» och ingenting annat. Kommunerna böra enligt vår mening icke på detta sätt omyndigförklaras och icke heller stimuleras att visa njugghet, vilket formen för fördelningen av kostnaderna otvivelaktigt bidrar till. Denna av mig nu sist nämnda avsikt lyser ju igenom överallt på det sociala och det socialvårdande området. Man borde kunna bannlysa detta åtminstone i det avseende det här gäller. Att kommunerna skulle övervältra sina socialvårdande plikter på staten, därest de slippa att bidra till familjebidragskostnaderna, kan väl knappast förutsättas bli fallet redan av det skälet, att de kommunala familjebidragsnämndernas beslut äro underkastade saklig och teknisk granskning av statliga myndigheter. Dessutom tycker jag, att arbetarmajoriteten i riksdagen icke skall visa så stor misstro gentemot de många arbetarmajoriteterna ute i de kommunala församlingarna. Staten borde naturligtvis ensam svara för

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

de kostnader, som uppstå genom statens åtgärder för tillgodoseende av rent statliga ändamål. Propositionens och utskottets ståndpunkt grundar sig tydligen också och framför allt på det krassa skälet, att om kommunerna åläggas viss bidragsskyldighet så bli de genast mera försiktiga, mera restriktiva vid beviljandet av familjebidrag. Detta skäl förefaller såväl i propositionen som i utskottsutlåtandet vara det avgörande, fastän man söker täcka det med några ord om att vissa sociala utgifter för kommunerna komma att falla bort genom att familjebidrag utgår.

Det är icke bara kommunerna som så att säga omyndigförklaras, utan de yngsta värnpliktiga ha också rönt samma öde. Både i fråga om statsbidrag och i fråga om bostadsbidrag ha de yngsta värnpliktiga försatts i en faktisk undantagsställning. Mest restriktiva till sina verkningar bli givetvis bestämmelserna om bostadsbidrag, då en ungarbarns rätt att få dylikt bidrag under vissa förutsättningar upphävs i fråga om värnpliktiga som fullgöra sin första tjänstgöring; dessa värnpliktiga kunna få bostadsbidrag endast med tillsynsmyndighetens medgivande.

Man talar många vackra ord om ungdomen, och man ger dessa ungdomar plikten och även förtroendet att bära vapen till landets och frihetens försvar. Men längre än så tycks förtroendet fortfarande icke sträcka sig. Man är rädd för att ett medgivande i fråga om bostadsbidrag skulle komma att missbrukas. Alla värnpliktiga, och det gäller även dem som bo hos sina föräldrar, borde erhålla bostadsbidrag såsom en dem ovillkorligen tillkommande rättighet och icke av något slags nåd, som en tillsynsmyndighet i ett eller annat fall låter vederbörande komma till del. Även de unga värnpliktiga, som bo hemma hos sina föräldrar, ha naturligtvis kostnad för sin bostad. Det är alltså icke rimligt, tycks det mig, att dessa yngsta värnpliktiga, som fullgöra sina skyldigheter mot samhället liksom alla andra och ha det ekonomiskt svårt ställt emedan de icke hunnit avancera så särskilt långt i sina respektive yrken, skola på detta sätt komma på undantag. Liknande restriktioner ha också införts i fråga om bostadsbidragets storlek och i fråga om rätten till näringsbidrag. Där kanske man dock får erkänna, att restriktionerna icke ha så särskilt stor betydelse. Landsorganisationen har ju i sitt remissvar givit till känna starka betänkligheter mot de förslag, som nu föreligga i propositionen och utskottsutlåtandet, och i den kommunistiska motionen föreslås, att dessa mycket osympatiska och ur sociala och även försvarspolitiska synpunkter så skadliga undantagsbestämmelser skulle gallras bort. Departementschefen har ju i propositionen ganska eftertryckligt sablat ner statskontorets synpunkter i dessa frågor, som jag nu berört, men därefter låter han sig i sitt förslag beträffande dessa detaljer vägledas av just de synpunkter, som han tidigare sablat ner — om det nu tillåtes mig använda det uttrycket. Utskottet för sin del delar de nedsablade synpunkterna och avstyrker därför den kommunistiska motionen.

Herr talman! Då något förslag till lagtext icke föreligger, anser jag mig tyvärr förhindrad att yrka bifall till den kommunistiska motionen, nr 408, men jag vill innan jag slutar mitt anförande uttrycka den förhoppningen, att såväl de kommunala myndigheterna som de yngsta värnpliktiga snarast möjligt måtte helt myndigförklaras.

Herr **Håstad**: Herr talman! Det skulle givetvis icke heller denna gång gå att ta upp en debatt om familjebidragsförordningen — trots de avsevärda förbättringar, som här föreslagits i densamma — utan att dyrortsgrupperingsfrågan på nytt blir ventilerad. Det skall gärna medges, att det denna gång

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

förelegat ganska starka skäl — vilket också utskottet framhåller — för att dryfta just denna fråga. Jag tänker då på den utredning angående levnads-kostnaderna, som företagits, och de uppgifter man där fått, att det numera huvudsakligen är bostads- och bränslekostnaderna som betinga skillnaderna.

Herr Carlsson i Bakeröd, talesmannen för reservanterna, ville här göra gällande, att det *uteslutande* är bostads- och bränslekostnaderna, som markera skillnaden. Men han lämnade inte en fullt åskådlig bild av läget så långt det belyses av dyrortskommitténs framställning. Jag skall bara nämna några siffror.

Om man ser på kommitténs förslag finner man, att mellan den egentliga landsbygden och städerna utom Stockholm, d. v. s. i stort sett städerna i andra ortsgrupper, är skillnaden i levnadskostnaderna för indexfamiljen 460 kronor. Bostad och bränsle betinga härav 322 kronor, och återstår sålunda en skillnad på 138 kronor. I familjepening under ett år betyder detta, att en hustru i ortsgrupp II får 90 kronor och om hon har två barn ytterligare 72 kronor mer än motsvarande i ortsgrupp I. Det blir tillsammans 162 kronor. Skillnaden mellan 138 och 162 är ju icke stor. Om antalet barn blott är ett, understiger skillnaden i familjepening levnadskostnadsdifferensen. Ser man på det andra fall, som kommittén omnämner, finner man, att spännvidden mellan den egentliga landsbygden och dyrortskommunerna uppe i norra Sverige är 502 kronor, varav bostad och bränsle betinga 191 kronor. Resten blir 311 kronor. För hustru och två barn betyder skillnaden mellan högsta och lägsta ortsgrupp en merinkomst på 324 kronor i familjepening, alltså nästan exakt det-samma som skillnaden i levnadskostnader sedan bostad och bränsle avdragits. Och skulle man slutligen ta skillnaden mellan landsbygden och Stockholm, så är den 1 185 kronor, därav bostad och bränsle gå till 913 kronor. Den resterande skillnaden blir här alltså 272 kronor. För familj med hustru och två barn blir skillnaden i familjepening 324 kronor, och det rör sig alltså även härvidlag i det närmaste om samma belopp, som den återstående levnadskostnadsdifferensen uppgår till enligt dyrortskommitténs betänkande.

Jag har, herr talman, velat anföra dessa siffror för att stödja den uppfattningen, att det finns en grund för att familjepeningen fortfarande bör vara dyrortsgraderad. Nu har emellertid utskottet väl beaktat den pågående utjämnningen av levnadskostnaderna, som påpekats i motionen, och utskottet har i år faktiskt icke velat ta någon slutlig ståndpunkt till detta spörsmål. Som herr Carlsson i Bakeröd framhöll hänvisar utskottet till att denna fråga måste komma upp till förnyad behandling i samband med lönefrågornas och andra liknande frågors avgörande. Att nu ta ställning till frågan om dyrortsgraderingens slopande i och med omreglering av familjepeningen finner utskottet därför icke vara lämpligt.

Dessutom är det två andra omständigheter, som man i detta sammanhang icke får glömma. För det första har spännvidden mellan ortsgrupperna efterhand minskats i och med att familjepeningen undan för undan höjts utan att skillnaden i familjepening förminskats. Det har alltså skett en relativ reduktion av spännvidden sedan 1940. För det andra bör man komma ihåg, att familjebidraget, även om det är konstruerat så att det skall ge en skälig utkomst åt den inkallades anhöriga, dock i någon mån också måste betraktas som ersättning för inkomstbortfall. Detta är alldeles uppenbart. Den som har någon erfarenhet av familjebidragsnämndernas verksamhet känner väl till att löneskillnaderna mellan land och stad fortfarande — tyvärr måste jag säga — äro mycket stora. Skulle man se familjepeningens små variationer mot bakgrunden av inkomstvariationerna, äro dessa familjepeningens variationer mycket,

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

mycket små, och jag tror att man har rätt att våga det påståendet, att kompensationen för de värnpliktiga genom familjebidraget fortfarande är genomsnittligt större på landsbygden än i vissa städer.

Jag har icke velat underlåta att framhålla detta men vill ännu en gång understryka, att utskottet med sitt ställningstagande endast avser att avbida riksdagens slutliga beslut i dyrortsgrupperingsfrågan.

Vad herr Adolfssons anförande beträffar kan jag fatta mig ganska kort redan av det skälet, att han icke framställde något yrkande. Jag vill emellertid betona, att såvitt jag vet finns det icke inom kommunerna någon starkare opinion att överflytta familjebidragsverksamheten på staten. Vid den konferens, som hölls mellan arbetsmarknadskommissionen och ombud för åtskilliga stads- och landsbygdskommuner, var den önskan allmän, att man skulle fortsätta på den hittills inslagna vägen så att de inkallade och deras anhöriga fortfarande skulle ha möjligheter att kunna komma i direkt kontakt med nämnderna. Om man med tanke på de inkallades bästa intar denna ståndpunkt, kan man icke komma ifrån, att kommunerna böra lämna vissa bidrag. När det gäller de väsentliga kostnaderna, nämligen familjepenningen, få hustru och barn enligt författningen icke något kommunalt bidrag alls, utan staten tar hela kostnaden, och när det gäller den näst viktigaste posten, bostadsbidraget, är ju kommunbidraget endast 5 %. Det är först när man kommer till de mera svårbedömliga bidragen såsom sjukbidrag och bidrag till mindre närstående anförvanter. som kommunbidraget blir av någon nämnvärd storlek. Härvidlag vill jag bara framhålla, att utskottet så att säga rektifierat Kungl. Maj:ts förslag genom att det avstyrkt av Kungl. Maj:t i vissa fall föreslagen höjning av kommunbidraget till 30 % och förordat bibehållande även i det fallet av nuvarande bidragsprocent, 20 %. Arbetsmarknadskommissionens erfarenheter gå i den bestämda riktningen, att när det gäller vissa former av bidrag är det nödvändigt att kommunerna genom att själva bära en andel få känna ett ekonomiskt ansvar för denna socialvård. Om man jämför summan av de statliga bidragen å ena sidan och summan av kommunbidragen å andra sidan, finner man, att den överväldigande huvudparten kommer på staten.

Vad slutligen beträffar det förmynderskap — för att tala med herr Adolfs-son — som de värnpliktiga, vilka fullgöra sin första tjänstgöring, skulle bli utsatta för i den nya förordningen, bör det understrykas att dessa värnpliktiga nu få avsevärt större förmåner än som kommit dem till del genom 1942 års familjebidragsförordning. I jämförelse med arbetsmarknadskommissionens förslag ha ju för övrigt dessa värnpliktiga erhållit ytterligare förbättring fränsett när det gäller bostäderna, så att möjlighet bereds dem till högre bostadsbidrag, om de haft större bostad tidigare, låt vara först efter tillsynsmyndighetens prövning. Men det ligger i öppen dag, att en värnpliktig, som vet att han skall vara inkallad under ett helt år, kan ordna det för sig på sådant sätt, att han kan tillskansa sig förmåner, som det ur samhällets synpunkt icke kan anses skäligt eller nödvändigt att lämna. Framför allt måste det ju anses ytterligt rimligt från samhällets sida, att värnpliktiga, som fullgöra sin första tjänstgöring, icke uppmuntras att ta med sig familjerna från sin hemort till den plats, där garnisonen ligger och där stor bostadsbrist kanske råder. En viss kontroll häröver torde vara helt enkelt ofrånkomlig. Även när det gäller bostadsbidrag till de gifta av dem, som fullgöra sin första tjänstgöring, behöver tillsynsmyndighetens prövning dock i de flesta fall icke påkallas, utan familjebidragsnämnderna få såsom hittills själva rätt att avgöra frågan.

Med hänsyn till vad jag här har anförut ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! När jag läste propositionen och utskottsutlåtandet i detta ärende måste jag säga, att jag blev mycket överraskad över att utskottet kommit fram till negativt resultat i fråga om dyrortsgrupperingen. Men när jag hörde herr Håstad fann jag, att det i varje fall skulle kunna tänkas, att det inom utskotet funnits krafter, som velat ha ett skärpt skrivsätt, när det gäller dess uttalande, att det nu icke anser lämpligt med någon strykning av dyrortsgrupperingen på detta område. Jag förmodar, att herr Håstad med de siffror rörande skillnaden i levnadskostnader på olika orter han anförde ansåg sig framföra starka motiv för dyrortsgrupperingens bibehållande. När jag hörde honom gjorde jag den reflexionen: men har då icke socialstyrelsen, som väl ändå har haft till uppgift att undersöka dessa förhållanden, rätt uppfattat ställningen i detta hänseende? Jag tycker, att i socialstyrelsens utlåtande, såsom det återgivits i denna proposition, anföras starka skäl för grupperingens strykande i detta fall, och man får väl förutsätta med hänsyn till det ansvar denna myndighet har, att den vägt de olika skälen för och emot efter den vikt de kunna anses ha. Trots detta ha ju Kungl. Maj:t och utskottet icke ansett sig böra, när det gäller denna i och för sig ganska obetydliga fråga om familjepenning, ändra nu rådande ordning beträffande dyrortsgruppering. Utskottet säger ju härom följande: »Att nu taga slutlig ställning till frågan om dyrortsgraderingens slopande inom det speciella område som bestämmelserna om familjepenning utgöra borde dock icke vara lämpligt. Riksdagen synes först, såsom föredragande departementschefen anför, böra fatta beslut i motsvarande fråga rörande de avsevärt mera betydelsefulla folkpensionerna.»

Skall man bakom detta yttrande läsa den meningen, att det icke heller är utan vidare avgjort, att Kungl. Maj:t och riksdagen komma att acceptera förslaget om slopande av dyrortsgrupperingen i fråga om folkpensionerna? Jag kan icke fatta annat än att det synes ligga så till. Särskilt med hänsyn till de motiv för att icke göra någonting nu, som herr Håstad här framförde, kan det icke hjälpas, att man får den misstanken, att frågan om dyrortsgrupperingens slopande anses vara en lämplighetsfråga, som får avgöras i samband med avvägningen av folkpensionerna. Har man då den uppfattning som herr Håstad här framförde, att det är en så väsentlig skillnad i fråga om levnadskostnader på olika orter, kommer man ju fram till att ha kvar dyrortsgrupperingen även i detta fall. Det är detta jag tänkte säga, men jag tror, att beträffande den fråga, som vi nu diskutera, är det väl genom socialstyrelsens yttrande till full evidens visat, att de saksäl som skulle återstå för bibehållande av grupperingen i föreliggande fall äro obefintliga, och att de skäl som herr Håstad anförde motbevisas av socialstyrelsens utlåtande på denna punkt. Det var med en viss irritation herr Håstad beklagade, att det vid behandlingen av denna fråga skulle bli diskussion om dyrortsgrupperingen, då det ju enligt det föreliggande förslaget i alla fall blir en väsentlig förbättring för vederbörande. Jag förstår mycket väl, att frågan om dyrortsgrupperingens slopande icke är något angenämt diskussionsämne i detta sammanhang och kanske icke heller i något annat sammanhang. Men jag kan icke hjälpa, att vi, när vi ha så kraftigt stöd av den statliga myndighet, som här har yttrat sig, anse, att det icke är mer än skäligt, att vi använda oss av det, när vi gå att yrka på slopande av grupperingen i detta fall.

Vad sedan herr Adolfsson beträffar måste jag säga, att jag icke riktigt förstod honom. Han hade ju kunnat rösta med bondeförbundsreservationen, som han uttryckte sig, därest vi i reservationen hade gått in för den högsta dyrortsgruppen. Då hade han kunnat gå med, men när vi förordade den mellersta gruppen, tyckte han, att det var olämpligt av flera skäl, varför han för sin egen del och även för sina partivänners del ansåg sig förhindrad att rösta

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

för reservationen i detta fall. Jag måste bekänna, att då är den principiella sidan av saken utan betydelse för herr Adolfsson i detta sammanhang.

Herr Adolfsson yttrade sig också om procentbidraget från kommunerna, och han ansåg, att det därvidlag var fråga om något slags förmyndarställning. Jag är på denna punkt tacksam för att utskottet har biträtt motionens yrkande och motsatt sig det förslag om höjning av bidragsprocenten som propositionen innebär. Det motiv som i propositionen anföres för höjningen är detsamma, som man alltid framfört här i riksdagen, när det gäller att engagera kommunerna, nämligen att de kommunala myndigheterna därigenom av sparsamhet skulle tvingas till en mera restriktiv tillämpning av bestämmelserna i ämnet. Det ligger naturligtvis mycket i detta. Nu ville herr Adolfsson gå helt radikalt till väga och överlämna allt till staten. Naturligtvis kan man resonera på det sätt han gjorde, men jag tror, att det ligger något i det motiv som här framförts för att kommunerna skola bära någon del av ifrågavarande kostnader, och det kan ju hända, att det även från kommunal synpunkt spelar en viss roll, att de ha andel i bördan och även i viss utsträckning dela ansvaret, när det gäller detta bidrag.

Med det jag nu anfört hoppas jag, herr talman, ha visat, att det med hänsyn framför allt till de motiv som enligt propositionen anföres av socialstyrelsen saknas skäl för att i fortsättningen bibehålla dyrortsgrupperingen på detta område. Med den motivering som anförts i reservationen borde det icke vara någon svårighet för dem som vilja rättvisa att gå med på reservationen. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid detta utlåtande fogade reservationen.

Herr **Håstad**, som på begäran erhöll ordet för kort genmäle, anförde: Herr talman! Den goda viljan hos utskottet framgår ju av att utskottet vill förlägga avgörandet i denna fråga till det tillfälle, då riksdagen tagit slutlig ståndpunkt till frågan om pensions- och lönefrågorna. Vad utskottet gör är, såvitt jag förstår, ingenting annat än vad bondeförbundet självt föreslog i fjol höstas, när frågan om ortsgrupperingen var uppe, nämligen att det konkreta avgörandet skulle förläggas till nästa års riksdag. Utskottet har alltså icke frångått den linje, som då var bondeförbundets.

I övrigt måste jag säga, att vi i utskottet icke ha — i varje fall icke jag — sett denna fråga ur någon annan synpunkt än att försöka skapa största möjliga rättvisa åt de inkallade. Oavsett alla doktriner i fråga om dyrortsgrupperingen och vad än socialstyrelsen må säga om den, står det fast, att om man tar bort bränsle- och bostadskostnader, så återstår det en skillnad i levnads-kostnader inom olika dyrortsgrupper, som i stort sett sammanfaller med skillnaden i familjepening åt hustru och två barn. Varken bondeförbundet eller utskottet har någonting annat än det officiella materialet i dyrortsutredningen att stödja sig på, men detta material visar, huru sakligt det förslag är, som innefattas i den nya förordningen.

Slutligen vill jag bara tillägga, att socialstyrelsen, som bondeförbundet i dagens debatt tytt sig till, mig veterligt icke föreslagit, att familjepeningen skulle bestämmas till tre kronor över hela linjen, d. v. s. det belopp som här upp-tas för ortsgrupp II, utan socialstyrelsen har väl i händelse av dyrortsgrupperingens slopande tänkt sig ett annat och högre belopp. Om bondeförbundets linje skulle accepteras, skulle det innebära, att en stor del av de inkallade och deras familjoner komme i sämre läge än för närvarande är fallet. Detta har utskottet icke velat medverka till.

Herr **Adolfsson**, som jämväl på begäran erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Herr Svensson i Grönvik tycktes inte riktigt ha förstått

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

min och mina partikamraters inställning till frågan om dyrortsgraderingen. Jag vill därför ännu en gång upprepa, att vi inte vilja vara med om att på detta sätt försöka skapa en inkörsport för principen att vissa arbetande grupper standard skall höjas på bekostnad av att andra grupper standard sänkes. En sådan princip komma vi aldrig att vilja eller våga godtaga. För min egen del tycker jag också, att bondeförbundets ledning själv borde kunna finna, att en sådan princip icke kan vara acceptabel ur arbetande människors synpunkt.

Herr Håstad förklarade sedan, att det inte framkommit någon stark opinion från kommunernas sida i denna fråga. Jag vill med anledning därav fråga, om icke de i propositionen citerade uttalandena från svenska stadsförbundet och landskommunernas förbund kunna betraktas som opinion nog. Dessa båda institutioner äro ju samlande organ för kommunerna.

Slutligen också några ord om herr Håstads erinran om att de yngsta värnpliktiga nu kunna komma att erhålla större bidrag än vad som tidigare varit fallet. Det föreföll som om herr Håstad betraktade sitt yttrande i det fallet som något bemötande av vad jag anfört. I så fall har herr Håstad inte lyssnat tillräckligt uppmärksamt på vad jag sagt. Jag underströk nämligen i mitt första inlägg, att en dylik förbättring utan tvivel kommer till stånd i stor utsträckning. Vad jag och den kommunistiska motionen protesterat emot är den orättvisa, som uppstått genom gränsdragningen mellan olika kategorier av värnpliktiga. Det var denna orättvisa jag i mitt första anförande talade om.

Herr **Svensson** i Grönvik erhöll likaledes ordet för kort gemäle och anförde: Herr talman! Herr Adolfsson sade sig inte kunna gå med på den principen att vissa värnpliktiga skola få sina ersättningar höjda och andra skola få sina ersättningar sänkta. Herr Håstads yttrande gick i liknande riktning. Men om det är så, att socialstyrelsen har rätt — och herr Håstad får ursäkta, att jag ännu så länge tror mera på en officiell myndighet än på herr Håstads personliga kapacitet, det kan inte hjälpas — då är den föreslagna åtgärden en förbättring för många. Även om åtgärden ej skulle vara till fördel för det mindre antal värnpliktiga, som icke äro berättigade till en höjning, så kan jag inte se något orätt i att dela ut lika till alla i det avseende, som här diskuteras. Det återstår ännu att bevisa, att den rättvisa, som utskottet av lämplighetsskäl föreslagit, är den riktiga. Jag är i varje fall inte övertygad om den saken.

Vidare yttrade:

Herr **Petterson** i Degerfors: Herr talman! Jag har begärt ordet för att till utskottets föredragande, herr Håstad, få ställa en fråga och samtidigt bedja om ett förtydligande.

Om lagförslaget i dess helhet är inte mycket att säga. Det överensstämmer i allt väsentligt med de riktlinjer, som drogos upp på konferensen mellan arbetsmarknadskommissionen och representanter för länsstyrelserna och familjebidragsnämnderna. Men på en punkt skulle jag vilja ha ett förtydligande. I min egenskap av ordförande i en familjebidragsnämnd har jag ofta ställts inför stora svårigheter vid tolkningen av § 3. I denna paragraf preciseras under punkterna a) och b) vilka personer som tillhöra familjekretsen. Till familjekretsen räknas den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under sexton år, som stå under hans vård. Men till familjekretsen kan också räknas husföreståndarinna, under förutsättning att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adop-

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

tivbarn under sexton år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete. I § 3 står vidare: »Annan den värnpliktiges anhörig än i a) och b) sägs samt husföreståndarinnan i andra fall än som avses i c) må, när synnerliga skäl därtill äro, efter särskilt medgivande enligt vad i 39 § stadgas jämställas med familjemedlem.»

I 39 § står, att dylikt medgivande att räkna även annan anhörig som familjemedlem kan lämnas av tillsynsmyndigheten på ansökan av familjebidragsnämnd. Man kan alltså hemställa om att vissa anhöriga, som icke äro närmare specificerade, måtte kunna räknas som familjemedlemmar. Att husföreståndarinnan skall räknas som familjemedlem är tydligt utsagt, och villkoret är endast att det finns minderåriga barn i familjen. Också den kvinnliga parten i s. k. samvetsäktenskap räknas dit. Men det finns en annan grupp, som inte har medräknats. Jag syftar här på den grupp av ungarlar och småbrukare, som har en gård med några husdjur. Låt oss anta, att en sådan ungarl har en gris och några kor, vilka skötas av husföreståndarinnan. I sådana fall har det varit mycket svårt att få näringsbidrag, ty dylika småbrukares förhållanden ha icke varit av sådan art, att de passat in på vad i de olika paragraferna stadgats.

Jag vill därför till herr Håstad rikta följande fråga: finns det någon möjlighet att i § 3, med den hänvisning som i slutet av densamma göres, inbegripa även husföreståndarinnan i sådana fall, där minderåriga barn saknas, men där det finns husdjur som gör, att den värnpliktige icke kan lämna gården utan tillsyn? Bestämmelserna ge inte klara besked härvidlag. Jag vill inte ställa något yrkande, men det vore värdefullt om herr Håstad, som är sakkunnig på detta område, kunde lämna ett svar på hur härmed förhåller sig. Anser herr Håstad, att § 3 kan tolkas på sådant sätt, att även husföreståndarinnan i det av mig anförda exemplet kan räknas som familjemedlem?

Herr **Jacobsson** i Igelsbo: Herr talman! Jag har tillsammans med tvenne andra ledamöter av andra lagutskottet reserverat mig mot utskottets förslag då det gäller familjebidragsförordningens dyrortsgradering. Vi ha därvid yrkat att dyrortsgraderingen skulle slopas och att man i stället skulle fastställa familjepenningen till de belopp, som i propositionen föreslås skola utgå i ortsgrupp II. Vad som legat bakom vår ståndpunkt i detta avseende har varit, att vilken ställning man än intar till dyrortsfrågan, så torde det ändå vara kostnaderna för bostad och bränsle som till största delen utgöra villkoren för skillnaden mellan dyrorterna. Detta framgår också av socialstyrelsens yttrande med anledning av det här framlagda lagförslaget. Jag tar mig friheten citera vad som sägs i socialstyrelsens yttrande: »Det synes med skäl kunna ifrågasättas, om dyrortsgraderingen av familjepenningen är befogad, när utgifterna för bostad och bränsle tillgodoses i särskild ordning. 1943 års dyrortskommittés utredning angående dyrortsgraderingen har bland annat givit vid handen, att skiljaktigheterna i fråga om levnadskostnaderna på olika orter i betydande grad ha utjämnats under senare år och numera i väsentlig mån hänföra sig till utgifterna för skatter, bostad och bränsle.»

Detta är alltså vad socialstyrelsen anser om dyrortsgraderingen av familjebidragspenningen. Från utskottets talesman har här åberopats, att det skulle förefinnas vissa övriga kostnader utöver kostnaderna för bostad och bränsle, vilka skulle vara olika på olika orter. Men socialstyrelsen, med dess erfarenhet och sakkunskap, anser inte sådana övriga kostnader vara av det slaget, att de kunna läggas till grund för en dyrortsgrupperad familjebidragspennning. Departementschefen har också för sin del medgivit, att vissa skäl tala för upphävande av denna dyrortsgradering, men anser, att frågan skall tas upp när

Förslag till familjebidragförordning. (Forts.)

riksdagen fattat beslut i folkpensioneringsfrågan.

Socialvårdskommittén har när det gäller folkpensioneringen föreslagit, att pensionerna icke skola vara dyrortsgraderade, utan att det skall utgå särskilda bostadsbidrag för de dyrare orterna. Såvitt jag förstår kommer väl också folkpensioneringen att lösas efter dessa linjer. Utskottet har dock skrivit ganska välvilligt och sagt, att frågan bör tas upp sedan riksdagen fattat beslut huruvida folkpensioneringen skall vara dyrortsgraderad eller icke. Vi reserverar ha dock icke ansett, att det finns tillräckliga skäl för att skjuta på ett beslut i denna fråga. Vi ha ansett att riksdagen redan nu bör besluta, att familjepenningens dyrortsgradering bör tas bort.

Det finns naturligtvis, utöver vad som tidigare anförts, åtskilliga skäl som tala för att vissa värnpliktiga borde få sina merkostnader ersatta. Jag tänker här på sådana värnpliktiga, som äro bosatta på andra orter än sådana där regementena äro förlagda. Sådana värnpliktiga ha ju vissa kostnader i samband med resor och dylikt, vilka icke bli kompenserade i full utsträckning. Dessutom ha sådana värnpliktiga, som äro bosatta på den plats där regementena finnas, i regel högre ersättning. Allt detta har hittills icke i full utsträckning blivit beaktat.

Herr talman! Med vad jag här anført ber jag att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr **Håstad**: Herr talman! Som svar på den fråga, som herr Petterson i Degerfors riktat till mig, vill jag först framhålla, att jag endast kan uttala min personliga uppfattning. Jag anser att tolkningen av ifrågavarande del av § 3 är en tillämpningsfråga, som närmare bör utvecklas i råd och anvisningar, och att paragrafens uttryck mycket väl kan åberopas för bidrag i det angivna fallet, förutsatt att de synnerliga skäl förefinnas, som paragrafen uppsatt som villkor för att bidrag skall kunna utgå.

Herr **Rubbestad**: Herr talman! Jag har fäst mig vid ett uttalande som utskottet gjort om att avvakta ställningstagandet om dyrortsgraderingen till dess man tagit ståndpunkt till folkpensioneringsfrågan. Enligt min mening skulle det dock vara värdefullt för regeringen att redan nu få besked om hur riksdagen ser på denna fråga. Jag tror att Kungl. Maj:t skulle bli mycket tacksam, om riksdagen redan nu vågade ta ställning till denna relativt betydelselösa fråga. Kungl. Maj:t visste då vilken ställning Kungl. Maj:t skulle intaga, när den stora frågan om folkpensioneringen kommer upp.

Det framgår av utskottsutlåtandet att det nu inträtt en förändring i förhållandena beträffande dyrortsgrupperingen så att till och med socialstyrelsen — vilken är den instans som är mest sakkunnig på detta område — har uttalat sig för att det inte längre föreligger någon som helst anledning att i detta hänseende ha någon dyrortsgruppering. Här resonerar herr Håstad som om ingenting hade inträffat under den sista tiden. Men herr Håstad vet ju ändå, att skillnaden i dyrortsgrupperingshänseende har minskat från 48 procent för något fåtal år sedan och till de 20 procent, som dyrortskommittén nu konstaterat. Den saken bör väl ändå inverka åtskilligt! I här föreliggande fall är ju meningen att bostadsutgiften, som är den väsentligaste kostnaden i dyrortsgrupperingen, skall ersättas särskilt med vad den kostar, och då föreligger det ju knappast någon anledning till att ha dyrortsgrupperingen kvar för övrigt. Jag tycker det skulle vara mycket svårt för landsbygdens representanter att komma till sina hemtrakter och där försvara en ståndpunkt, som går ut på att städernas invånare skola ha mera betalt än de som bo på rena landsbygden. Jag förstår att herr Håstad och alla andra som företräda städernas intressen kan

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

ha en sådan uppfattning. Men hur landsbygdens representanter skola kunna försvara en dylik ståndpunkt har jag mycket svårt att förstå. Jag tror därför, att landsbygdens representanter göra klokast i att följa reservationen. De stå sig då säkerligen bättre, när de skola försvara sin ståndpunkt ute bland folket. Jag ber för egen del att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Med anledning av vad herr Rubbestad här förklarar i sin polemik med herr Håstad känner jag mig nödsakad påpeka, att det inte bara är herr Håstad, som ser saken på det sätt som herr Rubbestad påtalade, utan det gör också jag, som varit med om utskottets uttalande.

Enligt utskottets mening skulle det vara ganska orimligt, om riksdagen vid det stora avgörande, som förestår beträffande dyrortsgrupperingen, skulle stödja sig på vad som framkommer vid behandlingen av en familjebidragsförordning. Det är ju en mycket liten sida av saken. När avgörandet om dyrortsgrupperingen skall ske, så bör det väl fattas på en fylligare grundval än den vi nu ha att bygga på. Utskottet har ju också klart sagt ifrån, att när riksdagen tagit ställning till denna dyrortsgruppering, skall familjebidragsförordningen omedelbart omprövas i överensstämmelse därmed. Någon annan väg kan man väl rimligen inte tänka sig. Den skillnad, som ligger mellan de olika dyrortsgrupperna i detta fall, är ju knappast någonting att tala om. Jag behöver inte upprepa vad det här gäller, ty var och en kan ju själv taga del av den saken.

Herr Rubbestad vände sig sedan till landsbygdens representanter och vädjade om stöd för reservationen. Herr Rubbestad sade sig mycket väl kunna förstå, att herr Håstad — och han menade väl även utskottsmajoriteten — kunde ha den uppfattningen att landsbygdens folk skall ha lägre avlöning än städernas. Jag undrar jag, om inte herr Rubbestad i den mån han haft att avlöna folk på landsbygden också hävdad den meningen, att landsbygdens folk skall ha mindre betalt än folk i städerna. Jag är övertygad om det.

Herr **Rubbestad**: Herr talman! Jag vill endast till detta sista säga, att herr Olovson misstar sig grundligt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Grönvik begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Svensson i Grönvik, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 117

Förslag till familjebidragsförordning. (Forts.)

ja och 62 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förrådsorganisation för försvarets läkemedel;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa haverikostnader; och

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till nybyggnad för svenska träforskningsinstitutet m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag under försvarets fonder för budgetåret 1946/47.

Punkterna 1, 6, 8 och 11.

Lades till handlingarna.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtande, nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1946/47;

bevillningsutskottets betänkande, nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1945;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt skogvaktaren å Sätenäs egendom O. Boman m. fl.; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tjänstårsberäkning i pensionshänseende för förre ämnesläraren vid skeppsgosseskolan i Karlskrona M. Karlkvist m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m., dels och i ämnet väckta motioner; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden, betänkande och memorial hemställt.

§ 12.

Herr statsrådet *Ericsson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 214, angående medgivande för Svenska skifferoljeaktiebolaget att teckna viss borgen.

Denna proposition bordlades.

§ 13.

Utgifter under riksstatsens nionde huvudtitel. Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till avlöningar vid lantbruksingenjörsorganisationen.

Punkten 5, angående lantbruksingenjörsorganisationen: Avlöningar.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr *Larsson* i Luttra: Herr talman! På denna punkt föreligger en motion, som avser förhållandena i Skaraborgs län. Motionen är föranledd av att i synnerhet i detta län antalet balanserade ärenden på lantbruksingenjörskontoret är onormalt stort och att på grund därav sökandena få räkna med i vissa fall mycket lång väntetid. Detta har varit förhållandet under flera år, men under de senaste åren har en markerad ökning skett. Under år 1944 handlades sammanlagt 275 ärenden, under det att 368 måste balanseras till följande år. Under år 1945 har en ytterligare ökning skett, och utöver de ärenden, som handlades av lantbruksingenjören, låg vid årets slut 122 ansökningar hos torrläggningsnämnden, för vilka ansökningar man ej ens kunnat föreslå förrättningsman.

Statsrevisorerna ha också uppmärksammat dessa missförhållanden och skriva i berättelsen: »Revisorerna hava inhämtat, att bland de balanserade förrättingarna förekomma ärenden, där den, som rekviderat biträde av landbruksingenjör, varit nödsakad att vänta flera år, innan förrättningsmannen eller dennes tjänstebiträde kommit till platsen.» Det har ju som bekant skett en omorganisation av lantbruksingenjörsverksamheten, men enligt vad revisorerna ha inhämtat, torde omorganisationen icke kunna förväntas tillfredsställa fordringarna på en skyndsam handläggning av förrättingarna. Visserligen torde den nytillkomna bestämmelsen att särskilt utbildade jordbrukskonsulenter skola få handlägga vissa ärenden innebära en viss förbättring, men även jordbrukskonsulenternas arbetsbörd är mycket stor i synnerhet som de fått ett extra arbete med att kontrollera underhållet av statsunderstödda torrläggningsföretag. Man kan alltså inte förvänta, att jordbrukskonsulenterna skola kunna nämnvärt avlasta lantbruksingenjörernas arbetsbörd. Man kan dessutom utgå från — och det framgår också av lantbruksingenjörernas berättelse — att antalet ansökningar kommer att stiga, då nu fredliga tider inträtt och man inte längre behöver räkna med beredskapsinkallelsernas påfrestningar i arbetskraftshänseende.

Det är alltså ytterst angeläget att man vidtar åtgärder för att komma till rätta med missförhållandena på detta område. I likhet med utskottet utgår jag från att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och snarast föranstaltar om de åtgärder som kunna erfordras. Då det måste anses självklart att Skaraborgs län, där missförhållandena i detta avseende äro störst, i första hand bör få en förstärkning av lantbruksingenjörsorganisationen, kan jag, herr tal-

Anslag till avlöningar vid lantbruksingenjörorganisationen. (Forts.)
 man, nöja mig med att understryka att behovet av åtgärder är trängande. Jag avstår således från att ställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Vad utskottets hemställt bifölls.

Punkterna 6—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17, angående lantbrukshögskolan: Avlöningar.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr **Karlsson** i Stuvsta: Herr talman! Den av mig till denna punkt väckta motionen avser en befattningshavare vid jordbruksförsöksanstalten, som på arvodesstat arbetat därstädes sedan år 1932, alltså i över 13 år. Den första juli i fjol överfördes han till Eo-stat, och därvid begicks enligt min mening en orättvisa därigenom att han placerades två lönegrader lägre än som borde ha skett.

På den arvodeslön av 400 kronor i månaden, som han åtnjöt före överföringen, utgick inte det av 1944 års höstriksdag beslutade provisoriska lönetillägget. Detta skulle som bekant utgå till innehavare av arvodesbefattningar efter individuell prövning, och han hade därför inte hunnit få det. Vid inplaceringen i lönestat Eo togs emellertid ingen hänsyn till detta förhållande, utan när man skulle bestämma lönegraden jämförde man hans förutvarande arvodeslön utan provisoriskt tillägg med en Eo-lön med sådant tillägg. Enligt vad jag inhämtat från sakkunnigt håll brukar, åtminstone då det gäller personer med så lång anställningstid, hänsyn tagas till en sådan omständighet. Om vederbörande hade överförts till Eo-stat ett år tidigare, skulle han ha kommit hela två lönegrader högre — i Eo 9 mot nu Eo 7. Som det nu är har han trots övergången till Eo-stat icke de facto erhållit det provisoriska tillägg, som andra statstjänare fått. Detta är desto mer orättvist som befattningshavaren i fråga under så lång tid innehaft samma anställning och har goda vitsord. I remissyttrande över motionen har såväl lantbrukshögskolan som jordbruksförsöksanstalten ansett att vederbörande befattningshavare borde uppflyttas i Eo 9, även om lantbrukshögskolan inte vill erkänna att något fel har begåtts.

Utskottet har i sin välvilliga skrivning ansett att saken bör bli föremål för prövning av vederbörande instanser. Med hänsyn härtill och med förhoppning om att saken skall bli föremål för såväl lantbrukshögskolans som departementets prövning skall jag, herr talman, icke ställa något yrkande.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 18—34.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36—42.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
 avlöningar
 vid lantbruks-
 högskolan.*

Anslag till särskilda utbildningskurser inom den lägre lantbruksundervisningen.

Punkten 43, angående lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till särskilda utbildningskurser.

Efter föredragning av punkten anförde

Herr **Hæggbloom**: Herr talman! Det är inte mycket att säga om utlåtandet över de väckta motionerna. Utskottet har skrivit vänligt. Jag har emellertid begärt ordet för att understryka att de åtgärder som vidtagas för undervisningen måste räknas som betydligt mer fruktbarande än de bidrag, som utgå till än det ena och än det andra jordbruksändamålet under nionde huvudtiteln.

Vidare tycker jag att utskottet har varit litet för tacksamt för att Kungl. Maj:t, med anledning av att utskottet förra året uttalade sig välvilligt om anordnande av fyra slags kurser, nu har gått med på att anordna en kurs för hemkonsulenter. Det är ju ändå ganska litet som blivit följden av utskottets vänliga uttalande i fjol, och om det kommer att bli lika dåligt resultat av det vänliga uttalande som utskottet gör i år, kan det dröja åtskilliga år, innan vi få yrkesutbildningen för framför allt smådjursskötseln tillfredsställande ordnad. Det tycker jag ju är rätt tråkiga framtidsutsikter, men, herr talman, jag har ingen anledning att yrka annat än bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 44.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 45.

Lades till handlingarna.

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

Punkten 46, angående lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 46) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1946/47 till ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 98 av herr *Wahlund m. fl.*, likalydande med II: 179 av herr *Onsjö m. fl.*, vari, såvitt anginge förevarande punkt, hemställdes, att riksdagen ville besluta att som bidrag till byggnadsarbeten vid vissa anstalter inom den lägre lantbruksundervisningen för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 7 000 000 kronor;

2) I: 175 av herr *Hagman m. fl.*, likalydande med II: 363 av herr *Janson i Frändesta m. fl.*, vari hemställdes, att riksdagen måtte till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantbruksskolor samt vid jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag å 4 000 000 kronor; samt

3) II: 32 av herrar *Persson* i Svensköp och *Kristensson*, vari hemställdes, att riksdagen måtte såsom bidrag till byggnadsarbeten vid lantmanna- och lantbruksskolor samt vid jordbrukets yrkesskolor för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 98 och II: 179 i förevarande del, I: 175 och II: 363, jämväl likalydande, samt II: 32, till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 600 000 kronor.

Reservation hade vid denna punkt avgivits av herrar *Tjällgren*, friherre *Beck-Friis*, *Lundbom* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 98 och II: 179 i förevarande del, I: 175 och II: 363 ävensom II: 32 till Lägre lantbruksundervisning m. m.: Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Onsjö**: Herr talman! När riksdagen år 1939 beslöt att reformera den lägre lantbruksundervisningen, var det många som tyckte, att beslutet inte var tillräckligt radikalt, d. v. s. man tyckte, att beslutet ej i tillräcklig utsträckning var ägnat att tillgodose jordbrukets behov av yrkesutbildning. Emellertid ansåg man nog allmänt, att 1939 års reform innebar ett stort framsteg. Man hoppades nog också, att den skulle kunna genomföras i någorlunda hastigt tempo och att det på så sätt skulle bli möjligt att ta igen vad som försumrats på detta område.

Det skulle kanske innebära en överdrift att påstå, att 1939 års reform blev en besvikelse, men man måste beklaga den återhållsamhet som av olika anledningar har måst iakttagas när det gäller att förverkliga den, i all synnerhet som behovet av kunskaper och yrkesutbildning inom jordbruket har ökat i långt större utsträckning än man kunde förutse år 1939. Det är beklagligt, att våra lantbruks-, lantmänna- och lantushållsskolor ej ha kunnat byggas ut så att de ha möjlighet att ta emot den i och för sig lilla del av bondeungdomen, som har möjlighet och vill gå igenom en sådan skola. Jag har ingen exakt uppgift på antalet sökande som ej ha kunnat tas emot vid jordbrukets yrkesskolor under de senaste åren, men jag vet att antalet är betydande, och det är betydligt större än som siffermässigt kan visas, alldenstund många underlåta att lämna in ansökningar när de under hand få veta, att elevantalet är fyllt.

Vårt skolväsende ligger ju i stöpsleven, och det talas om stora brister i vårt undervisningsväsende, och det är kanske berättigat. Jag tror emellertid att det största missförhållandet föreligger när det gäller att tillgodose jordbrukarungdomens yrkesutbildning. Det finns säkert inget annat yrke som kräver så stor yrkesskicklighet och mångsidighet som just jordbrukaryrket, men det oaktat är det endast några få procent av dem, som skola bruka jorden, och till och med bland dem, som skola bli självständiga företagare, som få någon yrkesutbildning utöver vad en sex veckors kurs vid en yrkesbetonad fortsättningsskola möjligen kan ge, och det är ju uppenbarligen ett missförhållande.

Om man gör en jämförelse mellan vad samhället kostar på yrkesutbildning inom jordbruket och inom andra områden, finner man, att proportionerna äro orimliga. Inom åttonde huvudtiteln äro dessa kostnader många gånger större än inom nionde huvudtiteln, som ändå direkt berör närmare en tredjedel av Sveriges befolkning. Inom jordbrukets skolor får man räkna eleverna i tusental, då man inom övriga skolor räknar dem i tiotusental. Därför tycker jag det bör stå klart för var och en, att någonting måste göras för att man skall kunna komma till rätta med detta missförhållande. Alla måste inse, att det är en angelägenhet av första ordningen, att de som skola fylla jordbrukarnas uppgifter i framtiden kunna göra det och känna trivsel i arbetet. Ökade kunskaper hos lantbrukarna skulle dessutom betyda en lyftning både andligt och mate-

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

riellt för jordbruket. Det skulle också betyda ökade ekonomiska möjligheter och ökat socialt anseende, vilket är icke minst viktigt med hänsyn till flykten från landsbygden.

Det har gjorts framstötter genom motioner snart sagt vid varje riksdag för att få ökat anslag för detta ändamål. Motionerna ha så till vida haft framgång, att utskottet och riksdagen ha gjort välvilliga uttalanden. Så förhåller det sig även i år. Utskottet uttalar sig välvilligt, men längre har utskottet icke ansett sig kunna gå. Departementschefen har visserligen höjt anslaget med 1 miljon kronor, från 1,6 till 2,6 miljoner kronor. Vi få dock tänka på att det aktuella behovet är 7 miljoner kronor.

Utskottsmajoriteten har icke ansett sig kunna gå längre än Kungl. Maj:t med hänsyn till förhållandena på byggnadsmarknaden. Det är otvivelaktigt skäl som väga tungt. Det är emellertid en avvägningsfråga, vilka byggnadsbehov som i första hand skola tillgodoses. Under alla förhållanden kunna väl inte de byggnadsbehov det här gäller skjutas åt sidan hur länge som helst. Åtminstone har jag sett exempel på att byggnadstillstånd beviljats till ändamål, som i mitt tycke varit mindre angelägna än det ändamål det här är fråga om.

Lantbruksstyrelsen har i sina petita påpekat att det aktuella behovet av statsbidrag är 7 miljoner kronor men har ändå stannat vid att begära 4 miljoner kronor. Så långt har emellertid Kungl. Maj:t inte velat gå. Enligt min mening är dock det av lantbruksstyrelsen begärda anslaget det minsta belopp man kan tänka sig. Jag har tillsammans med ett antal partikamrater motionerat om att anslaget skall skrivas upp till det belopp, som motsvarar det verkliga behovet, alltså 7 miljoner kronor. Jag förstår emellertid att utsikterna äro små att få igenom ett sådant förslag i riksdagen. Jag vill därför ansluta mig till det förslag, som reservanterna ha framställt, nämligen att anslaget höjes till den summa som lantbruksstyrelsen har begärt, nämligen 4 miljoner kronor.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, som vid denna punkt har avgivits av herr Tjällgren m. fl.

Herr Lundbom: Herr talman! Jag har jämte tre andra ledamöter av utskottet på denna punkt reserverat mig mot utskottets förslag. I likhet med föregående talare anse vi reservanter, att det anslag, som Kungl. Maj:t har föreslagit för detta ändamål, 2,6 miljoner kronor, är för litet med hänsyn till det föreliggande behovet. Om storleken av detta behov får man en uppfattning om man läser lantbruksstyrelsens redogörelse härför, vilken återfinnes på s. 37 i utskottsutlåtandet. Lantbruksstyrelsen konstaterar i detta uttalande, att det föreliggande behovet är synnerligen stort och uppgår till inemot 10 miljoner kronor. Lantbruksstyrelsen har i alla fall nöjt sig med att äska ett anslag på 4 miljoner kronor.

Kungl. Maj:t, som haft en mycket välvillig inställning till lantbruksstyrelsens förslag, säger, att det är nödvändigt att dessa nybyggnadsarbeten ske i raskare takt, och har gått med på en ökning av anslaget med 1 miljon kronor. Detta belopp anse emellertid vi reservanter inte vara tillräckligt. Utskottet har anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag och bl. a. motiverat detta med svårigheterna att anskaffa byggnadsmaterial och erhålla byggnadstillstånd. Det är mycket möjligt att svårigheterna på detta område äro stora just nu. Det gäller emellertid i detta fall ett anslag, som skall användas under nästa budgetår, alltså under tiden 1 juli 1946 till 1 juli 1947. Under denna tid kunna förhållandena förbättras på byggnadsmarknaden. Utskottet ger uttryck åt den meningen att möjlighet alltid föreligger för Kungl. Maj:t att för detta ändamål bevilja ett anslag på tilläggsstat. Det är ju gott och väl. Vi reservanter anse

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

det emellertid vara bäst att nu anslå ett belopp på 4 miljoner kronor. Då är beloppet beviljat, och Kungl. Maj:t behöver inte komma med några förslag om tilläggsanslag.

Vad som emellertid främst bidrager till att såväl motionärer som reservanter ha yrkat på ett högre anslagsbelopp än utskottet föreslagit är vår vetskap om att det föreligger ett stort behov av medel för detta ändamål. Detta har redan herr Onsjö framhållit. I Sörmland ha vi ansökningar inne om nybyggnader av fyra sådana skolor utan att kunna vidtaga några åtgärder. Det är en beklämmande situation. Jag skall inte närmare relatera de eländiga förhållanden, som vi ha att dragas med. Under nuvarande omständigheter kunna vi icke mottaga flera elever. Det finns ingen möjlighet att ta emot alla sökande vid den enda lantmannaskola som vi ha, nämligen den i Strängnäs, utan en hel del måste årligen avvisas. Likadant är det vid lantbruksskolorna. Där ha vi måst avvisa en hel del unga flickor på grund av bristen på platser. Det är inte alls säkert att de avvisade komma igen ett annat år. De kanske gå till andra yrken. För all del, det är ingenting att säga om det, men om man vill göra någonting för att hålla ungdomen kvar på landsbygden borde man se till, att sådana skolor finnas och kunna fylla sin uppgift att taga emot det behövlige antalet elever.

Jag skall inte ingå på någon längre utläggning i detta ämne, utan jag ber för min del att få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herr Tjällgren m. fl.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! Såsom framgår av utskottets utlåtande har Kungl. Maj:t i nionde huvudtiteln föreslagit att anslaget under denna punkt skall ökas med 1 miljon kronor till nästa budgetår, alltså från 1,6 till 2,6 miljoner kronor. Lantbruksstyrelsen har begärt 4 miljoner kronor och som motivering härför anført, att sedan fredsförhållanden inträtt skulle byggnadsarbetena vid lantbruksundervisningsanstalterna kunna genomföras i raskare takt. Även utskottet har ansett det önskvärt att behovet av ökat antal platser vid dessa skolor kunde tillgodoses. Utskottet är mer än medvetet om att det föreligger ett mycket stort behov härav.

Lantbruksstyrelsen och motionärerna hänvisa alltså till att de inträdda freds-förhållandena skulle medge en utbyggnad av skolorna i den takt som är önskvärd. Även utskottet är intresserat av att denna utbyggnad sker i snabbare takt men måste likväl konstatera att detta ännu icke är möjligt att genomföra. Fredsförhållanden ha visserligen inträtt, men detta har inte medfört, att krisförhållandena på byggnadsmarknaden ha minskat, svårigheterna i fråga om materialanskaffning och dylikt förefinnas alltjämt. Dessa svårigheter äro lika stora i dag som de voro under krigsåren. Följaktligen torde det inte vara möjligt att i önskvärd utsträckning erhålla material för uppförandet av byggnader av den art som det här är fråga om. Det gäller i detta fall att avgöra vilka byggnadsarbeten som äro mest nödvändiga. De myndigheter, som ha hand om licensgivningen till byggen, måste ta hänsyn till vad som ur samhällets synpunkt är mest angeläget. Därvidlag går bostadsbyggandet i första hand. Det torde inte såvitt utskottet har kunnat finna vara tänkbart att denna sommar förverkliga större byggnadsplaner beträffande de skolor det här gäller än vad som kan rymmas inom det anslagsbelopp, som Kungl. Maj:t och utskottet ha föreslagit.

Vad gäller de ändrade förhållanden, som kunna tänkas uppstå till ett annat år, alltså till sommaren 1947, har utskottet hänvisat till att Kungl. Maj:t, därest ett förbättrat läge på byggnadsmarknaden skulle inträda, som möjliggör ett utbyggande i raskare takt av dessa nödvändiga och behövlige undervis-

Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.
(Forts.)

ningsanstalter, har möjlighet att på tilläggsstat vid årets början begära det belopp som är behövt. Jag hoppas för min del att Kungl. Maj:t även skall beakta denna möjlighet, därest förhållandena skulle bli sådana, att tillstånd kan beviljas för ytterligare utbyggande av lantbrukshålls- och lantmannaskolorna.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Onsjö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 46:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter här efter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 100 ja och 83 nej, varjämte 4 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 47—49.

Lades till handlingarna.

Anslag till kurser i trädgårdsskötsel.

Punkten 50, angående trädgårdsundervisningen: Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel.

Sedan punkten föredragits, yttrade

Herr **Sveningsson**: Herr talman! I anslutning till vad Kungl. Maj:t har föreslagit under punkt 50 i nionde huvudtiteln, »Bidrag till kurser i trädgårdsskötsel», har jag avlämnat en motion och vill med anledning härav säga ett par ord. Av det under denna punkt begärda anslaget skall 25 000 kronor enligt Kungl. Maj:ts och jordbruksutskottets förslag användas till kurser för utbildning av trädskötare. Dessa trädskötare skola utbildas för tjänstgöring hos de många fruktodlarföreningar, som finnas i södra och mellersta Sverige.

Enligt vad som är redovisat i statsverkspropositionen finnas 1 427 sådana fruktodlarföreningar med nära 100 000 medlemmar. Vi motionärer ha i likhet med lantbruksstyrelsen den erfarenheten, att många av dessa föreningar sakna trädskötare och av denna anledning icke kunna bedriva någon verksamhet. I många andra fall ha de trädskötare, som utföra arbete i fruktodlarföreningarna, inte fått någon sakkunnig utbildning. Det är givet, att arbetet under sådana förhållanden inte kan bli av allra bästa beskaffenhet. Jag har därför i år liksom förra året i en motion föreslagit, att ett högre belopp skall utgå till dessa utbildningskurser. I år ha motionärerna varit mera blygsamma i sina förslag än förra året, och vi ha nöjt oss med att yrka samma belopp som lantbruks-

Anslag till kurser i trädgårdsskötsel. (Forts.)

styrelsen har föreslagit, nämligen en höjning av anslaget från 25 000 kronor till 30 000 kronor.

Nu innebär visserligen det anslag, som jordbruksutskottet har tillstyrkt, en höjning från förra året med 5 000 kronor. Utskottet har därför inte ansett sig kunna gå med på någon ytterligare höjning. Men när vi i propositionen ta del av uppgifterna rörande det antal deltagare, som under 1945 varit anmälda till att genomgå denna utbildning, förstå vi att på detta område saknas icke tillgång på arbetskraft, som fallet är på så många andra verksamhetsområden. Det är i stället så, att tillgång till utbildning saknas på grund av bristen på medel till utbildningskurser.

Jag tror också att jordbruksutskottet delar den uppfattningen, att det tillstyrkta anslaget är otillräckligt, även om inte detta har sagts ut i utskottsutlåtandet. När vi nöjt oss med att föreslå ett så blygsamt anslag som en höjning med 5 000 kronor och när detta förslag sammanfaller med vad lantbruksstyrelsen har begärt, tycker man att utskottet kunnat kosta på sig ett bifall till detta förslag, då säkert detta höjda anslag skulle kommit till mycket god användning.

Jag skall, herr talman, inte uppta tiden med att framhålla betydelsen av det arbete som dessa fruktodlarföreningar och de i dem anställda trädskötarna utföra. Men i medvetande om att stora kvantiteter frukt och trädgårdsalster komma att importeras, när tillfälle därtill åter bjudes, vill jag endast ha understrukit, att den inhemska odlingen bör åtnjuta statens stöd på ett sådant sätt, att den kan fylla vårt konsumtionsbehov på detta område i så stor utsträckning som möjligt.

Med kännedom om de principer, efter vilka riksdagen arbetar, förstår jag att det skulle vara meningslöst att yrka bifall till min motion nr 288 i denna kammare. Jag skall också, herr talman, avstå från detta. Jag vill bara vädja till Kungl. Maj:t och jordbruksutskottet att till nästa år mer beakta behovet av anslag till det ändamål, varom här är fråga.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 51—58.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 59, angående nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 59) föreslagit riksdagen att till ändamålet för budgetåret 1946/47 anvisa ett oförändrat belopp av 300 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft fyra inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I de likalydande motionerna I: 47 av herr Nilsson, Bror, m. fl. och II: 78 av herr Johansson i Mysinge m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 333 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 47 och II: 78, likalydande, även som I: 235 och II: 284, jämväl likalydande, till Nötboskapsavelns befrämjande: Befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 300 000 kronor.

Anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln.

Anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln. (Forts.)

Reservation hade vid punkten avgivits av herrar *Tjällgren* och *Pettersson* i Rosta, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 47 och II: 78.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Johansson** i Mysinge: Herr talman! För den i denna punkt avsedda verksamheten har föreslagits ett anslag av 300 000 kronor. Detta belopp användes ju i huvudsak till befrämjande av tjurföreningsverksamheten. Såsom alla i denna kammare känna till är denna verksamhet av oerhört stor betydelse för de mindre och medelstora jordbruken, och därmed har den också sin stora betydelse för jordbruket i allmänhet. Vi veta även, att försämringen av penningvärdet medfört betydande förskjutningar uppåt av priserna framför allt på tjurmateriale. Detta har givetvis medverkat till att hushållningssällskapens möjligheter att bistå de mindre jordbruken i detta hänseende blivit sämre.

Lantbruksstyrelsen har nu i sina petita till Kungl. Maj:t begärt en höjning av anslaget med 33 000 kronor, vilken höjning i huvudsak skulle komma tjurföreningsverksamheten till godo. Vi ha i en motion upptagit de synpunkter som lantbruksstyrelsen anført. Utskottet säger sig visserligen kunna biträda de synpunkter, som ligga till grund för detta anslagskrav, och utskottet vitsordar sålunda behovet av ökad anslagsberäkning för ifrågavarande verksamheter för befrämjande av nötboskapsaveln. »I nuvarande läge» anser sig dock utskottet icke kunna tillstyrka en utvidgning av kostnadsramen för hithörande ändamål. Vad utskottet avser med uttrycket »nuvarande läge» är mig fördolt, men jag förmodar, att det varit statsfinansiella synpunkter, som legat till grund för utskottets ställningstagande.

Då jag anser, att det inte minst med hänsyn till den viktiga och nu så omdebatterade rationaliseringen av jordbruksnäringen föreligger stort behov av medel till utökande av denna verksamhet, så att även den minsta höjning av anslaget vore av betydelse, vill jag, herr talman, trots allt yrka bifall till motionen.

Herr **Andersson** i Tungalsta: Herr talman! Detta anslag har i likhet med en hel rad av anslag under denna huvudtitel ursprungligen tillkommit för att stimulera jordbrukarna till att använda sig av de möjligheter till förbättring av kreatursaveln som stå till buds. Till en början insåg man inte allmänt bland jordbrukarna nyttan och värdet av den förbättring av djurmaterialet och därmed av jordbrukets ekonomiska lönsamhet, som kunde vinnas genom att man skaffade sig goda avelsdjur. Den synpunkten är inte lika aktuell i dag, ty numera torde man inom jordbrukarkretsar allmänt inse värdet av ett förstklassigt djurmateriale och värdet av att skaffa sig goda avelsdjur.

Detta anslag är — såsom motionären framhållit och vilket även vitsordats av utskottet — av mycket stort värde framför allt för de mindre jordbrukarna. Det kan ju ofta på grund av spridd bebyggelse vara svårt för dem att få sammanhållning inom tjurföreningarna och få ordnat med goda avelsdjur, varför bidrag av statsmedel är av mycket stort värde. Förra året fastställdes anslaget till 300 000 kronor, och det har för nästa budgetår upptagits med samma belopp. Utskottet har inte ansett sig böra med anledning av de väckta motionerna föreslå någon höjning av anslaget. För min del vill jag gärna säga, att det skulle vara önskvärt att till nästa år få någon höjning av anslaget till stånd. Därigenom skulle den reella försämring som inträtt genom minskningen av penningvärdet kompenseras. Jag hoppas, att utskottets välvilliga skrivning på denna punkt skall medföra, att man vid uppgörande av nästa års budget

Anslag till befrämjande i allmänhet av nötboskapsaveln. (Forts.)
 beaktar den som jag tror enhälliga mening som finns om önskvärdheten av rikligare bidrag till denna verksamhet.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionerna I:47 och II:78, och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 60—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74, angående förekommande och hämmande av smittsamma husdjurs- sjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen. *Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen.*

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 74) föreslagit riksdagen att till ändamålet för budgetåret 1946/47 anvisa ett oförändrat belopp av 1 500 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 290, av herr *Hansson* i Skediga, vari hemstälts att riksdagen till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen måtte besluta anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kronor för budgetåret 1946/47 och att av detta anslag 1 000 000 kronor måtte ställas till förfogande för utrensning av tuberkulos inom mindre besättningar. I motionen hade därjämte föreslagits viss ändring i bestämmelserna rörande anslaget användning.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II:290, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjursjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 1 500 000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Hansson* i Skediga: Herr talman! Jag har i detta ärende väckt en motion, där jag begärt ett högre anslag. Motiveringen härför är dels penningvärdesförsämringen och dels eftersläpningen av bidrag till utrensning av tuberkulos inom mindre kreatursbesättningar. Kreaturstuberkulosen är ju en sjukdom, som trots allt har mycket stor omfattning i vårt land. Vi veta väl hur besvärligt det är för en småbrukare, om det efter veterinärundersökning av besättningen befinnes, att hela besättningen måste utrangeras på grund av förekomsten av tuberkulos. Han ställes då inför frågan, om han skall kunna ta ett sådant steg eller om han skall ha besättningen kvar med därav följande risker för familjen och i andra avseenden.

Som jag nämnde har det blivit en eftersläpning vid fördelningen av det förutvarande anslaget. På grund av att anslaget har varit så litet ha hushållningssällskapen försökt ransonera ut det i mindre belopp, men inte ens på den vägen har det gått att få anslaget att räcka till. Jag har nu i motionen begärt en höjning av anslaget med 500 000 kronor till 2 000 000 kronor. Avsikten med den föreslagna höjningen är, som jag förut nämnde, dels att anslaget skall bli tillräckligt stort för att hjälpa småbrukarna att komma till rätta med denna svåra sjukdom och dels att råda bot på den eftersläpning som föreligger. Utskottet vill emellertid inte vara med om detta. Utskottet anser, att Kungl. Maj:ts förslag är lämpligt avvägt och att sålunda 1 500 000 kronor skulle vara

Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur. (Forts.)
tillräckligt för ändamålet. Med hänsyn till den inställning samhället har till frågan om tuberkulosens bekämpande tycker jag, att utskottet har behandlat motionen illa. Det är ju inte en fråga, som enbart berör småbrukarna, utan det är en samhällsfråga av stora mått att bekämpa tuberkulosens framträngande. Jag är medlem av direktionen för ett sanatorium och har sett hur ungdomar angripits av denna sjukdom. Det är beklagligt, att sjukdomen fått så oerhörd spridning som fallet är.

Det måste därför anses riktigt, att en höjning av anslaget sker, så att vi verkligen kunna få det ena länet efter det andra utrensat från denna för samhället så besvärliga sjukdom. Det är naturligtvis hopplöst att försöka få riksdagen att gå med på en ändring av anslaget, men jag kan ändå inte underlåta att yrka bifall till min motion. Jag anser det mer än välmotiverat att vi här ta ett riktig krafttag. För någon tid sedan var riksdagen inte så försiktig, när den gick med på betydande löneförbättringar för vissa anställda med anledning av penningvärdesförsämringen. Varför man har så negativ inställning i detta fall är verkligen mer än jag kan förstå. Att det skulle finnas några bärande skäl för denna stora sparsamhet i ett fall som detta kan jag inte inse. Jag anser, att detta är en alltför kall inställning till en fråga, som har så ofantligt stor betydelse för samhället.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den i detta ärende väckta motionen.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! När den ärade motionären säger, att statsmakterna äro negativt inställda till frågan om utrensning av tuberkulosen hos nötkreaturen i landet, är detta inte riktigt. Jag ber att få erinra om att det bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur, som alltjämt med ganska goda resultat pågår här i landet, sker i anslutning till den plan som antogs av 1941 års riksdag och som innebär, bland annat, att för varje djur över två års ålder, som är anslutet till bekämpandet, utgår ett statsbidrag av 2 kronor 50 öre om året. Härutöver tillkomma direkta anslag till dem, som måste slå ut djur på grund av att kreatursbesättningen är angripen av tuberkulos.

Det anslag som föreslås på denna punkt i år är detsamma som förra året begärdes av Kungl. Maj:t och som då även beviljades av riksdagen. Statsmakterna ha sålunda i år icke någon annan inställning till denna fråga än den som i fjol förefanns hos dåvarande jordbruksministern och hos riksdagen. Detta innebär inte, att man från det allmännas sida är negativt inställd till denna verksamhet, utan tvärtom. Det anslag som här begäres är beräknat med hänsyn till det behov som föreligger enligt gällande plan för bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur, och det torde såvitt jag förstår vara tillräckligt.

Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Jag förstår herr Anderssons i Tungelsta tanke, att anslaget bör vara tillräckligt, eftersom det varit det förut. Men det är väl inte obekant för någon, att det just under de senare åren på grund av penningvärdesförsämringen blivit en stegring av kreaturspriserna. Jag känner till ett fall, där en småbrukare på grund av förekomst av tuberkulos fick göra en fullkomlig utrensning och slå ut hela besättningen, och efter några år, då han fått ny besättning, inträffade samma sak igen. Vad som var orsaken härtill vet jag inte, men anslaget han fick var alldeles otillräckligt, och han fullkomligt dignade under bördan att åter göra en så svår förlust. Det är för att kompensera penningvärdesförsämringen och göra det möjligt för småbrukarna att komma till rätta med kreaturstuberkulosen

Anslag till åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur. (Forts.)

som jag väckt min motion. Man förstår vilken svår situation det måste bli för en familj med flera barn, om man har tuberkulos i ladugården. Då mjölken användes hemma, blir den ju inte pastöriserad, och det kan inte vara lätt för föräldrarna att vara tvungna att ge sina barn mjölk från kor, som de veta äro behäftade med tuberkulos.

Jag skulle verkligen vilja vädja till herr Andersson i Tungelsta, som ju känner till inställningen hos såväl småbrukarna som jordbrukarna i övrigt, att på denna punkt försöka få till stånd en ändring till det bättre.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! Med anledning av herr Hanssons i Skediga sista anförande vill jag framhålla, att det inte får gå till på det sättet, att föräldrar, som veta att de ha tuberkulos hos sin djurbesättning, ändå använda mjölken i hushållet. Sådant får inte förekomma numera, det vaka våra hälsovårdsmyndigheter ganska noga över. Mjölken tuberkulosundersökes centralt, och om det visar sig att samlingsprovet innehåller tuberkulossmittad mjölk, blir det genast genom hälsovårdsmyndigheternas försorg en närmare undersökning, varefter förbud utfärdas mot användande av de smittade djurens mjölk till människoföda.

Beträffande tillräckligheten av anslaget ber jag få hänvisa till s. 62 i utskottets utlåtande, där det finnes en tablå över dispositionen av fjolårets anslag. Det visar sig där, att anslaget inte behövt till fullo utnyttjas, enär ansökningar om bidrag icke kommit in i den omfattning som man beräknat. Det finnes alltså icke för närvarande något behov av den ökning av anslaget, som herr Hansson i Skediga föreslagit.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 75—79.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87, angående befrämjande av fröodlingen m. m.: Statens centrala frökontrollanstalt: Omkostnader.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Andersson** i Dunker: Herr talman! Under punkt 87 har jag fäst mig vid, att man här föreslår ett ökat anslag. Av ökningen, som uppgår till 23 000 kr., hänför sig 3 000 kr. till posten sjukvård m. m., och man framhåller, att uppräknningen av sjukvårdsposten har berott på, att man under åren 1944 och 1945 anställt ett relativt stort antal nya timavlönade biträden.

Ja, det är säkert riktigt. Men det är nog också beroende på att arbetsförhållandena för personalen ute vid frökontrollanstalten här strax utanför Stockholm äro synnerligen undermåliga. Jag har gjort mig en smula underrättad om förhållandena där. En stor del av den där anställda kvinnliga personalen får sitta i korridor, källarlokal och tamburer eller liknande utrymmen. Där få de sitta i åtta timmar med ett ganska pressande arbete. Detta är ju

Anslag till omkostnader vid statens centrala frökontrollanstalt.

Anslag till omkostnader vid statens centrala frökontrollanstalt. (Forts.) förhållanden, som inte alls borde få existera. Där finnas icke heller några utrymmen, där personalen under rasterna kan uppehålla sig och äta sin medhavda lunch, utan man får tränga ihop sig och tillbringa denna tid under synnerligen ogynnsamma förhållanden.

Jag tror, att det just på grund av att arbetsförhållandena vid frökontrollanstalten i många avseenden äro så särskilt olämpliga, som ett högre anslag har måst begäras till sjukvårdskostnaden. Det kan knappast vara värdigt staten att ha personal anställd under de förhållanden, som råda där.

Jag har, herr talman, inget annat yrkande än bifall till utskottets förslag, men jag skulle vilja hemställa till jordbruksdepartementet, att man med det snaraste ägnade uppmärksamhet åt lokalförhållandena och arbetsförhållandena vid frökontrollanstalten. Jag tror att det finns verklig anledning till att undersöka förhållandena där.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 88—92.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till understöd-
jande av den
praktiskt
vetenskapliga
verksamheten
å Weibullsholm.*

Punkten 93, angående befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 93) gjort framställning om anslagsanvisning för ändamål med 125 000 kronor, vilket i jämförelse med anvisningen för innevarande budgetår innebar en ökning med 25 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 184, av herr *Karlsson* i Stuvsta, vari hemställts att anslaget till Weibullsholms växtförädlingsanstalt tills vidare måtte utgå med oförändrat belopp av 100 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II:184, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Understödande av den praktiskt vetenskapliga verksamheten å Weibullsholm för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 125 000 kronor.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Karlsson* i Stuvsta: Herr talman! I anslutning till denna punkt har jag väckt en motion, som går ut på ett mindre anslag än det, som föreslagits av regeringen.

Jordbruksministern har föreslagit en höjning av det årliga bidraget till Weibullsholm med 25 000 kronor till 125 000 kronor. I min motion har jag utvecklat en del skäl för att detta anslag för närvarande inte borde höjas. För det första är hela frågan om jordbrukets försöksverksamhet föremål för utredning, och beträffande en rad andra punkter i huvudtiteln ha nödvändiga anslagshöjningar uteblivit med hänsyn till pågående utredning.

I sin motivering vill utskottet inte bestrida, att denna invändning mot anslagshöjningen har sitt berättigande. Emellertid anser utskottet, att denna anslagshöjning med 25 % inte ens motsvarar den inträffade minskningen av penningvärdet. Jag skulle vilja fråga utskottet, varför man inte tänkt på det minskade penningvärdet vid behandlingen av t. ex. punkt 26 om bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök? Där har anslaget till varje försök varit tämligen oförändrat under hela krigstiden, med påföljd att denna så viktiga försöksverksamhet börjat gå tillbaka avsevärt.

Anslag till understödjande av praktiskt vetenskaplig verksamhet å Weibullsholm. (Forts.)

Weibullsholms växtförädlingsanstalt äges av firman Weibulls AB, Landskrona, och försöksverksamhetens resultat exploateras kommersiellt uteslutande av denna firma. I växtförädlingsanstaltens styrelse har staten inget inflytande, även om anstaltens försöksplaner formellt granskas av statliga organ. Samtidigt finns det en rad andra privata utsädesfirmor, som inte åtnjuta något som helst statligt understöd. Statsbidraget till Weibullsholm uppgår redan förut till bortåt en tredjedel av anstaltens kostnader, trots att försöksresultaten helt omhändertagats av firma Weibull.

Utskottet har i sitt utlåtande givit mig rätt i sak men ändå tillstyrkt regeringens förslag. Frågan är givetvis inte av särdeles stor ekonomisk betydelse för staten, men då jag anser, att anslagen för olika former av statlig försöksverksamhet i år hållits tillbaka, så tycker jag att konsekvensen borde bjuda, att man borde vara mindre rundhänt när det gäller anslag till en stor privatfirmas försöksverksamhet. Med hänsyn till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 184.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr andre vice talmannen **Carlström**: Herr talman! Motionären har här strukit under, att denna firma är ett enskilt företag, och att man under sådana förhållanden och eftersom det pågår utredning om jordbrukets försöksverksamhet, borde hålla fast vid det anslag, som hitintills utgått och inte gå med på ökningen med de 25 000 kronorna.

Jag nödgas nog erkänna, att jag för min del ställde mig mycket skeptisk, när Weibullsholm först kom fram med krav på bidrag till sin verksamhet. Eftersom vi redan hade Svalöv, som var statsunderstött, ansåg jag, att det kanske inte fanns anledning att taga med en enskild firma och giva den statsunderstöd. Jag måste emellertid säga, att jag under årens lopp ändrat uppfattning på denna punkt. Weibullsholm har uppenbarligen varit av sådan betydelse då det gäller rent praktiska metoder till stöd för jordbruket, att jag nu inte kan annat än gå med på en förhöjning av detta anslag, och detta bland annat med hänsyn till penningvärdets utveckling.

Herr Karlsson i Stuvsta har här framhållit, att det finns andra privata företag i branschen, vilka även arbeta på utsädet område men som inte fått sådana här bidrag. Jag tror dock, utan att göra någon värdesättning, att inget annat företag på ett sådant markant sätt medverkat till en verklig höjning av jordbrukets avkastning då det gäller vissa fröer och sädesodlingar, som Weibullsholm gjort.

Jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 94—109.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 110—112.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1946. Nr 13.

Punkterna 113—125.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Bidrag till
ladugårds-
förbättringar.*

Punkten 126, angående bidrag till ladugårdsförbättringar.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 126) föreslagit riksdagen att till ändamålet för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor, innebärande oförändrad medelsanvisning.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 144, av herr *Andersson* i Hedensbyn *m. fl.*, vari hemställts att riksdagen måtte till bidrag till ladugårdsförbättringar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 600 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 144, till Bidrag till ladugårdsförbättringar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Pettersson* i Rosta, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 144.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Andersson* i Hedensbyn: Herr talman! Ladugårdsförbättringsbidragen höjdes genom riksdagens fjolårsbeslut, efter en motion av bland andra under-tecknad, från 250 000 kr. till 400 000 kr. Denna höjning av bidraget var fullt berättigad, vilket återspeglas i ett avsevärt ökat antal ansökningar, som kommit in till hushållningssällskapen. Enbart för Norrbottens vidkommande ligger det inne kvalificerade ansökningar, vilka tillsammans uppgå till ett belopp av 335 000 kr., som skola täckas i den mån bidragstilldelningen innevarande år förslår. Detta betyder, att de av riksdagen anvisade 400 000 kronorna i själva verket skulle behövas enbart för Norrbottens län.

Vid behandlingen av denna fråga får man även taga hänsyn till att å beredskapsstater ha uppförts betydande belopp för att tillgodose det behov, som föreligger på detta område. Dessa belopp skola emellertid komma till användning först när en eventuell arbetslöshetskris inträder. Nu är det lyckligtvis så, att vi inte ha någon arbetslöshet, och vi skola hoppas, att vi i fortsättningen skola slippa det. Men detta betyder, att dessa ladugårdar, som inventerats och planlagts för att iståndsättas genom beredskapsarbete, under väntan härpå allt mer och mer gå sin undergång till mötes. Det gäller här ladugårdar av trä, och ha dessa börjat bli fallfärdiga, så går förfallet ganska fort. I väntan på att kunna draga fördel av detta beredskapsanslag, som upptagits i planerna för att bekämpa arbetslösheten, ha jordbrukarna väntat och väntat, innan de satt i gång med ladugårdsförbättringar, och följderna har blivit den, att det nu finns ett stort antal ladugårdar, som omedelbart böra bli föremål för grundförbättringar.

Utskottet har avstyrkt min motion i detta ämne med den motiveringen, att riksdagen så sent som i fjol höjde anslaget från 250 000 till 400 000 kronor. Under sådana förhållanden anser utskottet det inte vara motiverat med en ytterligare höjning. Jag måste emellertid säga, att denna motivering är mycket svag, ty det bör väl inte vara anslagsökningen från i fjol, som skall vara det grundläggande för anslagets utformning i år. Det bör väl ändå vara det verkliga behovet, som skall ligga till grund för bestämmandet av det anslag, som riksdagen i år bör bevilja.

Bidrag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

Jag skall, herr talman, inte upptaga tiden med något långt inlägg i denna fråga, ty jag tycker, att den är tillräckligt ventilerad tidigare, och den bör för samtliga riksdagens ledamöter framstå såsom så pass värdefull, att det här väckta förslaget om att höja bidraget från 400 000 kronor till 600 000 kronor torde vara motiverat. Det föreligger ett så trängande behov av dessa pengar, att det inte borde finnas någon tvekan hos riksdagen att gå med på bifall till motionen.

Herr talman! Jag inskränker mig till detta och yrkar bifall till den av mig i detta ämne väckta motionen nr 144.

Fru Boman: Herr talman! Jag har också behov av att understryka vikten av att det begärda anslaget beviljas. Jag har understrukit detta behov tidigare, och jag gör det ännu en gång. Det faktum, att anslaget förra året höjdes till 400 000 kronor, är inte detsamma som att behovet är tillfyllest. Lantbruksstyrelsen har här redan påvisat, att de oundgängliga medlen, omkring 536 400 kronor, i huvudsak torde komma att förbrukas före utgången av innevarande budgetår, och vi påvisade förra året, att enbart för att fylla de allra största behoven i översta Norrbotten skulle det krävas omkring 700 000 kronor. Det är ju klart, att en hel del har gjorts med de medel, som ställts till förfogande, men ännu är behovet oerhört stort.

I egenskap av småbrukarhustru har jag också ett särskilt stort intresse för denna fråga, ty i vår landsända är det oftast kvinnorna, som syssla med ladugårdsarbete. Det har ju blivit ett allmänt intresse att underlätta kvinnornas arbete. Man vet ju om att det saknas möjligheter att skaffa hemhjälp. I Norrbotten är det många barn, som växa upp i hemmen, och husmödrarna äro hårt ansträngda i sitt dubbla arbete att sköta hem och hushåll och dessutom omvårdnaden om ladugården och djuren. Våra män äro ju, som bekant, i så stor utsträckning hänvisade till förvärvsarbete i skogarna och vid flottningsledningerna. Ännu sakna vi i största utsträckning den hjälp, som rinnande vatten och avlopp skulle betyda för underlättandet av vårt arbete. Kvinnorna måste bära vatten både in i köket och till djuren i ladugården. Det skulle vara en ofantligt stor lättnad, om åtminstone ladugården vore av sådan beskaffenhet, att arbetet där inte tog ut kvinnans krafter till det yttersta.

Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till motionen, som begär de 600 000 kronorna.

Herr Andersson i Tungalsta: Herr talman! Jag ber att få erinra om, att särskilda bestämmelser äro fogade till detta anslag. Det utgår till sådana hushållningssällskap, inom vilkas områden det anses vara särskilt stort behov av pengar för detta ändamål. Framför allt skall sådana områden komma i åtanke, där det råder arbetslöshet, där det är bristande tillgång på lämpligt virke och områden med långa avstånd och dåliga kommunikationer.

Dessa bestämmelser gälla fortfarande för detta anslag, som ursprungligen tillkom för att inom de allra svåraste områdena i övre Norrland giva vederbörande jordbrukare möjligheter att skaffa sig någorlunda hyggliga ladugårdar. Nu ha bestämmelserna tillämpats så, att anslaget använts inom något vidare områden. Men alltjämt gälla dessa bestämmelser, som jag här nämnt.

Det anslag av 400 000 kronor som utgick under innevarande budgetår, och som även är föreslaget för nästa budgetår, är ju i och för sig ett mycket litet belopp, då det gäller att tillgodose ett behov, som är så ofantligt stort, som det här gäller. Det har tidigare här i debatten från motionärernas sida erinrats om, att det under krisåren varit upptaget mycket betydande belopp på tilläggsstat. Det rör sig här om många miljoner, som kammarens ledamöter torde er-

Bidrag till ladugårdsförbättringar. (Forts.)

inra sig. Avsikten med dessa stora belopp på tilläggsstaten har ju varit den, att man i händelse av arbetslöshet skulle taga dessa medel i anspråk för att sätta i gång arbeten i betydande omfattning inom hela landet för att motverka denna arbetslöshet.

I anslutning till det förslag, som 1942 års jordbrukskommitté under innevarande år lär komma att avlämna, skall, efter vad som sagts, även frågan om rationaliseringen av jordbruket, enkannerligen det mindre jordbruket, tagas upp. Dessa spörsmål hänga ju intimt samman med de behov, som detta anslag avser att tillgodose, nämligen förbättring av ekonomibyggnaderna inom jordbruket.

Jag tror för min del, att det är riktigt att hålla detta anslag inom en viss gräns. Gränsen är visserligen ganska snäv, men den tillgodoser dock ett stort behov. När det sedan gäller att tillgodose de behov av bidrag, som förefinnas vid en mera planmässig rationalisering av det svenska jordbruket, framför allt det mindre jordbruket, hoppas jag att statsmakterna i anslutning därtill komma att anslå de belopp som erfordras för att verkligen åstadkomma den förbättring av ekonomibyggnaderna, som alla äro överens om bör komma till stånd.

När fru Boman här i samband med denna fråga talade om ordnandet av vatten och avlopp på landsbygden för de mindre jordbrukarna, så ber jag att få erinra om att detta är en fråga, som rimligen inte kan lösas i samband med detta anslag. Härför utgår bidrag och lån enligt särskilda bestämmelser. Jag tror därför inte, att man i samband med detta anslag och dess användning bör blanda in den stora och mycket kostnadskrävande fråga, som fru Boman tog upp.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag även på denna punkt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Hedensbyn begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes.

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 126:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Andersson i Hedensbyn, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 95 ja och 73 nej, medan 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkten 127.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 128, angående bidrag till uppförande av siloanläggningar.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 128) föreslagit riksdagen att till ändamålet för nästa budgetår anvisa ett belopp av 100 000 kronor, innebärande en anslagsökning med 50 000 kronor.

Bidrag till uppförande av siloanläggningar.

Utskottet hade i detta sammanhang förehaft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 234, av herr Nilsson, Bror, m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte till bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 200 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen I: 234, till Bidrag till uppförande av siloanläggningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar Tjällgren, Hagman och Pettersson i Rosta, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen I: 234.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr Pettersson i Rosta: Herr talman! Jag har vid denna punkt avgivit en reservation, som rör storleken av statsbidraget till uppförande av siloanläggningar.

Den produkt, som beredes i dessa silos, går under namnet AIV-foder och är av jämförelsevis sent datum. Man har under årens lopp kommit underfund med att detta foder har stort värde vid mjölkproduktionen, och man har kommit så långt att man vet att det går att driva en lönande ladugårdsskötsel utan att köpa det dyra importkraftfodret. Jag vågar till och med påstå, att det är tack vare AIV-fodret som det svenska jordbruket under krisåren har kunnat tillhandahålla svenska folket mjölk utan att man behövt införa ransonering. Det är därför av vikt att man gör allt som göras kan för att få till stånd så många siloanläggningar som möjligt.

Det har redan tidigare utgått bidrag till detta ändamål. Under budgetåret 1943/44 utgingo omkring 119 000 kronor och påföljande budgetår över 227 000 kronor, och lantbruksstyrelsen har i år beräknat åtgången till omkring 450 000 kronor. Med hänsyn till den besparing, som finns, skulle det erfordras 200 000 kronor för verksamheten under nästa budgetår. Statens livsmedelskommission har tillstyrkt att detta belopp beviljas. Departementschefen har däremot nedprutat anslaget till 100 000 kronor, och även utskottet har stannat vid denna summa. Utskottet säger emellertid i sitt utlåtande: »Då emellertid förevarande statsunderstöd främst torde ha betydelse i propagandasyn och nyttan av ifrågavarande vetenskapliga upptäckt numera torde vara allmänt känd bland jordbrukarna, synes utskottet för närvarande knappast finna anledning att tillstyrka högre anslag till ändamålet än som beräknats av departementschefen.»

Emot detta skulle jag vilja påstå, att de bidrag, som utlämnas till de mindre jordbrukarna för uppförande av siloanläggningar, nog göra större nytta än t. o. m. propaganda. Det visar ju de bidrag på 119 000 och 227 000 kronor, som utgått under årens lopp. För min del anser jag, att just AIV-foderberedningen är en för Norrland synnerligen viktig fråga. Jag har under våra studieresor i Norrland funnit, att norrlänningarna i allmänhet slå sitt hö alldeles för sent, och jag har undrat över orsaken härtill. Häromdagen träffade jag emellertid en i jordbruksfrågor kunnig norrlänning, och han förklarade den sena slåttern med att det växer upp en del smågräs, som ökar skörden, men han sade samtidigt, att om man ginge över till AIV-beredning och sloge vallarna tidigt,

Bidrag till uppförande av siloanläggningar. (Forts.)
 skulle man få en andra skörd, som man kunde bereda enligt AIV-metoden. Vi veta ju alla, att hösten är en dålig bärgningstid för Norrland, men om man kunde i grönt tillstånd lägga ned den andra skörden i silos, skulle man kunna bättre tillgodogöra sig skörden och därmed få en ökad mjölkproduktion. Om så kunde ske, kan det tänkas att det komme att råda större belåtenhet med den nyss träffade uppgörelsen i mjölkfrågan än det för närvarande gör.

Jag får säga att jag tycker det är ett dåligt tack till Sveriges jordbrukare att pruta på detta anslag. Svenska folket har under alla dessa krisår fått mjölk utan att den behövt ransoneras, och då tycker man att allt borde göras som kan göras för att vidga användningen av detta foder. Då emellertid så inte har skett ifrån utskottets sida, har jag måst reservera mig för det högre anslag, som lantbruksstyrelsen och livsmedelskommissionen ha föreslagit, och jag ber med anledning härav att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! Jag ber att få fästa uppmärksamheten vid att det inte är på det sätt, som herr Pettersson i Rosta här ville göra gällande, att Kungl. Maj:t har prutat på detta anslag. I stället är det ju så, att detta anslag utgår nästa budgetår med dubbelt så stort belopp som under innevarande budgetår, därest Kungl. Maj:ts och utskottets förslag bifalles av riksdagen.

Detta anslag tillkom på sin tid i syfte att stimulera jordbrukarna till att göra siloanläggningar och därmed skaffa sig erfarenhet om det stora värde, som denna konserveringsmetod för hö och andra foderväxter har. Jag tror att anslaget fyller den uppgiften ganska väl. Utsikten att erhålla ett bidrag till en siloanläggning, även om bidraget inte utgår med så stort belopp, stimulerar givetvis jordbrukarna till att göra försök. I själva verket är det ju så, att dessa anläggningar icke äro särskilt dyrbara att utföra. De äro så pass billiga, att jordbrukarna i allmänhet mycket väl kunna utföra dem på egen bekostnad utan några bidrag. Det arbete, som en sådan anläggning kräver, brukar ju i regel utföras med eget folk, och det kontanta belopp som åtgår är i allmänhet inte särskilt stort.

Om riksdagen går med på den höjning av anslaget med 50 000 kronor, som är föreslagen för nästa budgetår, kan man säga att riksdagen även på denna punkt visat sig välvillig, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets i denna punkt gjorda hemställan dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen I: 234; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Rosta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 128:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen I: 234.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Herr Pettersson i Rosta begärde emellertid rösträk-

Bidrag till uppförande av siloanläggningar. (Forts.)

ning, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 99 ja och 67 nej, varjämte 8 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkten 129.

Lades till handlingarna.

Punkterna 130—142.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 143, angående egnahemsbildning: Ersättningar åt egnahemsombuden.

Anslag till ersättningar åt egnahemsombuden.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 143) för budgetåret 1946/47 till ändamålet föreslagit ett oförändrat anslagsbelopp av 50 000 kronor.

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner.

I motionen II: 146 av herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Edberg* hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att ersättning till egnahemsombud skulle bestämmas till sex kronor för varje ärende varmed ombud i mera väsentlig utsträckning tagit befattning, dock högst sexton kronor för en och samma dag, samt

att till Egnahemsbildning: Ersättningar åt egnahemsombuden för budgetåret 1946/47 måtte anvisas ett reservationsanslag av 55 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 45 och II: 81 ävensom å II: 146, till Egnahemsbildning: Ersättningar åt egnahemsombuden för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Ericsson* i Sörsjön, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 146.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr *Ericsson* i Sörsjön: Herr talman! Den punkt i huvudtiteln, som nu är föremål för behandling, gäller frågan om ersättning till egnahemsombuden. För den som inte närmare känner till, hur dessa ombud tillsätts, vill jag meddela, att det åligger egnahemsnämnderna att var och en inom sitt län tillsätta egnahemsombud, och i regel torde det finnas ett egnahemsombud inom varje kommun. Dessa ombud ha till uppgift att taga befattning med egnahemslåneärenden. De måste stå till tjänst med råd och upplysningar åt dem som ämna söka egnahemslån och tillhandahålla erforderligt material i form av ansökningshandlingar och dylikt. Men inte bara detta, de måste också undersöka de sökandes personliga förhållanden, och man kan säga, att egnahemsombuden måste bevaka såväl statens som den enskilde sökandens intresse. I statens intresse är det angeläget för egnahemsombuden att icke tillstyrka en ansökan, där sökanden och kanske även hans hustru äro olämpliga att vara innehavare av exempelvis jordbruksfastighet. I den enskilde lånesökandens intresse är det angeläget att se till, att den lånesökande inte blir invecklad i sådana företag, som han inte har vare sig personliga eller ekonomiska förutsättningar att kunna genomföra.

Anslag till ersättningar åt egnahemsombuden. (Forts.)

Det är helt naturligt, att den tid som åtgår för att klargöra dessa saker ofta blir orimligt lång i förhållande till den ersättning, som ombudet erhåller för det arbete, som han nödgas utföra. Enligt de bestämmelser, som hittills gällt, har det utgått 4 kronor till egnahemsombud för handläggning av ett ärende, som han i någon mera väsentlig utsträckning tagit befattning med, och dessutom har det funnits en maximigräns stadgad för den högsta dagsersättning, som får utgå. Även om man har haft flera ärenden att behandla under samma dag, har man nämligen inte erhållit mer än 12 kronor för en och samma dag.

Det är ju klart, att missnöjet bland dessa egnahemsombud har varit ganska stort under den gångna tiden, och enligt min mening har också detta missnöje varit synnerligen berättigat med hänsyn till den ringa ersättning, som utgått för deras arbete med handläggning av egnahemslåneärenden. Man kan sålunda säga, att under förutsättning att de verkligen velat fylla sin uppgift, ha de måst utöva en välgörenhet, som det egentligen bort åligga det allmänna att bekosta. Det är klart att det kunde gå bra, om alla egnahemsombud varit förmögna personer, men alla egnahemsombud tillhöra inte den förmögna kategorien. Det är också helt naturligt att egnahemsnämnderna icke kunna tillsätta ombud med hänsyn till deras större eller mindre förmögenhet. Jag vill såsom exempel på det missnöje, som råder, anföra att jag träffade ett av egnahemsombuden inom mitt verksamhetsområde för en tid sedan, och han sade, att han var inte någon stor inkomstagare, vilket är självfallet, eftersom han bara är småbrukare, men han hade aldrig under hela sitt liv erhållit så ringa ersättning för något arbete som för det han utfört såsom egnahemsombud.

Jag har för min personliga del här i kammaren vid tidigare tillfällen påtalat dessa missförhållanden. Detta ha också andra ledamöter såväl i denna kammare som i första kammaren gjort, men vi ha hittills icke lyckats ernå någon förbättring. Jag vill också nämna, att man inom egnahemsnämnderna framhållit nödvändigheten av en höjning av ersättningen till egnahemsombuden, och det är med tillfredsställelse jag konstaterar att egnahemsstyrelsen framlagt förslag om en något högre ersättning till dessa ombud än den, som för närvarande utgår. Om egnahemsstyrelsens förslag bifalles, innebär detta, att ett egnahemsombud kan få tillgodoräkna sig en ersättning med 6 kronor för varje ärende, som han tagit mera väsentlig befattning med, samt en högre dagsersättning än den, som hittills utgått. Departementschefen har emellertid icke velat helt och fullt tillmötesgå denna egnahemsstyrelsens framställning, och därför har jag jämte mina medmotionärer ävensom en motionär i första kammaren tagit upp detta egnahemsstyrelsens förslag och hemställt hos riksdagen om bifall till det av styrelsen framlagda förslaget. Visserligen är skillnaden mellan departementschefens och de motionsvis väckta förslagen icke så stor, men skillnaden är inte heller så stor mellan de av departementschefen föreslagna och de nu gällande bestämmelserna. Varje krona, varmed man ökar denna ersättning, betyder ändå något.

Jag hade nog för min personliga del tänkt mig, att det skulle finnas ganska goda förutsättningar för att kunna genomföra det motionsvis väckta förslaget, eftersom vi hade så pass goda skäl för vår framställning och de ärade representanterna i egnahemsstyrelsen också antogos stå på vår sida. Jag har icke kunnat föreställa mig annat än att de ledamöter av riksdagen, som tillhöra egnahemsstyrelsen, skulle vara mig och de andra motionärerna behjälpliga med att genomföra den lilla höjning, som vi föreslå. Jag måste emellertid med besvikelse konstatera, att de av egnahemsstyrelsens ledamöter, som deltagit i behandlingen av detta ärende, yrkat avslag på både min och sin egen framställning. Jag anser emellertid, att det förslag som såväl egnahemsstyrelsen som mo-

Anslag till ersättningar åt egnahemsombuden. (Forts.)

tionärerna framfört, icke alls är tilltaget i överkant. Det är ett minimikrav, som här framställts, och dessutom ett mycket berättigat krav.

Med anledning av vad jag anfört ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de i ämnet väckta motionerna.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Sandby, *Pettersson* i Dahl, *Boman* i Stafsund, *Jönsson* i Rosshol, *Johansson* i Norrfors, *Johansson* i Mysinge, *Ekdahl* och *Mäler*.

Vidare yttrade:

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! Såsom det framgick av den föregående ärade talarens anförande har Kungl. Maj:t här föreslagit en ganska betydande höjning av ersättningen till egnahemsombuden. Ersättningen för varje särskilt ärende, som de tagit mera väsentlig befattning med, skulle ökas från 4 kronor till 5 kronor och för en och samma dag skulle ersättning utgå med högst 15 kronor i stället för med högst 12 kronor. Nu påstår herr *Ericsson* i Sörsjön, att denna fråga har en mycket allvarlig innebörd, därför att, därest riksdagen icke beslutar en sådan höjning av ersättningen som motionärerna och egnahemsstyrelsen föreslagit, komme egnahemsombuden ute i landet att lämna sina befattningar, och därigenom komme egnahemslånerörelsen att lida allvarligt avbräck. Jag tror emellertid icke, att det förhåller sig på det sättet. Det är nog ganska tacknämligt, att vi få denna höjning av deras ersättningar. Även om man icke får precis allt som man begärt, är jag så blygsam, att jag anser, att om man får det mesta av vad man önskat, vilket sker i detta fall, får man åtminstone för denna gång nöja sig därmed. Jag tror därför, att kammaren kan med ganska lugnt samvete bifalla utskottets förslag. Det innebär visserligen icke att man därigenom får så mycket som man önskar, men man får det mesta, och därmed anser jag, att man kan låta sig nöja.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Den siste talaren gav en oriktig framställning av vad jag sagt i förra delen av mitt yttrande. Jag har nämligen icke sagt, att egnahemsombuden över lag komma att lämna sina befattningar, därest de icke bli tillerkända den ersättning, som vi föreslagit i motionerna. Jag har blott lämnat den upplysningen, att ett egnahemsombud inom mitt verksamhetsområde sagt till mig, att han skulle sluta sin anställning på grund av att ersättningen vore för liten. Detta ger en helt annan bild av förhållandena. Jag tror nog, att egnahemsombuden i allmänhet komma att stanna kvar, men jag anser det oriktigt och orättvist att icke tillerkänna dem den ersättning, motionärerna i likhet med egnahemsstyrelsen föreslagit. Jag skulle givetvis icke för min del riktat någon som helst anmärkning mot dem som, trots att de sitta i egnahemsstyrelsen, yrkat avslag på både sin egen och vår framställning, ifall de under utskottsbehandlingen gjort något försök att hjälpa till med att främja denna frågas lösning i den av styrelsen förordade riktningen. Det är emellertid detta de icke gjort, och jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 146; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr *Ericsson* i Sörsjön begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Anslag till ersättningar åt egnahemsombuden. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 143:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II: 146.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Ericsson i Sörsjön, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 81 ja och 79 nej, varjämte 10 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Punkten 144.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till avsättning till fonden för premielån till egnahemslantagare.

Punkten 145, angående egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslantagare.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 145) föreslagit riksdagen att för ändamålet anvisa ett anslag av 2 500 000 kronor, vilket belopp med 500 000 kronor översteg motsvarande anvisning för innevarande budgetår.

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 46 av herr *Andersson, Alfred*, och herr *Albertsson*, likalydande med II: 80 av herrar *Svensson* i Ljungskile och *Sandberg*;

2) I: 61 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.*; samt

3) II: 185 av herr *Svensson* i Grönvik *m. fl.*, vari hemställts

att riksdagen måtte besluta att till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslantagare för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 3 000 000 kronor; samt

att riksdagen i avvaktan på de förslag, som torde vara att förvänta i syfte att rationalisera jordbruket, icke måtte godtaga vissa av departementschefen i propositionen gjorda uttalanden.

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 61 och II: 185 i vad angår anslagsfrågan, till Egnahemsbildning: Avsättning till fonden för premielån till egnahemslantagare för budgetåret 1946/47 anvisa ett anslag av 2 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 46 och II: 80, likalydande, ävensom motionerna I: 61 samt II: 185 i övrigt måtte anses besvarade med vad utskottet i sin motivering anfört.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Andersson* i Hedensbyn.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Ericsson** i Sörsjön: Herr talman! Såsom damerna och herrarna finna förekommer jag icke vare sig såsom motionär eller reservant vid denna punkt

Anslag till avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare.

(Forts.)

i utskottets utlåtande. Jag har emellertid inom utskottet framfört vissa reflexioner med anledning av ett departementschefens uttalande, som refereras på s. 102 i utlåtandet, och där han säger: »Under förutsättning att premielån framdeles endast tilldelas egnahemslåntagare för åtgärder för jordningstillstånd av verkligt bärkraftiga jordbruk synes det enligt min mening vara till fyllest, därest ifrågavarande anslag för budgetåret 1946/47 bestämmas till 2 500 000 kronor.» Jag har visserligen erfarit, att detta uttalande icke behöves ges den innebörd, som man vid en genomläsning måste inlägga i det samma, men icke förty önskar jag framhålla, att om dessa mera restriktiva bestämmelser skulle tillämpas i fortsättningen, skulle det bli ganska svårt att utöva någon låneverksamhet med premielån till innehavare av jordbruksfastigheter inom de till mig närmast liggande områdena tillhörande det län, som jag representerar. Det förhåller sig nämligen så, att i norra Dalarna äro jordbruksfastigheterna i regel mycket små eller med andra ord så gott som allesammans ofullständiga jordbruk. Man förstår då, att det skulle bereda ganska stora svårigheter, om man icke skulle ha rätt att under samma förutsättningar som hittills bevilja lån till personer, som önska förvärva småbruk. Jag anser det för min del fullkomligt riktigt, att man, när det gäller att taga ståndpunkt till framställningar om lån, i varje särskilt fall gör klart för sig, huruvida den fastighet, för vilken lån önskas, har några som helst förutsättningar att kunna existera i framtiden. Finner man då, att dylika förutsättningar icke föreligga, bör man naturligtvis icke utlämna något lån. Om det gäller ett småbruk, där arronderingen är otillfredsställande — ett småbruk som består av långt ifrån varandra liggande brukningsdelar får man nog taga sig en allvarlig funderare, huruvida man i ett dylikt fall skall bevilja lån. Det är naturligtvis nödvändigt, att en väl planerad arrondering åstadkommes, och härvidlag finns det mycket att uträtta, när det gäller småbruk uppe i skogsbygderna. Även i fråga om småbruk borde arronderingen vara mera tillfredsställande än den för närvarande är.

Jag har också en reflexion att göra beträffande anslagssumman. Den är kanske för knappt tilltagen. Det är möjligt, att detta kommer att visa sig vara förhållandet, om maximigränsen för premielånen nu höjes ganska avsevärt — en åtgärd som jag finner synnerligen lämplig. Jag utgår ifrån, att departementschefen framställt sitt anslagsäskande med tanke på att premielånen skola utlämnas på ett mera återhållsamt sätt och endast i sådana fall, då man kan tala om bärkraftiga jordbruk.

Jag vill sluta med att uttala den förhoppningen, att om det i fortsättningen skulle komma att visa sig, att dessa till premielån anslagna medel icke räcka till, statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet skall finna en utväg att anskaffa de medel, som eventuellt kunna befinnas vara erforderliga.

Herr talman! Jag har icke annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag har jämte några andra ledamöter av denna kammare väckt en motion på denna punkt. När vi först togo del av statsverkspropositionens nionde huvudtitel, var det nog mer än en som reagerade mot det kraftiga uttalande som departementschefen här har gjort. Jag är ju beredd att omedelbart erkänna, att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet med det påpekande han i detta fall gjorde under remissdebatten medgivit, att departementschefsytttrandet med den formulering det fått på denna punkt icke finge tolkas så restriktivt, som ordalydelsen angav. I likhet med den närmast föregående ärade talaren måste jag ändå under alla förhållanden framhålla, att jag befarar, att man i fortsättningen kommer att

Anslag till avsättning till fonden för premielån till egnahemslåntagare.

(Forts.)

gå mera restriktivt till väga, när det gäller utlämnande av premielån, än som hittills varit fallet. Ett bevis härpå är också, att departementschefen prutat ned den summa som egnahemsstyrelsen i detta fall begärt.

Det är klart, att egnahemsnämnderna ute i landet, när de skola handha denna verksamhet med utlämnande av lån, stå inför olika problem. Trots det vid remissdebatten lämnade förtydligandet är jag inte säker på att inte den restriktivitet som kommit till uttryck i propositionen kommer att väsentligt försvåra möjligheterna för egnahemsnämnderna att handha denna verksamhet så, som de anse att den bör handhas. Jag förutsätter, att det inte finns någon egnahemsnämnd, som lämnar ut premielån i de fall, där en fastighetsbildning icke bör stödjas, där den alltså är olämplig. Men när diskussion i denna fråga kommer upp, är det svårt att få en annan uppfattning, än att departementschefsyttrandet även — jag upprepar det — med den justering därav som gjorts av statsrådet i remissdebatten kommer att medföra, särskilt med hänsyn till den nedprutning av anslaget som gjorts, att man går fram mera restriktivt på detta område än tidigare. Jag anser, att detta är en mycket allvarlig fråga, och det vore under sådana förhållanden av mycket stor betydelse, om man finge ett mera tydligt uttalande om hur egnahemsnämnderna skola handha denna verksamhet, så att inte en del nämnder komma att bli mycket mer restriktiva, än de varit tidigare.

Utvecklingen på detta område har ju varit den, att lånebeloppen på sista tiden ökats. Alla äro också ense därom, att i den mån det blir möjligt, utvecklingen bör gå i den riktningen, att mindre bärkraftiga jordbruk och ofullständiga jordbruk, om de icke kunna hänföras till stödjordbruk, mera sällan skola beviljas lån och då efter särskild prövning, men det här är en fråga om hjälp till självhjälp åt en lånesökande.

När man går in för att bevilja större lån, så följer därav, att medelstillelningen till premielån bör ökas, så att man kan ge en mera effektiv hjälp, än som hittills varit fallet. På sista tiden har det varit stora svårigheter att få anslagen till premielån att räcka till. Ätminstone i den egnahemsnämnd, där jag har äran att verka, ha vi haft det mycket svårt att av de anslag vi fått kunna lämna ut de lån som vi velat bevilja vederbörande sökande. Jag försäkrar, att det i många fall varit starkt motiverat att lämna större lån än vi gjort, men vi ha icke haft möjlighet till det på grund av brist på medel.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag, även med full uppskattning av vad utskottet här skrivit, ändå velat understryka, vad i motionen sagts. Jag skulle också vilja citera, vad egnahemsstyrelsen i detta sammanhang yttrat. Den säger: »Egnahemsstyrelsen kan vitsorda, att premielånen ha en mycket viktig uppgift att fylla i egnahemsverksamheten. För jordbruket är det ett livsvillkor, att de särskilda brukningsdelarna anordnas och utrustas så rationellt som möjligt. I det ständigt fortgående arbetet mot detta mål böra de ekonomiskt svagt ställda förvärvarna av jordbruksegnahem beredas möjlighet att deltaga.» Om man skall ha möjlighet att uppfylla, vad som här sägs, då menar jag, att man måste lämna en mera effektiv hjälp. Förut ha vi icke haft några egentliga restriktioner i detta fall, men jag kan inte läsa mig till annat, än att det är meningen, att man nu skall behandla dessa ärenden mera restriktivt.

Jag tror emellertid inte, att detta är en lycklig utveckling, och jag ber därför, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av mig m. fl. i denna kammare väckta motionen nr 185.

I detta anförande instämde herr *Andersson* i Hedensbyn.

Herr *Andersson* i Tungalsta: Herr talman! På denna punkt har utskottet i sin motivering skrivit på ett sådant sätt, att jag trodde, att det skulle ge

Anslag till avsättning till fonden för premielån till egna-hemsläntagare.

(Forts.)

klarhet i den fråga som närmast tagits upp av den näst föregående talaren liksom av andra motionärer. De direktiv som för närvarande gälla beträffande tilldelningen av premielån ha också belysts genom vad utskottet skrivit i detta betänkande.

Jag tror inte, att det i själva verket på denna punkt råder några delade meningar, eller åtminstone inte några nämnvärt delade meningar mellan egna-hemsstyrelsen å ena sidan samt vederbörande ordförande och ledamöter i egna-hemsnämnderna ute i landet å den andra. Jag tror, att alla äro överens om att, när det gäller tilldelning av egna-hemslån och när det gäller att bidraga med premielån till hjälp för bildande av nya jordbruk eller då det överhuvud taget gäller att med hjälp av premielån iordningställa jordbruk, har man inom egna-hemsnämnderna liksom inom egna-hemsstyrelsen och, såvitt jag funnit, från Kungl. Maj:ts sida inte intagit en annan ståndpunkt än den, att man skall framgå med den varsamhet som är betingad av föreliggande omständigheter. Det är alltså klart att de som handha egna-hemsverksamheten icke böra med egna-hemslån och premielån understödja sådan fastighetsbildning som måste anses olämplig. Däröfver råder såvitt jag förstått icke delade meningar.

Då är frågan den, hur avvägandet skall ske. När egna-hemslånesökande komma och begära egna-hemslån och premielån, så står vederbörande egna-hemsnämnd inför ett ofta vanskligt bedömande. Egna-hemsnämnden har skyldighet att bedöma, huruvida en fastighet eller ett företag är av den beskaffenhet, att de böra understödjas. Jag tror, att man där måste laga efter lägenhet, och det göra också säkerligen egna-hemsnämnderna med bibehållande av det målet i sikte, att man icke med lån eller bidrag skall stödja en fastighetsbildning som icke är lämplig.

Vad särskilt gäller de farhågor som herr Eriesson i Sörsjön gjorde sig till talesman för, har det aldrig från något håll ifrågasatts, att man skulle helt upphöra med den hjälp man tidigare givit i form av egna-hemslån och premielån för övertagande av jordbruk av den karaktär som gemenligen går under namnet av stödjordbruk. Där måste egna-hemsnämnderna i fortsättningen liksom hittills, särskilt i de norra delarna av landet, medverka i den omfattning som kan anses lämplig.

Vad i övrigt gäller överväganden som egna-hemsnämnderna ställas inför ute i landet, så är det alldeles uppenbart, att när det är fråga om att understödja iordningställandet av ett ofullständigt jordbruk, bör en prövning äga rum, huruvida jordbruket är av den beskaffenhet, att det bör i fortsättningen bestå. Denna prövning bör givetvis egna-hemsnämnden företaga, innan den med statsmedel i form av lån och kanske betydande bidrag understödjer ett sådant företag.

Jag tror, herr talman, att med vad som förekommit i detta ärende och med den behandling som ärendet fått i utskottet egna-hemsnämnderna ute i landet icke skola behöva vara i oklarhet om vad som är statsmakternas mening då det gäller denna verksamhet, och detta desto mera som man från egna-hemsstyrelsens sida i särskilda cirkulär fäst egna-hemsnämndernas uppmärksamhet på att de skola se till, att de icke med lån och bidrag understödja sådan fastighetsbildning, som icke kan anses tillräddig.

Vad gäller ökningen av anslaget till premielån från 2 $\frac{1}{2}$ miljoner till 3 miljoner kronor, vore det givetvis tacknämligt, om man kunde få denna ytterligare ökning. Utskottet har emellertid för sin del nöjt sig med den mycket väsentliga ökningen av detta anslag som föreslagits i den kungl. propositionen.

Jag hemställer, herr talman, att kammaren bifaller utskottets förslag.

Anslag till avsättning till fonden för premielån till egnahemslantagare.
(Forts.)

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på bifall till utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II:185; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Hedensbyn begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 145:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föranleddes av bifall till motionen II:185.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes likväl av herr Andersson i Hedensbyn, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 114 ja och 55 nej, varjämte 9 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt i förevarande punkt.

Punkt 146.

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till byggande av odlingsvägar.

Punkten 147, angående egnahemsbildning: byggande av odlingsvägar.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 147) föreslagit riksdagen att bidragstilldelningen och anslagsanvisningen under budgetåret 1946/47 för ändamålet bestämdes till oförändrade belopp av 125 000 kronor respektive 50 000 kronor.

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 79, av herrar *Johansson* i Norrfors och *Andersson* i Hedensbyn, vari hemställts att riksdagen till Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar för budgetåret 1946/47 måtte anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionen II:79,

1) medgiva, att för budgetåret 1946/47 finge beviljas statsbidrag intill 125 000 kronor för byggande av odlingsvägar;

2) till Egnahemsbildning: Byggande av odlingsvägar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade under denna punkt avgivits av herr *Andersson* i Hedensbyn.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Johansson* i Norrfors: Herr talman! Jag har tillsammans med några andra ledamöter i denna kammare väckt en motion, nr 79, där vi hemställt om

Anslag till byggande av odlingsvägar. (Forts.)

ett större anslag för byggande av odlingsvägar i Norrland och Dalarna. Trots att det anslag som departementschefen föreslagit är av förslagsanslags karaktär, ha vi ändå ansett, att det bör höjas, och därför ha vi i vår motion begärt en ökning av detsamma till 500 000 kronor.

I all synnerhet som dessa vägar äro ett medel till att effektivisera jordbruket i de områden varom här är fråga, måste jag verkligen göra mig den frågan, varför utskottet intagit den ståndpunkt som det gjort. Vad vi föreslagit är faktiskt ett led i verksamheten att förbättra jordbruket i Norrland med dess små åkerarealer så att man får möjlighet att komma ut till dessa s. k. odlings-skiften. Vägarna till dessa skiften äro i regel mycket bristfälliga. Man måste i allmänhet passera bäckar och andra vattendrag, och det är svårt att komma över dem med maskinaggregat. När man numera går in för maskinföreningar och s. k. maskinlänehållare, är det synnerligen viktigt, att dessa vägar förbättras. Enbart inom Norrbottens och Västerbottens län finnas uträknade och färdiga kostnadsförslag för sådana vägförbättringar på över 2 miljoner kronor. Med de små anslag man har att röra sig med, torde det draga en oerhörd lång tid, innan de upprättade förslagen kunna sättas i verket. I Västerbottens län som är det län jag bäst känner till, ha vi för innevarande budgetår blivit tilldelade 24 000 kronor. Det kommer att ta en tid av 40 år, innan vi få alla vägar byggda som vi faktiskt ha förslag uppgjorda för. Det är därför som vi motionärer ansett, att detta anslag är otillräckligt.

Vi hoppas, när det nu talas om en förbättring av jordbrukets lönsamhet, att en sådan sak som denna skall få en bättre plats i fråga om tilldelning av anslag. Jag kan därför, herr talman, inte avstå från att yrka bifall till den motion vi väckt, ty jag anser, att den är väl motiverad, i synnerhet med tanke på det norrländska jordbrukets förhållanden. Om man skall medverka till en effektivisering av jordbruksdriften i Norrland, bör man faktiskt offra, vad vi här begärt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 79 i denna kam-mare.

I detta anförande instämde herr *Andersson* i Hedensbyn.

Herr andre vice talmannen **Carlström**: Herr talman! I regel är det så, att om det begäres ökad anslag på en viss punkt, bruka vi inom jordbruksutskottet också räkna efter, om man inte kan i motsvarande grad sänka anslag på en eller flera andra punkter. Man måste väl ge departementschefen det erkän-nandet, att han i fråga om anslag till jordbruket har visat god vilja över hela linjen, även om naturligtvis icke alla äro tillfredsställda med de förslag som han framlagt.

Här har nu i dag tidigare kritiserats, att ledamöter, som sitta i egnahems-styrelsen, gått med på vissa jämkningar av vad styrelsen begärt. På denna punkt har utskottet emellertid gått in för egnahemsstyrelsens förslag. Man kan ju förstå att motionärerna gärna skulle se, att det bleve ännu mer pengar tillgängliga för detta ändamål. Utskottet har ändå inte ansett sig böra följa deras förslag. Jag kan heller icke undgå att göra den reflexionen att det, när det gäller denna sak, kan vara av ett visst intresse att se, hur det går med jordbrukets rationaliseringsfråga. Det är möjligt, att både det anslag vi nyss beviljade, och detta anslag i längden komma att visa sig meningslösa.

Det är av dessa skäl, som jag också tror, att man kan och bör vara tillfreds-ställd med vad utskottet här har föreslagit, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock

Anslag till byggande av odlingsvägar. (Forts.)
 på bifall till den i ämnet väckta motionen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 148.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 149.

Lades till handlingarna.

Punkterna 150 och 151.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkten 153.

Utskottets hemställan bifölls.

*Statens av-
diktning-
anslag.*

Punkten 154, angående grundförbättringar: Statens avdiktninganslag.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 154) föreslagit, att bidragstilldelningen och anslagsanvisningen till ändamålet för budgetåret 1946/47 bestämdes till oförändrade belopp av 4 000 000 respektive 3 600 000 kronor.

Utskottet hade i samband härmed till behandling förehäft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 132 av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, vari hemställtts att riksdagen måtte

a) medgiva, att under budgetåret 1946/47 finge beviljas bidrag från statens avdiktninganslag å tillhoppa högst 5 000 000 kronor; samt

b) till Grundförbättringar: Statens avdiktninganslag för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor;

2) II: 181 av herrarna *Sandberg* och *Boman* i Kieryd, vari hemställtts att riksdagen måtte

a) medgiva, att under budgetåret 1946/47 finge beviljas bidrag från statens avdiktninganslag å tillhoppa högst 5 000 000 kronor; och

b) till Grundförbättringar: Statens avdiktninganslag för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kronor; och

3) II: 183 av herr *Karlsson* i Stuvsta *m. fl.*, vari hemställtts att riksdagen måtte

a) medgiva, att under budgetåret 1946/47 finge beviljas bidrag från statens avdiktninganslag å tillhoppa högst 8 000 000 kronor;

b) till Grundförbättringar: Statens avdiktninganslag för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna II: 132, II: 181 och II: 183,

1) medgiva, att under budgetåret 1946/47 finge beviljas bidrag från statens avdiktninganslag å tillhoppa högst 4 000 000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdiktninganslag för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 3 600 000 kronor.

Vid denna punkt hade reservationer utan angivna yrkanden avgivits dels av herr *Tjällgren* dels ock av herr *Andersson* i Hedensbyn.

Statens avdikningsanslag. (Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Pettersson** i Rosta: Herr talman! På denna punkt har jag jämte några kamrater väckt en motion, vari vi yrka, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag. Det har i denna sak uppstått en avsevärd eftersläpning. Vid ingången av budgetåret 1945/46 funnos hos lantbruksstyrelsen ineliggande ansökningar om statsbidrag till 1 586 torrlägningsföretag, representerande ett bidragsbelopp av omkring 9 300 000 kronor. Utöver nämnda ansökningar torde under budgetårets lopp ytterligare ansökningar inkomma med begäran om ett sammanlagt belopp av ca 4 miljoner kronor. Det blir sammanlagt 13 300 000 kronor. Eftersläpningen är enligt min mening alldeles för stor, och därför bör man åtminstone följa lantbruksstyrelsen, som äskar 5 miljoner kronor.

Nu har departementschefen framhållit, att med hänsyn till att statsmakterna ännu icke tagit ståndpunkt till frågan om jordbrukets framtida rationalisering bör en viss försiktighet iakttagas med beviljande av medel från anslaget i fråga. Jag får för min del säga, att jag tycker att denna sak bör gå före all rationalisering. Om en bygd ligger lågt och marken behöver dikas, är väl första villkoret för att man skall få skörd, att avdikning sker. Och skall en sådan ske, måste det stora utloppet först dikas. Skall nu i denna bygd rationalisering ske genom sammanslagning av jordbruk, är det väl nödvändigt att avdikning sker först och att sammanslagningen alltså kommer senare. Det är väl den riktiga gången av utvecklingen. Icke bör man först sammanslå en del vattensjuka jordlotter, som icke ge några bra skördar, för att sedan längre fram i tiden avdika marken. Det kan gå så, att ägarna av de sammanslagna hemmanen äro färdiga att gå sin väg, innan de få dikat.

Vi anse för vår del, att det härvidlag bör anslås större belopp, d. v. s. det belopp lantbruksstyrelsen begär. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till vår motion.

Herr **Karlsson** i Stuvsta: Herr talman! Då riksdagen i fjol behandlade regeringens förslag om omorganisation av den statliga torrlägningsverksamheten, vilket förslag baserades på 1942 års torrlägnings-sakkunnigas betänkande, hade jag tillsammans med några andra av kammarens ledamöter väckt en motion, som syftade till en betydlig utvidgning av denna statliga verksamhet. Vi ha i år upprepat denna motion.

Av det material, som är framlagt i den kungl. propositionen under denna punkt av nionde huvudtiteln framgår, att en tvåårig köbildning uppstått i fråga om ansökningar om bidrag från statens avdikningsanslag. I lantbruksstyrelsens skrivelse den 31 augusti 1945 anfördes, att man för nästa budgetår skulle behöva ett belopp av över 13 miljoner kronor för att kunna klara av ineliggande ansökningar samt de ansökningar man med säkerhet kan beräkna skola inkomma under budgetåret. Samma belopp skulle för övrigt också ha behövts under innevarande budgetår.

Den bidragstilldelning av 8 miljoner kronor vi i vår motion yrkat för nästkommande budgetår — d. v. s. dubbelt så mycket som jordbruksministern äskat — kan kanske tyckas vara orimlig. Emellertid beräknas, såsom jag nyss nämnde, att vid nästa budgetårs början ansökningar om bidrag komma att ligga inne med begäran om ett sammanlagt belopp av minst 9 miljoner kronor, detta bortsett från vad som kan tillkomma under budgetårets lopp. Med hänsyn härtill är vårt yrkande mycket rimligt. Det avser att under nästa och därpå följande budgetår, alltså på två års tid, avskaffa köbildningen i fråga om bidragsansökningarna. Ur denna synpunkt ha vi också föreslagit en höj-

Statens avdiktningensanslag. (Forts.)

ning av förslagsanslaget från 3,6 miljoner, som beviljats för innevarande budgetår och som är regeringens bud även för nästa budgetår, till 6 miljoner kronor. Andra motionärer ha gått på lantbruksstyrelsens förslag om en bidragstilldelning av 5 miljoner mot regeringens förslag om 4 miljoner kronor. Även ett belopp av 5 miljoner motsvarar föga mer än vad som begäres i ansökningarna för varje år och kan sålunda icke bidra till en minskad köbildning i fråga om bidragsansökningarna.

Departementschefen har i likhet med föredragande statsrådet i fjol framhållit det önskvärda i att den långa, mer än tvååriga väntetiden för ansökningarnas avgörande minskas, men han anför en del skäl för att han ändå stannar vid ett i jämförelse med innevarande års anslag oförändrat belopp. De skäl som anförs äro dels att bidragstilldelningen avsevärt höjdes i samband med fjolårets omorganisation av den statliga torrläggningsverksamheten, dels att man beträffande den statliga torrläggningsverksamheten bör gå fram med försiktighet med hänsyn till att statsmakterna ännu icke tagit ställning till frågan om jordbrukets framtida rationalisering. Jag tillåter mig framhålla, att dessa skäl äro föga hållbara. Den ökning av anslaget, som gjordes i fjol, uppgick till mindre än 1 miljon kronor, d. v. s. ökningen motsvarade försämringen i penningvärdet. Det andra argumentet anser jag vara ännu svagare. Visserligen har jordbrukets rationalisering under flera år varit föremål för utredning, men vad 27-mannakommitténs arbete kan ha med föreliggande ärende att göra kan jag för min del icke förstå. 27-mannakommittén har sysslat med frågan om jordbrukets driftsformer och en rationaliserad jordbruksdrift. Men här gäller frågan jordens beskaffenhet och en förbättring av värdet ur jordbruksynpunkt, vinnande av nya arealer för jordbruket genom anläggning av avloppsdiken och annat som kan underlätta jordbrukets maskinisering, och sådana åtgärder äro nödvändiga oavsett vilka driftsformer 27-mannakommittén kan komma att föreslå. Vi anse för vår del, att förbättringen av jordens beskaffenhet och ökningen av möjligheterna att använda maskiner äro av grundläggande betydelse och en lämplig början och utgångspunkt för maskinisering och effektivisering av den svenska jordbruksdriften. Jag kan härvidlag till alla delar instämma med herr Pettersson i Rosta.

Det tjänar givetvis icke något till att sticka under stol med att vi ha andra utgångspunkter för vår inställning till saken än vad jordbruksministern har. Vi äro liksom han anhängare av statligt stöd för jordbruksnäringens utveckling, men vi företräda i väsentliga stycken en annan linje. Bakom jordbruksministerns uttalande till statsrådsprotokollet i denna punkt ligger hans i andra sammanhang framförda ståndpunkt, att man skall inleda den nya givnen i statens jordbrukspolitik med att sammanslå småbruket i familj jordbruk. Och detta lär också vara vad 27-mannakommittén skall komma med i maskinteknikens tidevarv. Vi ha en annan uppfattning om vad vi böra börja med och anse, att jordförbättringsverksamhet av olika slag, såsom torrläggning, täckdikning, anläggande av öppna diken, stenröjning o. s. v., är en lämplig början för underlättande av maskin användning inom jordbruket. Därmed höjes jordbruksnäringens effektivitet, och det är enligt vår mening av särskild vikt för småbruket, vilka ju utgöra flertalet av landets jordbruk och vilka dessutom som regel ha den sämre jorden med de sämre betingelserna för en mekaniserad produktion. Vi anse sålunda, att dessa jordförbättrande åtgärder utgöra grundbetingelserna för ökad effektivisering av jordbruket, särskilt det mindre. Däremot anse vi icke småbrukens sammanläggning till familj jordbruk om 30 tunnland vara en sådan nödvändig betingelse för maskinisering, detta vare sig det gäller problemet att göra maskinerna användbara eller problemet att göra dem räntabla. Jordförbättrande åtgärder lösa det förra problemet, och gemensam maskinan-

Statens avdikningsanslag. (Forts.)

vändning det senare. Vår åsikt är, att familjejordbruket icke löser något av dessa problem.

Från dessa principiella synpunkter har jag, herr talman, velat motivera vår motion nr 83 till denna punkt, och därmed har jag också motiverat motionen nr 182 av mig m. fl. om ökat anslag till täckdikningar, en fråga som behandlas under punkt 156.

Jag skulle vilja tillägga, att vi anse att statens verksamhet till stöd för jordbruket mera bör vara inriktad på att förbättra jordbrukets produktionsresurser, och i detta fall torde man väl utan överdrift kunna säga, att den statliga hjälpen hittills varit föga effektiv. En blick på de 264 punkterna i jordbrukshuvudtiteln ger visserligen belägg för att staten giver bidrag till praktiskt taget allting, alltifrån ordnad bokföring vid mindre jordbruk till tilläggsavvittring i Västerbottens läns lappmark, men effekten av det hela är en annan sak. Jordbruksdepartementet med alla departementet underställda institutioner är ett omfattande maskineri, och vad jordbruksutskottet framför allt har att göra är att taga ställning till frågan om uppflyttning av en eller annan tjänsteman från en lönegrad till en annan och tillsättande av en eller annan ny tjänst. Men effekten av allt anser jag icke stå i rimlig proportion till maskineriets storlek och ständiga utbyggnad. Kanske vore det behövt att även här genomföra en rationalisering, och kanske skulle detta också göra ett gott intryck bland landets jordbrukare.

Jag har, herr talman, anfört detta utan några biavsikter, endast för att motivera vår inställning till förevarande slag av statlig stödverksamhet för jordbruket och för att polemisera mot utskottets motivering för dess negativa hållning till vår motion. Jag vet, att utskottets talesman, herr andre vice talmannen, ofta gärna framhåller, att vi måste spara och icke få slösa med pengar, och denna hans ofta upprepade vädjan kunna vi väl i och för sig anse befogad. Men då det gäller statsfinansiella skäl är jag verkligen av den åsikten, att man skulle kunna i allmänhet avsevärt nedskära förvaltningsutgifterna utan att skada själva saken, tvärtom, och detta även på nu ifrågavarande område. Jag anser mig på det sättet också ha kunnat — i viss mån i varje fall — anvisa en utväg och angiva, varifrån pengarna skola tagas till lösning av detta enligt vår mening mycket viktiga och för jordbruksnäringens utveckling synnerligen grundläggande spörsmål.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 183 i denna kammar.

Herr talmannen återtog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr andre vice talmannen **Carlström**: Herr talman! Den siste ärade talaren hade vänligheten att påpeka, att jag ofta talar om vad vi ha råd till med hänsyn till det statsfinansiella läget. I denna fråga har jag egentligen icke inom utskottet så starkt betonat den saken, ty på senare tiden har jag märkt, att talet om det statsfinansiella läget icke lönar sig. Vi ha nämligen numera inga hämningar i det avseendet. Jag har sålunda på den punkten nästan fått ge mig en smula.

Vad som däremot i detta fall främst varit anledningen till att jag har gått med på Kungl. Maj:ts förslag äro de omständigheter, som på denna punkt anföras i utskottets utlåtande, där det heter: »En lång tids erfarenhet har givit vid handen att sådana stora vanskligheter möta vid bedömandet av ett torrlägningsföretags nyttighetsgrad och ekonomiska bärkraft att dessa mana till försiktighet med igångsättandet av dylika företag. De nuvarande höga kostnaderna för ett torrlägningsföretags genomförande kunna bliva mycket be-

Statens avdikningsanslag. (Forts.)
tungande för deltagarna i företaget vid ett eventuellt försämrat konjunkturläge i fortsättningen för jordbruket.» Vi ha på riksdagens bord ett par kungl. propositioner, nr 107 och nr 124, vilka kunna vara ganska nyttiga för litet var att studera i detta sammanhang. I propositionen nr 107 begär Kungl. Maj:t 1 500 000 kronor som reservationsanslag för att hjälpa dem som under krigsåren ha satt i gång med torrlägningsföretag men på grund av penningvärdets fall och andra omständigheter nu icke orka klara upp situationen.

Lantbruksstyrelsen har i det avseendet påpekat, att i runt tal 4 miljoner kronor behövas för att bisträcka dem som under de 6 åren närmast före 1945 råkat i besvärigheter på grund av dessa förhållanden. I propositionen nr 124 till innevarande års riksdag hemställde Kungl. Maj:t, att till Virestadssjöarnas sänkingsföretag i Kronobergs län måtte från statens avdikningsanslag anvisas ett statsbidrag av 120 000 kronor, alltså ett rent *bidrag*. Detta arbete blev av lantbruksstyrelsen godkänt så sent som den 19 april 1933. Den slutliga kostden har i runt tal uppgått till 950 000 kronor, vilket belopp med omkring 196 000 kronor översteg den vid planens fastställelse beräknade kostnaden. Det var alltså innan kriget satte in. Nu säger arbetsstyrelsen för företaget i fråga: »Där-est delägarnas genom sänkingsföretaget utvunna och uppodlade marker nu icke åter skola försumpas och bliva odugliga för brukning och odling erfordras arbeten för nygrävning och rensning i företagens avloppssystem för en kostnad av minst 134 000 kronor.» Efter så kort tid står man inför en ny rensningshistoria, som kostar ganska mycket pengar, vartill kommer, att man ej kan klara upp de kostnader, som fastställts vid syneförrättningen. Dessa exempel tala sitt tydliga språk om att man ofta sätter i gång större företag, som i själva verket bli ganska betungande för intressenterna.

Sedan kommer jag till den andra frågan, som jag tycker är än mera väsentlig. Är det verkligen rim och reson att sätta i gång med ett torrlägningsföretag under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden med de priser som betingas. Kan man överhuvud taget tänka sig att få folk, villiga att biträda vid dessa torrlägningsföretags utförande. I min hemtrakt går det icke att till bondejordbruken uppbringa en jordbruksarbetare för hur hög lön som helst. Jag är själv ordförande i ett torrlägningsföretag, som för ett tiotal år sen slutförts. Även om det nu vore lämpligt att företaga en rensning av detta, finns det icke någon människa att få för utförandet därav. Det går helt enkelt icke, och om man skulle kunna få folk att utföra det arbetet, skulle det givetvis medföra kostnader som man icke på något sätt räknat med när företaget sattes i gång. Dessa förhållanden beträffande möjligheterna att få arbetskraft till företags utförande göra, att det icke finns anledning att nu skynda på med dessa företag. Även om man får bidrag med 50 procent till ett torrlägningsföretag — efter ändringarna i fjolårets direktiv för beviljande av bidrag till dessa företags utförande blir det ju bara företag av mera social karaktär, som få så högt anslag som 50 procent — blir det ändå *lån* till halva summan som vederbörande under lång tid får söka klara upp. Om vi också skulle få det miljonanslag, som herr Karlsson i Stuvsta vill ha, anser jag därför, att man icke kan göra något på detta område för närvarande. Om så emellertid skulle kunna ske, blir det bara förlust för intressenterna.

Då man ser på den väldiga balans beträffande ansökningar som förefinnes, undrar man, om det icke vore lämpligt att lantbruksstyrelsen vid beviljande av bidrag från anslaget gallrade ut sådana småföretag, där vederbörande själva kunna utföra det mesta arbetet. Bland dessa tusentals företag finns det sannolikt många, där det endast rör sig om en mindre avdikning, som jordägaren själv kanhända kan utföra utan att anlita någon lejd arbetskraft. I Norrland tillämpas det systemet, att man, när det är besvärligt att få arbete, sysslar med

Statens avdikningsanslag. (Forts.)

sådana här företag under något eller några år. Genom bidragen har man då fått en viss inkomst även om företaget i det långa loppet haft ganska liten betydelse ur jordbrukssynpunkt.

På dessa skäl, herr talman, måste jag för min del biträda utskottets förslag och yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Om man inom lantbruksstyrelsen hade möjlighet att göra en sådan gallring, som jag här talat om, skulle det — tror jag — leda till avlastning av en del, ja, kanske av flertalet småföretag, som det här kan vara fråga om.

Jag skall icke efter jordbruksministrernas anförande närmare gå in på herr Karlssons i Stuvsta »andra linje» i fråga om jordbrukets framtid. I själva verket är det nog icke så stor skillnad mellan de olika linjerna. Jag kan vara överens mer herr Karlsson i Stuvsta i det avseendet, att man icke skall rationalisera bort för många småjordbruk. En mycket stor del av dem, som icke ha förutsättningar att vara kvar, rationalisera f. ö. bort sig själva.

Herr Karlsson i Stuvsta talade om de väldiga möjligheter dessa jordbruk överhuvud taget ha att anlita maskinell drift, Ja, det kan ligga åtskilligt däri, men det är icke så säkert, att de små jordbruken i allmänhet efter företagna avdikningar kunna använda maskinell drift i större utsträckning än dessförinnan.

Herr Karlsson i Stuvsta nämnde också, att vissa anslag givits till jordbrukets upplysningsverksamhet och sådana saker, men någon rejäl förbättring av jordbrukets produktion kunde han emellertid icke finna för senare tid. Ja, herr Karlsson i Stuvsta, om man tänker på vad det svenska jordbruket åstadkommit under dessa krigsår och på den standard, som kunnat upprätthållas för svenska folket i fråga om livsmedel, måste det nog sägas att jordbruket sannerligen utfört ett arbete som är ganska, jag höll på att säga, beundransvärt. Det kan hända att det kan komma tider — utskottet har i sitt utlåtande snuddat därvid — då jordbruket kan få det besvärligare när det gäller avsättningen av produkterna än för närvarande. Om vi importera mindre kraftfoder och odla mera oljeväxter, kommer något överskott kanhända icke i fråga. Men jag kan icke undgå att erinra mig våra tidigare svårigheter vid avsättningen av den produktion som Sverige då var mäktig åstadkomma.

Ja, herr talman, med denna motivering och under uttalande av en maning att, såväl när det gäller detta anslag som vid beviljande av bidrag till täckdikningar under punkten här närmast, gå fram med försiktighet, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman, mina herrar! Det har redan i denna diskussion påpekats, att riksdagen förra året tog ståndpunkt till grunderna för avdikningsverksamheten och fastställde ett anslagsbelopp. Frågan är nu om man redan i år skall vara beredd att rucka på vad som då beslöts. Herr Karlsson i Stuvsta kunde visserligen icke förstå på vilket sätt denna fråga kunde ha något att göra med 1942 års jordbrukskommittés arbete. Härtill vill jag säga, att den saken får han klara upp med sig själv. Jag skall icke närmare gå in härpå, jag vill bara säga det, att om han har uppfattat saken så, att jordbrukskommittén, undertecknad och andra anse, att rationalisering är detsamma som bildande av nya familj jordbruk genom sammanslagning av andra små jordbruk, då har han fått en alldeles felaktig uppfattning. Det förslag, som kommer att föreläggas nästa års riksdag, kommer att taga hänsyn till många, många andra ting. Jag kunde för min del icke finna annat än att den springande punkten i hans framställning egentligen var den att man i denna maskinteknikens tidsålder skall behålla så många småjordbruk som möjligt.

Avdikningsverksamheten har en oerhörd betydelse för rationaliseringsarbetet.

Statens avdikningsanslag. (Forts.)

Vid rationalisering måste nämligen som en huvudpunkt ingå en strävan efter att arrondera brukningsdelarna på ett ekonomiskt sätt. Jag har under veckohelgen varit i tillfälle besiktiga flera förslag till avdikningsföretag, som med all sannolikhet icke kunna komma till stånd efter nuvarande regler för erhållande av bidrag ur anslaget. Om emellertid så skulle komma att ske, skulle företagen dock ej leda till någon nytta på grund av ägornas starka söndersplittning. För att avdikningsverksamheten skall kunna användas som ett led i rationaliseringen fordras otvivelaktigt att särskild hänsyn toges till företagens betydelse för jordbruksfastigheternas arrondering. Det kommer med all sannolikhet att visa sig, att man i dylika fall måste gå in för en annan relation mellan båtnad och kostnad än den vi nu ha. Det kommer med all sannolikhet att visa sig, att man i dylika fall får giva högre statsbidrag än vad som nu är fallet, och det kommer kanske också att visa sig, att vi bli nödsakade att för erhållande av statsbidrag ställa andra villkor än som nu ställas. Jag kan icke säga annat än att det måste bli en differentiering av både statens bidrag och markägarnas skyldigheter allteftersom torrlägningsföretagen avse att fylla ändamålet att skapa bättre brukningsdelar eller endast avse att komplettera brukningsdelar, som genom komplettering i grund och botten icke nå en bättre karaktär än de förut hade. Det är därför min avsikt att i det förslag till rationaliseringens befrämjande, som kommer att föreläggas nästa års riksdag, även taga upp frågan om anslag, statsbidrag, statslån och villkoren för avdikningsverksamheten.

Jag måste på grund härav slå fast, att denna verksamhet kommer att stå i en intim förbindelse med arbetet på att giva det svenska jordbruket en större bärkraft. Men om det är så, då får man väl ändå medgiva, att det icke är någon mening med att i år öka anslaget efter de gamla grunderna och medverka i den mån det överhuvud taget går, till en forcering av den verksamhet, som man får räkna med redan nästa år kommer att bli föremål för en reform, som vi skola hoppas leder till att både statens kostnader och torrlägningsverksamhetens resultat få större betydelse än under nuvarande förhållanden.

Herr **Karlsson** i Stuvsta: Herr talman! Jag vill först rätta till ett par missförstånd. Andre vice talmannen framhöll, att man nog måste säga, att det svenska jordbruket under kriget utfört underverk, då det klarat landets livsmedelsförsörjning. Jag har icke på något sätt velat bestrida detta, utan kan på den punkten helt instämma i hans yttrande. Jag talade om någonting annat, nämligen om att de pengar, som staten hittills satsat i jordbruket, i mycket ringa mån upphjälpt jordbrukets produktiva resurser.

Sedan vill jag rätta ett missförstånd till. Det har sagts, att jag skulle företrätt den åsikten att man i maskinteknikens tidevarv skall behålla så många småbruk som möjligt. Den uppfattningen har jag nu icke hävdad. Men jag är av den åsikten, att maskiner kunna användas även vid småbruk, om den gemensamma maskinanvändningen utvecklas och att familj jordbruken i fråga om såväl möjligheterna att använda maskiner som att förränta det kapital, som nedlagts i maskiner, i varje fall icke äro nämnvärt överlägsna de vanliga småbruken.

Det var givetvis mycket intressanta upplysningar som lämnades av jordbruksministern i hans tal i övrigt. Han framhöll, att det i samband med planerna för jordbrukets rationalisering kanske blir nödvändigt att överhuvud taget ändra den statsunderstödda torrlägningsverksamhetens grunder och att man i övrigt kunde vänta sig ett storstilat program för genomförandet av just de åtgärder, som jag för min del talat för. Jag kan naturligtvis icke vara annat än tillfredsställd med denna upplysning. Om jag till någon del har miss-

Statens avdikningsanslag. (Forts.)

uppfattat den officiella linjen i fråga om jordbrukets rationalisering, måste jag säga, att det nog inte är mitt fel. Jag har nämligen följt med alla uttalanden som gjorts från officiellt håll, men jag har icke hört eller läst något annat väsentligt än det, att hela problemet med det svenska jordbrukets framtid skulle vara löst, därest man kunde slå ihop småbruket till familjejordbruk. Om det nu ligger till på annat sätt och man verkligen ämnar börja i rätt ände genom att exempelvis förbättra jorden, finnes det ingen anledning att diskutera den saken, ty då äro vi överens.

Vad sedan gäller arronderingsfrågan kan ju den ha en dubbel innebörd. Det kan ju vara fråga om att söka få all jord, som hör till en gård, på ett ställe, men det kan också vara fråga om att sammanslå olika jordbruk för att få den nödvändiga arealen för ett bärkraftigt jordbruk.

Jag vet inte riktigt vad man här menar. Alltnog tror jag att de upplysningar som lämnats kunna bidra till att något litet utvidga frågan om vad som är det väsentliga i fråga om jordbrukets rationalisering. Den ganska ensidiga diskussion, som hittills förts, har icke, enligt min mening, varit särdeles upplysande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan; 2:o bifall till motionen II: 132; samt 3:o bifall till motionen II: 183; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 155.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 156, angående grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 156) föreslagit anslagsanvisning till ändamålet för budgetåret 1946/47 med oförändrat belopp av 400 000 kronor.

Utskottet hade i detta sammanhang till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 233 av herr *Nilsson, Bror, m. fl.*, likalydande med II: 366 av herr *Pettersson i Dahl m. fl.*; samt

2) II: 182 av herr *Karlsson i Stuvsta m. fl.*, vari riksdagen föreslagits att till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 1 700 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 233 och II: 366, likalydande, ävensom II: 182, till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade vid denna punkt avgivits av herr *Andersson* i Hedensbyn.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde

Herr *Karlsson* i Stuvsta: Herr talman! Med hänsyn till vad jag redan anfört som motivering för motionen nr 183 under punkt 154 kan jag fatta mig mycket kort i fråga om motiveringen för motionen nr 182 under denna punkt.

Även här är det fråga om den statliga bidragsverksamheten till jordförbättringsarbeten. Som av tillgängliga uppgifter framgår råder också härvidlag en enorm köbildning, då de statliga anslagen äro alldeles otillräckliga. Det av

*Bidrag till
täckdik-
ningar.*

Bidrag till täckdikningar. (Forts.)

underteknad med flera föreslagna anslagsbeloppet på 1 700 000 kronor kan ju anses vara mycket högt, men det är dock inte större än de årliga ansökningarna från hushållningssällskapen. Av 3,7 miljoner hektar jord i landet är 1 miljon hektar täckdikad, eller ca 25 procent. Ytterligare 1 miljon hektar anses vara i trängande behov av täckdikning, men med nuvarande takt — ca 16 000 hektar om året — skulle det ta 62 år innan denna miljon hektar blir täckdikad. Det är ju sämst ställt vid de mindre jordbruket, och det vore verkligen av behovet påkallat att de statliga anslagen höjdes.

Emellertid är som bekant lantbruksstyrelsen motståndare till varje anslag för detta ändamål. Man anser att täckdikningen är en så pass lönande affär, att jordbrukarna själva borde kunna bestrida alla kostnader härför. Jag tillåter mig säga att denna uppfattning är synnerligen abstrakt. Det måste ju vara lantbruksstyrelsen bekant att hela den svenska jordbruksnäringen är beroende av statligt stöd, och detta gäller i synnerligen hög grad det mindre jordbruket; bidrag till täckdikningar utgå enligt fjolårets riksdagsbeslut endast till jordbruk upp till en viss storlek. Om jordbruket för närvarande är beroende av statligt stöd vore det väl rimligt att detta stöd i högre grad inriktades på att förbättra jordbruksnäringens produktiva resurser och att i fortsättningen göra jordbruket mera lönande och i mindre behov av statligt stöd. Det saknas här enligt min mening logik i lantbruksstyrelsens resonemang, men man kanske inte kan begära så mycket av detta ämbetsverk.

Utskottet söker slingra sig mellan vår ståndpunkt och lantbruksstyrelsens för att komma fram till sitt avslagsyrkande. Man skyller på brist på arbetskraft och material. Det är sant att en viss brist på material har förefunnits i somliga delar av landet, dock inte överallt. Detta torde lätt kunna avhjälpas av statsmakterna, om man insåge täckdikningens vikt och betydelse för jordbrukets utveckling. Beträffande bristen på arbetskraft är detta egentligen intet argument, ty det mesta arbetet av detta slag utföres i regel av småbönderna själva.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till motionen II: 182.

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 182; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 157—162.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 163.

Lades till handlingarna.

Punkterna 164—169.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
avlöningar
vid statens
fartyg för
fiskeundersökningar.*

Punkten 170, angående statens fartyg för fiskeundersökningar: Avlöningar.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 170) gjort framställning — förutom om godkännande av ändrad avlöningsstat för statens fartyg för fiskeundersökningar — om anslagsanvisning till avlöningar med 85 500 kronor, vilket belopp med 10 900 kronor översteg motsvarande anvisning för innevarande budgetår.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 176, av herr *Lundberg m. fl.*, vari, såvitt anginge förevarande punkt, hemställts, att riksdagen måtte

Anslag till avlöningar vid statens fartyg för fiskeundersökningar. (Forts.)
godkänna Kungl. Maj:ts framställning under punkten 170 med de ändringar som i motionen föreslagits ävensom till Statens fartyg för fiskeundersökningar: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 116 548 kronor.

Med motionen avsågs att medel skulle ställas till förfogande i sådan omfattning att undersökningsfartyget Eyrstrasalt med utökad personal skulle kunna hållas i gång under större delen av året.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och avslag å motionen II: 176,

1) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för statens fartyg för fiskeundersökningar, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1946/47;

2) till Statens fartyg för fiskeundersökningar: Avlöningar för budgetåret 1946/47 anvisa ett förslagsanslag av 85 500 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Lundberg**: Herr talman! Då jag är motionär under punkterna 170 och 171 skall jag be att få anföra vartill jag och mina medmotionärer syfta med vår motion. Syftemålet är att komma till rätta med en del svårigheter som speciellt strömmingsfiskarena i Östersjön brottas med. Alla torde väl kunna er-känna att fiskarens inkomst- och levnadsförhållanden äro mycket slumpartade och otillfredsställande. Ifrån samhällets sida är det därför angeläget att med uppmärksamhet följa de med fisket sammanhängande frågorna och vidta lämpliga och nödvändiga åtgärder för att ge hjälp och stöd åt fiskarena.

Under kriget ha avsättnings- och prisförhållandena inom fisket varit relativt goda. Inom en snar framtid torde emellertid fiskarena komma att ställas inför olika prövningar, och enligt min uppfattning erfordras det att samhället med intresse och uppmärksamhet följer dessa frågor och vidtar effektiva och snara åtgärder för att sätta in det stöd som behövs. Om dessa stödåtgärder kunna få formen av hjälp till självhjälp, är detta ur kostnads- och andra synpunkter att föredra.

Fisket i Östersjön är av mycket stor betydelse. Under år 1943 inbragte det en fångstmängd på över 65 miljoner kg till ett värde överstigande 55 miljoner kronor. Vid en återgång till fredsförhållandena kan man räkna med en minskning av fiskpriserna, vilket kommer att kraftigt inverka på fiskets lönsamhet, som inte ens under krigsåren varit alltför lysande för alla fiskare i Östersjöområdet. I denna situation måste de lägre priserna kompenseras genom effektivisering av fisket. I detta syfte är det nödvändigt att speciellt strömmingens vanor, fångstmöjligheter och fångstredskap m. m. ägnas uppmärksamhet. Fisket i Östersjön är som sagt till huvudsaklig del baserat på strömmingen, och fiskets utfall är i högsta grad beroende av fiskens uppträdande och vanor. Inom de flesta kustområden bedrivs fångst endast under kortare perioder, då strömmingen går nära land. Kunde man med båtar och redskap följa strömmingsbestånden och deras vandringar skulle fångsterna kunna öka samtidigt som avsättningen blev lättare, då den blev jämnare fördelad under året.

Ett ökat och gott samarbete mellan fiskets organisationer, tjänstemän och fiskeribiologerna skulle innebära en önskvärd effektivisering på detta område. Genom de med fiskerifartyget Eyrstrasalt utförda undersökningarna har det visat sig, att man något eller några år i förväg kan avgöra vilka årskullar som komma att dominera strömmingsbeståndet. Med ledning av dessa uppgifter skulle man bättre kunna planera anskaffandet av lämpligaste redskaps-typer, vilket även är av betydelse för fisket, samt följa strömmingens vand-

Anslag till avlöningar vid statens fartyg för fiskeundersökningar. (Forts.)
ringar i Östersjön. De fiskeribiologiska undersökningarna äro därför av största betydelse för fiskets lönsamhet.

För insjö- och västkustfiskets del kan man säga att undersökningsverksamheten är relativt väl ordnad, vilket man inte kan säga i fråga om östersjöfisket. För Östersjön har lantbruksstyrelsen ett undersökningsfartyg, Eyrstrasalt, som endast en mindre del av året hålles i gång. Det är nödvändigt att detta undersökningsfartyg kan hållas i gång under större delen av året och att det får erforderlig personal och utrustning. Den i ämnet väckta motionen syftar till att för en rimlig kostnad få till stånd en effektivare forskningsverksamhet, som är till gagn för fisket. Ostkustfiskarenas förbund har även enhälligt instämt i motionens krav och har understrukit betydelsen av att åtgärder snabbt vidtagas på detta område.

Man kan säga att utskottet i sitt utlåtande intar en mycket välvillig och man kan väl även säga positiv hållning till spörsmålet, då utskottet framhåller: »Motionärernas synpunkter på frågan om utvidgade undersökningar för åstadkommande av en effektivisering av fisket i Östersjön, särskilt det dominerande strömmingsfisket, finner utskottet förtjäna beaktande och i fortsättningen — då enligt motionärernas uppfattning en försämrad lönsamhet i näringen är att befara — böra uppmärksammas av lantbruksstyrelsen, som förutsättes framlägga därav påkallade förslag.» Man får väl med stöd av detta skrivsätt förutsätta att olika åtgärder komma att vidtas av lantbruksstyrelsen och att Kungl. Maj:t följer ärendet med intresse.

Då jag emellertid har den uppfattningen att frågan är av brådskande natur, då åtgärderna böra sättas in nu när krisen kommer, och att det också är ur samhällets synpunkt lämpligt att kostnaderna för den hjälp som då blir erforderlig begränsas, anser jag det vore lyckligt, om kammaren i dag kunde bifalla motionen och därmed även anvisa de medel som behövas för en effektivisering på området. Även om man är tacksam för utskottets välvilja i det här sammanhanget, kan ju välviljan ändå inte ersätta hjälp till det faktiska behov som i dag föreligger.

Om jag också har förståelse för att vi måste taga vederbörlig hänsyn till det ekonomiska läget, måste jag säga att den här begärda ökningen av anslaget med ca 36 600 kronor per år är så pass rimlig och har så goda verkningar, att jag, för att ytterligare understryka betydelsen av frågan och den snabba behandling av densamma som jag anser behövas, ber att få yrka bifall till den i ämnet väckta motionen i vad den avser denna punkt.

Herr andre vice talmannen **Carlström**: Inom jordbruksutskottet, där vi i regel äro jordbrukare, ha vi naturligtvis haft svårt att bedöma, om denna fiskerinärringsfråga är så angelägen som motionären nu velat påvisa. Vi ha emellertid, som motionären också erkänt, uttalat oss ganska välvilligt i fråga om motionen. Då vi säga att vi förutsätta, att lantbruksstyrelsen kommer att ta upp denna fråga, om den finner att den är av sådan vikt att den bör föreläggas riksdagen, så tro vi att detta är vad man för året från utskottets sida kan våga gå in för. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till motionen II: 176, såvitt avsåge denna punkt; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 171—176.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 177, angående gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt.

Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Jonsson** i Skedsbygd: Herr talman! I föreliggande punkt behandlar utskottet Kungl. Maj:ts förslag rörande bensinskattemedlens fördelning och ett par i samband därmed väckta motioner.

Sedan skatt infördes på bensin har ett visst belopp årligen restituerats till fiskerinäringens utövare såsom ersättning för av dem erlagd bensinskatt. I och med kriget och avspärrningen infördes den ordningen att endast ett mindre belopp ställdes till fiskerinäringens förfogande. Fiskarena ha således faktiskt med den skatt de erlagt på bensin för fiskets bedrivande även fått bidra till ett sådant ändamål som vägunderhållet. I en motion vid fjolårets riksdag yrkade vi på en höjning av det anslag, som skulle komma fiskerinäringen till godo, och riksdagen gick i så måtto denna begäran till mötes att anslaget höjdes från 100 000 till 150 000 kronor. Samtidigt kvarstod emellertid det faktum att fiskerinäringens utövare betalade inte mindre än 586 000 kronor i bensinskatt. Vi anse att det inte kan vara riktigt, att fiskerinäringens utövare, som helt visst ha en hel del svårigheter att dras med, skola behöva bidra till vägunderhållet, vilket faktiskt blir fallet med nuvarande ordning. I år ha vi återkommit med en motion, där vi yrka att ett något större belopp skall ställas till fiskerinäringens förfogande för bidrag till vissa åtgärder för befrämjande av fisket.

Utskottet har inte velat bifalla motionen. Utskottet skriver i stället att utskottet vill »framhålla önskvärdheten av ett klarläggande från Kungl. Maj:ts sida i vad mån viss relation mellan erlagd bensinskatt och påräknelig restitution är avsedd att upprätthållas eller vilken annan beräkningsgrund som bör iakttagas».

Jag tycker det är ett högst märkvärdigt uttalande från utskottets sida att man vill framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t klarlägger, vilken relation som skall bli rådande när det gäller att återbetala denna av fiskarena erlagda bensinskatt. Enligt mitt förmenande är det fullt riktigt att till fiskarena återbäres precis lika mycket som de erlagt i bensinskatt! Om så bleve förhållandet och man exempelvis för budgetåret 1944/45 finge en restitution på 586 000 kronor, skulle ju därmed kunna tillgodoses en hel del åtgärder för fiskets befrämjande.

Man talar i dessa dagar så mycket om rationalisering. Jag kan försäkra att även på detta område återstår mycket att göra. Jag har personlig erfarenhet av hur värdefullt det varit med dessa små pengar man fått när det gällt att åstadkomma för fisket nödiga åtgärder nere i min hemtrakt. Jag vill därför begagna detta tillfälle att framställa det önskemålet, att när Kungl. Maj:t går att verkställa denna av utskottet begärda översyn Kungl. Maj:t måtte utgå ifrån det enligt mitt förmenande självklara förhållandet att till fiskerinäringens utövare skola återbetalas de medel de erlagga i bensinskatt.

Jag skall i dag inte framställa något yrkande om bifall till motionen, hur lockande det än vore, då jag anser det lönlöst. Jag vill bara uttrycka den förhoppningen att vi snart nog måtte komma i det läget, att fiskarena få tillbaka vad de erlagt i bensinskatt.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

I detta anförande instämde herr *Larsson* i Karlstad.

Herr **Utbult**: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att framställa något yrkande, utan endast för att instämma i de synpunkter herr *Jonsson* i

Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt.
(Forts.)

Skedsbygd framfört beträffande önskvärldheten av ett större anslag till fiskerinäringen såsom gottgörelse för av dess utövare erlagd bensinskatt.

Jag har, herr talman, som ledamot av 1945 års fiskeriutredning rest runt Sveriges kuster och därvid i likhet med kommitténs övriga ledamöter kunnat konstatera, att det finns ett stort behov av fiskehamnar, inte minst av mindre sådana, av bryggor och av farleder. Anslag till dylika anläggningar utgår som bekant av bensinskattemedel. Vi ha i utredningen ansett, att bidrag av bensinskattemedel böra utgå till anläggning av hamnar och farleder, som dra en kostnad icke överstigande 10 000 kronor. Med tanke härför hade det varit så mycket mera önskvärt, att utskottet tillstyrkt den föreliggande motionen om höjning av här ifrågavarande anslag till 300 000 kronor, detta icke så mycket för västkustens vidkommande, där hamnar och dylika anläggningar i regel äro av större format, utan fastmera för ostkusten, Öland och Gotland och icke minst norrlandskusten, där behovet är särskilt framträdande. Under så gott som hela kriget har byggandet av hamnar, såväl större som mindre, fått ligga nere, enär anvisade anslag varit för små. Det är nu därför på tiden att medel beviljas, så att dessa arbeten kunna sättas i gång. Jag måste säga, att det var beklämmande att nödgas konstatera, hurusom på många platser fiskarena hade att kämpa med stora svårigheter för att kunna bereda nödigt skydd åt sina små fiskebåtar.

Herr talman! Då motionären icke yrkat bifall till sin motion skall icke heller jag göra det. Jag har velat begagna tillfället att säga, att jag icke anser det riktigt handlat av staten att av de cirka 600 000 kronor om året, som tagits in i form av bensinskatt från fiskerinäringen, bara återlämna 1 500 kronor om året. Allt det som flyter in till statskassan på detta sätt borde i själva verket gå tillbaka till fiskarena. Jag understryker alltså, herr talman, ännu en gång det stora behovet av anslag till sådana arbeten, om vilka jag här talat.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 178—182.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Säkerhets-
anordningar
till ledning
för fiske-
fartyg.*

Punkten 183, angående säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 under nionde huvudtiteln (punkten 183) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1946/47 under förevarande anslagstitel anvisa ett reservationsanslag av 43 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 68 av herr *Karlsson, Gustaf, m. fl.* och II: 99 av herr *Persson i Vinberg m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen till Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1946/47 måtte anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Motionerna innefattade förslag om anskaffande av en lys- och ljudboj för angöring av Falkenbergs hamn.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 68 och II: 99, till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 43 000 kronor.

Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Utbult* och *Johansson* i Torp, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 68 och II: 99.

Sedan utskottets hemställen föredragits, anförde:

Herr **Persson** i Vinberg: Herr talman! För under denna punkt angivet ändamål har lantbruksstyrelsen för kommande budgetår begärt ett belopp av 60 000 kronor, därav 17 000 för bättre vägledning vid angöring av Falkenbergs hamn. Anordningen är tänkt som en lys- och ljudboj. Svårigheterna att angöra hamnen i fråga äro vid dålig sikt avsevärda. Farvattnen runt inloppet äro fulla av grund, och grundstötningar äro därför ingalunda ovanliga. Hamnens läge i förhållande till de reguljära fiskeplatserna gör att trafikfrekvensen är så livlig, att hamnen årligen anlöpes av 2 100 fiskebåtar.

Departementschefen har nu utan närmare angiven motivering avvisat detta anslagskrav på 17 000 kronor, och jag har därför jämte några kammarkolleger väckt en motion, i vilken hemställes om bifall till lantbruksstyrelsens ifrågavarande anslagsäskande. Utskottet har med en välvilligt skriven motivering, vari utskottet fallit tillbaka på departementschefens uppfattning, förklarat sig anse, att åtgärden i fråga kan anstå till ett kommande år. Det är tämligen oklart om utskottet, när det här utställer en växel på framtiden, har departementschefens intentioner att stödja sig på. Det är mot denna oklarhet och obenägenhet att tala rent språk som jag i någon mån vill reagera. Jag tycker att det är en mycket rimlig fordran att få veta vilka sakskäl som kunna anföras då man yrkar avslag på ett anslag till ett behov, som är så väl dokumenterat som det föreliggande.

Dimma och storm äro ingalunda några okända begrepp på västkusten. Senast i förra veckan fingo vi ett eklatant bevis på vilken oreda exempelvis dimman kan åstadkomma. Under onsdagen dirigerades den västsvenska fiskeflottan per radio till Falkenberg. Orsaken var att det fanns ishinder norröver. På grund av dimman kunde emellertid Falkenberg icke angöras, utan man fick ligga utanför och hålla sjön, vilket var liktydigt med att man fick köra fram och tillbaka i 15 timmar från 4 på eftermiddagen till 7 på morgonen. Man frågar sig naturligtvis, om detta kan vara en förnuftig ordning. Det hela är i stället ett oerhört slöseri med tid, pengar och drivmedel, och härtill kommer ju också risken för kvalitetsförsämring av fångsterna.

Första kammaren har redan bifallit motionen, och med hänvisning härtill skall jag avstå från att längre ta kammarens tid i anspråk. Jag vill endast ytterligare framhålla, att vi ju här i landet ha en ganska väl utvecklad arbetarskyddslagstiftning och att det här gäller att ge havets arbetare bästa möjliga skydd. Jag är övertygad om, ärade kammarledamöter, att man på västkusten kommer att uppskatta kammaren, om den följer samma linje som första kammaren. Ett sådant beslut kommer att värdesättas på ett helt annat sätt än om man bara sticker detta jordbruksutskottets utlåtande i händerna på vederbörande, när de söka säker hamn.

Herr talman! Jag ber att med denna korta motivering få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, vari hemställes om bifall till motionen.

Herr **Utbult**: Herr talman! Man tycker att ett anslag som detta borde falla under tionde huvudtiteln, med andra ord betraktas såsom en lotsverkets angelägenhet. Saken är emellertid den att lotsverket icke anser en sådan här farled, som huvudsakligen användes av fiskebåtar, för allmän farled, utan till sådana hänför lotsverket endast farleder, som begagnas av större ångbåtar.

Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)

Det har vid flera tillfällen sagts från lotsverkets sida, att den och den farleden är väl behövlig men att man icke har anslag till densamma, då den icke kan betraktas som allmän farled, och att anslag till sådana här säkerhetsanordningar för fiske falla under nionde huvudtiteln. Jag skall, herr talman, be att få ge ett exempel på vilka tråkigheter det kan leda till för fiskarkårens vidkommande att lotsverket icke har hand om en fyranläggning sådan som den här föreslagna. I en ganska stor farled från Kattegatt till Göteborg ha fiskarena ensamman under årens lopp måst anordna fem fyrar, vilka dragit en kostnad av 30 000 kronor. I bidrag av landsting och hushållningssällskap har man erhållit 3 000 kronor, men återstoden har man fått ta av inkomsten på fisket, som i medeltal har belöpt sig till 10 000 à 15 000 per år. Lotsverket, som anlägger fyrar och utprickningar för den större sjöfarten, borde därför också med sina anslag utföra sådana här anläggningar. Förslidet år blev en fyr anlagd för 5 000 kronor i Göteborgs farvatten, och de pengarna fingo fiskarena själva samla ihop. Lotsverket har emellertid redan godkänt fyren att intagas till allmänt underhåll, vilket ju visar att den var nödvändig även för den större sjöfarten.

Det belopp på 17 000 kronor varom här är fråga har såväl departementschefen som utskottet utan motivering avstyrkt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Den omständigheten att Kungl. Maj:t icke tagit upp detta anslag till lys- och ljudboj i Falkenbergs hamn beror icke därpå, att icke Kungl. Maj:t skulle finna denna säkerhetsåtgärd av behovet påkallad. Det kan nog utan vidare sägas, att det skulle vara önskvärt att nödiga åtgärder vidtoges för att säkerställa fiskarens anlöpande av denna hamn. Emellertid tror jag, att var och en som något närmare tagit del av handlingarna i målet måste ställa sig tveksam till frågan, om denna sak är tekniskt utredd och om den anordning, som här är föreslagen, är ekonomiskt försvarbar. Man finner nämligen av handlingarna, att alla myndigheter anse att en mistsignalanläggning borde komma till utförande i detta inlopp. Detta är det mest effektiva, men det avstyrkes av myndigheterna på två skäl. Det ena skälet är att lotsverket säger sig icke kunna sköta en mistsignalanordning utan ytterligare kostnader för lotsstationen i Falkenberg. Det andra skälet är det som lantbruksstyrelsen anför, nämligen att en mistsignalanläggning skulle ställa sig väsentligt dyrare än den lys- och ljudboj, som nu föreslås.

Om man finner att skillnaden i anläggningskostnad icke är större än 13 000 kronor, blir man ju litet fundersam och undrar vad som kan vara det verkliga skälet att vederbörande gå in för den sämre anordningen. Då finner man nog vid en liten efterforskning, att det är planer å bane att ändra inloppet till Falkenbergs hamn och att vederbörande följaktligen nu icke våga föreslå en mistsignalanläggning utan stanna för det sämre alternativet. En motionär i första kammaren förklarade visserligen att lys- och ljudbojen var flyttbar, och det tror jag ju att den är, men jag måste fråga mig, om icke resultatet blir, att denna lys- och ljudboj om några år begäres flyttad från Falkenberg för att man i stället skall få en mistsignalanläggning. Det är detta som gör att jag för min del måste fråga, om det vore riktigt rätt att nu gå in för en sak, som dock kostar en del pengar men som man kan hysa en viss farhåga för endast skall bli en provisorisk anordning. Jag måste därför säga, att jag — med allt beaktande av fiskarens intresse, som jag så väl förstår — nog tycker att det finns skäl att litet mera tänka på denna sak och låta den bli föremål för ytterligare överväganden, innan man tar slutlig ståndpunkt.

Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg. (Forts.)

Herr **Andersson** i Tungelsta: Herr talman! När utskottet hade detta ärende uppe till behandling, fann utskottet att ärendet icke förelåg i så utrett skick att utskottet på en enskild motion ville ändra Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet skrev därför så välvilligt som kammarens ledamöter se av utskottets uttalande här, nämligen att utskottet för sin del beaktar önskemålet att få denna säkerhetsanordning, men att utskottet anser att det hela bör kunna anstå till ett kommande år. Därmed avser utskottet att den utredning, som bör föreligga innan riksdagen fattar beslut i sådant här ärende, bör vara så pass fullständig att man från riksdagens sida kan ha någorlunda garanti för att den anordning, som kommer till stånd, är den ur trafikens synpunkt lämpligaste. Jag ber därför, herr talman, oavsett att första kammaren, enligt vad som upplysts, bifallit motionen, att få hemställa, att andra kammaren för sin del måtte bifalla utskottets förslag.

Herr **Persson** i Vinberg: Herr talman! Jag kan icke instämma med herr statsrådet då han säger, att det här är fråga om en mycket blygsam begäran. Jag har nämligen tagit del av handlingarna i målet, och jag vet, att om man vill ha en effektivare anläggning, det hela blir betydligt dyrare än som här angivits.

Frågan om utbyggnaden av Falkenbergs hamn ligger så i fjärran att jag måste anse det ansvarslost — det tillkommer både statsrådet och utskottet ansvar i detta avseende — att längre ha det som det är därnere. Man vill ha detta surrogat, tills man får en bättre anordning.

Falkenbergs hamnstyrelse har lovat att stå för driftskostnaderna, och de uppgå icke till mer än 300 kronor om året. Någon ytterligare utgift för staten för detta ändamål blir det icke. Vi ha i motionen framhållit, att lys- och ljudbojen en gång när den blir överflödigt kan flyttas, och det tycker jag bör vara rätt avgörande i detta fall.

Jordbruksutskottets ordförande, herr Tjällgren, erkände i första kammaren, att utskottet måhända intagit en något egendomlig ståndpunkt i frågan och att det kanske berodde på att utskottet icke förstått densamma. Jag vill hemställa till herr Andersson i Tungelsta, om icke han skulle kunna sträcka sig ungefär lika långt som herr Tjällgren och säga, att utskottets egendomliga sätt att skriva möjligen kan bero på att man icke helt förstått denna fråga. Jag kan icke se att detta är någon speciell fråga för Falkenbergs vidkommande, ty behovet är ju allmänt känt, och saken har tagits upp av bohusfiskarena. Även om jag icke känner mig helt tillfreds med arrangemanget i fråga, så är det hela dock en rimlig säkerhetsåtgärd, och jag skulle finna det egendomligt om icke andra kammarens ledamöter skulle reagera på ungefär samma sätt som första kammarens ledamöter gjort.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Persson i Vinberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 183:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Säkerhetsanordningar till ledning för fiskesfartyg. (Forts.)

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit motionerna I: 68 och II: 99.

Punkterna 184 och 185.

Lades till handlingarna.

Punkterna 186—206.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 207—209.

Lades till handlingarna.

Punkterna 210 och 211.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 212.

Lades till handlingarna.

*Anslag till
väg- och
flottledsbygg-
nader å skogar
i enskild ägo.*

Punkten 213, angående skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln (punkten 213) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1946/47 för ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 164 av herr *Andersson, Gustav Emil, m. fl.*, och II: 280 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo måtte anvisa ett reservationsanslag av 4 255 000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å de likalydande motionerna I: 164 och II: 280, till Skogsvård m. m.: Väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo för budgetåret 1946/47 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Reservationer utan angivna yrkanden hade under denna punkt avgivits av dels herr *Andersson* i Löbbo, dels herr *Ericsson* i Sörsjön och dels herr *Andersson* i Hedensbyn.

Sedan punkten föredragits, anförde

Herr *Andersson* i Löbbo: Herr talman! Vid den nu föredragna punkten i utskottets utlåtande har jag fogat en blank reservation för att få till kammarens protokoll fogade några ord, som jag hoppas komma att välvilligt beaktas av vederbörande departementschef.

Det allmänna har lämnat bidrag till byggande av skogsvägar sedan 1933. Då anvisade riksdagen 500 000 kronor för ifrågavarande ändamål. Under tiden från 1933 till och med budgetåret 1945/46 ha anvisats sammanlagt 11 750 000 kronor. Av denna summa ha för innevarande budgetår anvisats på riksstaten

Anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. (Forts.)

2 000 000 kronor och på tilläggsstat 500 000 kronor eller tillsammans 2 500 000 kronor. För nästa budgetår föreslår departementschefen ett anslag på 2 000 000 kronor. Detta belopp tillstyrkes av utskottet.

Vid sin beräkning av anslagsbehovet har skogsstyrelsen begärt ett väsentligt högre anslag, mer än dubbelt så stort eller 4 255 000 kronor. Då skogsstyrelsen beräknat detta anslagsbehov har styrelsen utgått från den uppskattning av det normala medelsbehovet, som 1936 års skogsutredning kommit till, nämligen att för fyllandet av de närmaste behoven av skogsvägar skulle erfordras en årlig anslagssumma av 4 500 000 kronor under en tidrymd av tio år.

Skogsvägarna ha under kriget haft en stor betydelse för bränsleförsörjningen. Utforslingen av skogsprodukter har genom de nya skogsvägarna kunnat ske även från sådana produktionsområden, från vilka tidigare avsättning i ingen eller blott ringa grad kunnat äga rum. Skogsvägarnas betydelse ur bränsleförsörjningssynpunkt visas kanske bäst av den undersökning, som skogsstyrelsen låtit verkställa och som omfattat nästan samtliga nya skogsvägar inom Södermanlands, Jönköpings, Blekinge, Kopparbergs, Gävleborgs och Västernorrlands län. Undersökningen avser vägar, som byggts under tiden 1 juli 1940—31 december 1944. För dessa vägars byggande ha använts i avrundat tal 318 000 dagsverken, och på vägarna ha, sedan de blivit färdigbyggda, utkörts 2 341 000 kubikmeter bränn- och massaved. Detta innebär, att mot varje dagsverke, som nedlagts på dessa skogsvägbyggen, svara 7,4 kubikmeter utkörd ved. En betydande del av denna virkesutvinning torde icke ha kunnat erhållas utan dessa skogsvägars tillkomst.

Hur mycket ha då dessa skogsvägar kostat det allmänna? Jo, de ha kostat det allmänna 1 789 000 kronor. Om man slår ut detta på antalet kubikmeter bränn- och massaved, motsvarar det 76 öre per kubikmeter utkörd ved. Man kan nog utan överdrift säga, att statsbidraget till skogsvägar under kriget inneburit en sund och ur det allmännas synpunkt billig åtgärd för underlättandet av bränsleförsörjningen. Kriget är nu slut, men bränsle- och virkesförsörjningen är fortfarande ett stort och svårbemästrat problem. Hur länge vi få brottas med svårigheterna på ved- och virkesfronten veta vi ej. Måhända kunna vi hoppas, att när de vägar bli färdiga, som komma att byggas för de anslag, som riksdagen i dag beviljar, svårigheterna kanske äro över. Någon säkerhet härför ha vi i dag icke. Och även om man är optimist nog att tro på en sådan utveckling på bränsemärknaden, finnas likväl tillräckliga skäl för ett betydligt högre anslag än det Kungl. Maj:t och utskottet föreslå.

Den förutnämnda siffran på 4 500 000 kronor om året under tio år, är beräknad med hänsyn tagen till normala fredsförhållanden. Skogsvägarnas betydelse för ett ändamålsenligt utnyttjande av våra skogar har måhända ännu icke tillräckligt beaktats. Avverkningen har mångenstädes i trakter, som ur avsättningssynpunkt ligga väl till, bedrivits så kraftigt, att en återhämtning för åstadkommande av större virkesförråd är behöfvig. Det borde då vara desto mera angeläget att sådana skogar, som ligga sämre till och som ligga långt från allfarvägen och där virkestillgången fortfarande är relativt riklig, kunna utnyttjas bättre än förut. Ur dessa synpunkter hade det varit väl försvarbart att anslaget hade ökats.

Skogsvägnätets utbyggnad har sitt värde jämväl för andra ändamål än den rena virkesförsörjningen. I åtskilliga fall tjäna skogsvägarna nämligen uppgiften som behöfviga utfartsvägar för avsides liggande gårdar eller odlings-
torp. De ha också betydelse för turist- och friluftslivets utveckling. Skogarnas stora rikedom på vilda skogsbär kan genom dem bättre tillvaratagas och utnyttjas. Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har beträffande skogsbärens tillvaratagande vid nybyggda skogsvägar lämnat en sammanfattande uppskatt-

Anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. (Forts.)
ning av de värden, som efter skogsvägarnas tillkomst utvunnits. Jag ber att få nämna några siffror av intresse. Det gäller tre vägar. Den första är Vinnfarsvägen i Järvsö socken med en längd av 20 kilometer. Den årliga inkomsten av bär vid denna väg uppskattas till 60 000 kronor. Den andra vägen är Långnäsvägen i Arbrå socken med en längd av 14 kilometer. Den årliga inkomsten av bär vid denna väg beräknas till cirka 20 000 kronor. Den tredje vägen är Gebbarskogsvägen i Färila socken, som ännu icke är fullbordad men som färdigbyggs på en sträcka av 22 kilometer. Värdet av bärplockning under de senaste åren uppskattas till lägst 75 000 och i bästa fall 100 000 kronor per år.

Jag har självfallet med de här anförda siffrorna icke velat göra gällande, att man behöver bygga skogsvägar enbart för bärplockning, utan jag har bara velat notera det faktum, att skogsvägarna ofta kunnat fylla även andra viktiga uppgifter än enbart skogliga.

Nu förstår jag väl, att läget på arbetsmarknaden verkar starkt återhållande på möjligheterna att forcera utbyggandet av skogsvägnätet. Den mänskliga arbetskraften behöves för ändamål, som äro lika viktiga och kanske ofta viktigare än byggandet av skogsvägar. Det är, herr talman, i främsta rummet eller kanske rent av uteslutande denna synpunkt, som gör, att jag i dagens situation icke kommer att ställa något yrkande. Jag tillägger, att det är möjligt, att arbetskraftproblemet av i dag är en aning mera ansträngt än vad det kunde antagas bli vid det tillfälle, då skogsstyrelsen gjorde sin beräkning angående anslaget behövliga storlek.

Jag nöjer mig alltså med att till jordbruksministern rikta en enträgen vädjan att se till, att anslaget till skogsvägbyggnader i fortsättningen icke kommer att sättas på svältkost. Skulle förhållandena medgiva eller skulle situationen på bränslemarknaden föranleda ökat vägbyggande, förutsätter jag, att ytterligare medel för nästa budgetår komma att anvisas på tilläggsstat.

I detta anförande instämde herrar *Orgård* och *Ericsson* i Sörsjön.

Vidare yttrade:

Herr *Svensson* i Vä: Herr talman! Jag skulle i stort sett kunnat inskränka mig till att instämma i vad den föregående ärade talaren här har sagt i denna för våra skogsbygder så oerhört viktiga fråga.

Jag vill emellertid till en början i likhet med herr *Andersson* i Löbbo konstatera, att intresset för byggande av skogsvägar har varit i stigande. Det var ju, som han redan förut omtalat, år 1933 som det första anslaget till dessa vägar i enskild ägo utgick. Det första anslaget på denna punkt hade arbetslöshetslindrande karaktär, och beloppet var från början ganska ringa. Sedan emellertid 1936 års skogsutredning hade påvisat den stora betydelse skogsvägarna ha icke bara för en eventuell anskaffning och framforsling av ved utan för hela den ekonomi, som skogsbruket kan sägas representera, har detta anslag ändrat karaktär och får numera anses som ett statens stöd åt skogsnäringen i dess helhet. I samband härmed ha också de av riksdagen anvisade anslagsbeloppen, såsom den föregående talaren angav, avsevärt ökats.

Med anledning härav ser jag för min del skogsvägbyggandet icke som en åtgärd av mera tillfällig natur, tillkommen för att bemästra en tillfällig svår situation, sådan som bränslesituationen exempelvis för närvarande är. Byggandet av dessa skogsvägar är enligt min mening en grundförbättrande åtgärd, som man alltså får se på bra mycket längre sikt. Det kan fullt jämföras och jämföras med sådana rent skogsvårdande åtgärder som skogsodling och skogsdikning, för vilka särskilda statsanslag i understödjande syfte finnas.

Att riksdagen till fullo insett skogsvägarnas betydelse och haft intresse för

Anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. (Forts.)
dessa vägar har tagit sig uttryck däri, att riksdagen 1943 i samband med antagandet av nu gällande bestämmelser för anslaget beslöt en höjning av den maximala bidragsprocenten från i propositionen föreslagna 50 procent för stamvägar och 40 procent för andra vägar till 75 procent för båda kategorierna. Visserligen utnyttjas de högsta procentsatserna sällan. Enligt uppgift är i regel bidraget 50—55 procent för stamvägar och 30—35 procent för andra skogsvägar. Icke minst detta av riksdagen ådagalagda intresse torde ha verkat i hög grad stimulerande på denna byggnadsverksamhet.

Härtill kommer, att skogsvårdsstyrelserna särskilt nu under krigstiden ha bedrivit en viss propaganda för byggande av dylika vägar. Att detta myndigheternas intresse varit av oerhört stor betydelse för bränsleförsörjningen i dessa avspärningstider har också framhållits i statsverkspropositionen.

Svårigheterna för bränsleförsörjningen äro, såsom den föregående talaren också nämnde, ännu icke över. För att möjliggöra uttransport av den ved, som skogsägarna äro ålagda att leverera, ha många sådana i förlitande på statsbidrag därför redan satt i gång och i vissa fall kanske även slutfört erforderliga skogsvägarbeten. I andra fall ha skogsägarna redan avverkat och upplagt ved efter de vägar, som äro utstakade och planerade, i avsikt att framforsla denna ved när vägarna blivit iordningställda. Sedan ansökan om statsbidrag ingivits till skogsvårdsstyrelsen, ha skogsvårdsstyrelsens tjänstemän planlagt vägen och härvid förespeglat visst bidrag, varför skogsägaren ansett det tämligen säkert, att detta statsbidrag skulle utgå, och alltså utfört arbetet.

De medel, som för närvarande stå till skogsstyrelsens disposition i detta fall, räcka icke på långt när, då man skall fylla det behov, som gör sig gällande. För närvarande ligga från skogsvårdsstyrelsernas sida inne ansökningar på i runt tal 1 500 000 kronor, och ytterligare ansökningar till betydande belopp äro att förvänta inom den närmaste framtiden, medan de medel, som stå till förfogande, allenast gå upp till 400 000 kronor. Det visar tydligt och klart, att behovet av detta anslag är mycket stort. Man kan här icke på något sätt — och det har heller ej gjorts — tala om bristande intresse från skogsägarnas sida.

Den behandling, som anslaget till skogsvägarna fått i årets statsverksproposition, anser jag därför för min del icke vara fullt rättvis. Den får kanske anses som varande i det hårdaste laget. Det har anvisats 2 000 000 kronor i stället för åskade 4 255 000 kronor. Skogsstyrelsen har gjort en hemställan om sistnämnda belopp, men denna hemställan har icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Att skogsvägbyggandet i mindre grad bör uppmuntras i tider, då det råder högkonjunktur och då det icke förefinnes någon arbetslöshet, än under lågkonjunkturperioder, då särskilt arbetslösheten är framträdande, kan vara ett riktigt motiv för en viss återhållsamhet vid anvisande av medel även på denna punkt. Det är något som jag gärna vill erkänna. Men behovet av bättre kommunikationer överallt i våra skogar är så pass stort, att man knappast behöver befara brist på lämpliga beredskapsarbeten en gång, när arbetslösheten kommer att sätta in. Det lär också vid sidan av detta normala utbyggnadsprogram finnas en beredskapsreserv, som är tillräcklig för att möta en första arbetslöshet och som också ger rådrum för ytterligare planläggning, om så skulle krävas. Jag kan också framhålla det förhållandet, att i all synnerhet när det gäller de mindre skogsägarna bygga dessa till stor del sina skogsvägar med eget folk, varför risken att genom skogsvägbyggande andra viktiga arbeten i någon större utsträckning skulle bli eftersatta är tämligen ringa.

Jag skall, herr talman, icke ytterligare upptaga tiden. Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. (Forts.)

Herr andre vice talmannen **Carlström**: Herr talman! Fastän jordbruksutskottets ärade vice ordförande talade så varmt för ett förhöjt bidrag, gjorde han i alla fall intet yrkande. Jag trodde inte heller att något yrkande om högre anslag skulle framställas. Men då herr Svensson i Vä nu i alla fall framställt ett sådant, borde det vara utskottets ledamöter förlåtet, om de i sin tur yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottets vice ordförande tillhör ju skogsstyrelsen, och det är klart, att man i varje styrelse eller ämbetsverk är angelägen om att få anslagen ökade i så stor utsträckning som möjligt. Det är därför bara i sin ordning att utskottets vice ordförande här talade för höjt anslag. Men vi ha inom utskottet haft tillfälle att rådgöra med chefen för skogsstyrelsen, och även han talade visserligen för en höjning av anslaget, men man fick knappast den uppfattningen att det var så angeläget just nu. Det finns en reserv på en miljon kronor kvar av tidigare beviljade anslag, och här får man nu de två miljoner kronor, som departementschefen föreslagit. Man har då tillsammans tre miljoner kronor att röra sig med. Jag vill ingalunda underskatta betydelsen av att skogsvägarna även i fortsättningen bliva utbyggda här i landet, men jag kunde aldrig tänka mig att det senapskorn, som sattes i jorden när det första anslaget beviljades, skulle växa ut till ett träd med dessa proportioner.

Med anledning av vad som för övrigt åberopats i diskussionen vill jag framhålla, att med nuvarande priser på skogsprodukter — det betalas ju nu mellan 20 och 25 kronor per kubikmeter för skog på rot — borde man från skogsägarnas sida kunna kosta på sig en hel del för att få lämpliga vägar till sina skogar. Även de, som ha mycket stora skogsmarker, borde under sådana förhållanden ha möjlighet att bygga vägar till sina skogar, om de bara vilja. Detta kan ske utan mera kännbara ekonomiska uppoffringar för skogsägaren. Åtminstone bli utgifterna för väganläggningarna relativt små jämfört med skogens värde. Herr Svensson i Vä sade ju också, att när det gäller de mindre skogsägarna kunna dessa arbeten utföras med egen arbetskraft, och då bli ju inte heller kostnaderna så oöverkomliga, även om icke staten bidrager med 75 procent till kostnadernas bestridande.

Nu har departementschefen som sagt gått med på ett anslag på två miljoner kronor, och med de pengar som finnas förut har man alltså tre miljoner kronor disponibla för nästkommande år. Jag vet inte i vilken utsträckning ytterligare utbyggnad av skogsvägnätet är behöflig för att säkerställa bränslebehovet i landet, men jag tycker ändå att kammaren kan med ganska gott samvete gå in för Kungl. Maj:ts förslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag!

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Svensson i Vä begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 213:o) i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Anslag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 214—240.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 241—244.

Lades till handlingarna.

Punkterna 245—264.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14.

Föredrogs vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förlagskredit till hästexportberedningen; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till stödjande av oljeväxt- samt lin- och hampodlingen m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 15.

Ordet lämnades på begäran till

Interpellation.

Herr **Hansson** i Skediga, som anförde: Herr talman! Vid 1945 års riksdag uttalade statsutskottet, att en förbättring av postförbindelserna på landsbygden borde komma till stånd. Före kriget hade generalpoststyrelsen upprättat en femårsplan för utvecklingen av de postala förhållandena på landsbygden, varigenom postgång varje söckendag skulle kunna införas på de flesta håll. Denna plan hade emellertid icke fullföljts på grund av de finansiella svårigheterna under kriget, utan uppskjutits till efter krigets slut. Enligt vad utskottet inhämtat skulle återstoden av femårsplanen kunna genomföras utan större dröjsmål, om statsmakterna ställde medel till generalpoststyrelsens förfogande. Utskottet intog en positiv ställning till styrelsens förslag. Riksdagens bägge kamrar biföllo sedermera utskottets hemställan.

Det vill emellertid synas, som om föregående års riksdags beslut, syftande till en snar förbättring av postgången på landsbygden, inte har satts i verkställighet. Befolkningen har i varje fall inte kunnat förmärka att postgången blivit snabbare och tätare under det senaste halvåret. Fortfarande måste man, för den händelse man vill ha sin post, själv gå och hämta den både fyra och fem kilometer. Tidningarna få abonnenterna sig tillskickade på många håll oberoende av postverket genom mjölkbilarna. På åtskilliga platser finns för övrigt inte möjlighet att anlita ens dem. Det torde i detta sammanhang inte behöva påpekas vilken utomordentlig betydelse goda postförbindelser ha för trevnaden på landsbygden. Allt som kan öka denna bör göras från statsmakternas sida för att hålla kvar den befolkning, som är nödvändig för att landsbygdens näringsliv skall kunna bevaras.

De omständigheter som hindrat ett genomförande av daglig postgång söckendagar också på landsbygden äro icke längre för handen, eftersom kriget numera

Interpellation. (Forts.)

avslutats. Det kan inte sägas vara för mycket begärt, att åtgärder för ett fullföljande av generalpoststyrelsens femårsplan omedelbart vidtagas. På alla områden söker man tillgodose de behov, som blivit eftersatta på grund av finansiella och andra svårigheter under kriget. Det kan icke anses vara annat än befogat att postförhållandena förbättras i samma takt, detta så mycket mer som postverket är en hela folkets angelägenhet.

Med anledning av vad jag här anfört vill jag hemställa om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

Har generalpoststyrelsen erhållit direktiv att fullfölja den s. k. femårsplanen för förbättring av landsbygdens postförbindelser?

Om så icke är fallet, har herr statsrådet för avsikt att låta meddela generalpoststyrelsen sådana direktiv?

Denna anhållan bordlades.

§ 16.

Herr *Pettersson* i Dahl avlämnade en av honom och herr *Nilson* i Spånstad undertecknad motion, nr 443, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 174, angående statsbidrag för anordnande av skolmåltider.

Vidare avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 126, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 maj 1941 (nr 350) angående skogsvårdsstyrelser, m. m., nämligen

nr 444 av herr *Fagerholm*;

nr 445 av herr *Kyling m. fl.*; och

nr 446 av herr *Ståhl m. fl.*

Dessa motioner bordlades.

§ 17.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1946/47 under tionde huvudtiteln, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1946/47, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

från bevillningsutskottet nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

från andra lagutskottet:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring av lagen den 20 december 1940 (nr 1044) om vissa av lands-ting eller kommun drivna sjukhus, m. m.;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om arrende av viss kommunal jord m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av allmänna förfogandelagen den 22 juni 1939 (nr 293);

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m. samt lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 430) om kontroll av upplåtelse och överlåtelse av bostadsrätt m. m.;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tvångsinlösen av vanhävdad jordbruksegendom, m. m.; och

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till familjebidragsförordning.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.18 em.

In fidem
Gunnar Britth.
